T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LIBYA İSLAMI BANKALARI SWOT ANALİZİ

Hafsa HASSAN
2501202412

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Adem ESEN

İSTANBUL, 2024

ÖZ

LIBYA İSLAMI BANKALARI SWOT ANALİZİ

Hafsa HASSAN

İslami Bankalar, İslam şeriatı ve onun temel ilkelerine uygun olarak faaliyet gösteren finansal kuruluşlardır. Bu bankalar, meşru yollardan kar elde etmeye çalıştıkları ve aynı zamanda faizle uğraşmaktan kaçındıkları için, çalışma yöntemi ve temeli bakımından ticari bankalardan farklıdır. Bu bankalar ticari, kalkınma ve tasarruf bankalarını içeren bankacılık sektörünün bir parçasıdır.

Son yıllarda dünyada İslami Banka ve finans kuruluşlarının sayısının artmasıyla İslami bankacılık hizmetleri önemli ölçüde büyümüş, İslami finans sektörü de İslami finans ürün ve hizmetlerine olan talebin arttığına tanık olmuştur. Libya'daki İslami bankaların da yavaş da olsa arttığı belirtiliyor. Bu yavaş büyümenin, çalışmada ele alınacak birçok nedenden kaynaklandığı belirtiliyor.

Libya'daki İslami bankalar bireylere, şirketlere, devlete ve özel kurumlara cari hesaplar ve tasarruf hesapları, çoklu İslami finansman ürünleri, çevrimiçi bankacılık ve sigorta dahil olmak üzere birçok bankacılık ve finansman hizmeti sunmaktadır

Bu ürünlerin tümü faizinden muaftır. Libya'daki İslami bankalar, yavaş gelişmeye rağmen yerel ekonomiyi desteklemeye, yatırımı teşvik etmeye ve küçük ve orta ölçekli işletmeleri finanse etmeye katkıda bulunuyor ve ekonomik büyümeyi sağlamak için hükümet, özel sektör ve yerel toplumla işbirliği yapmaya istekli görünmektedir.

Libya bankacılık sektörü incelendiğinde, ticari bankaların 2013 yılı 1 Sayılı Kanunun yayımlandığı 2013 yılından bu yana faizli kredi vermemesi nedeniyle başlangıçtan itibaren İslami banka olarak kurulan 4 bankanın ve 16 ticari bankanın bulunduğu belirtilmektedir. Genel Ulusal Kongre tarafından kredileri ve faizi yasaklayan bir yasa çıkarılmıştır.

Bu çalışma, İslami bankaların performansını ve büyümesini etkileyen faktörleri belirleyerek, bankaların güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek ve iyileştirilmesi gereken alanları belirleyerek Libya'daki İslami bankaların anlaşılmasına ve analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu da İslami bankaların gelecekteki performanslarını artırmalarına yardımcı olmaktadır. Daha fazla başarı ve sürdürülebilirlik elde etmek aynı zamanda İslami bankaların stratejilerini analiz ederek geliştirmek ve onlarla müşteriler arasındaki güveni artırmak da olabilir.

Bu çalışma betimsel analitik yönteme dayanmaktadır ve Libya'daki İslami bankaların karşı karşıya olduğu güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve zorlukları analiz etmek ve literatürü incelemek için SWOT analizi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam ekonomisi, İslami bankalar, Libya bankaları, SWOT analizi , Bankacılık

ABSTRACT

SWOT ANALYSIS OF LIBYAN ISLAMIC BANKS

Hafsa HASSAN

Islamic banks are financial institutions that operate in accordance with Islamic Sharia and its basic principles. These banks differ from traditional banks in the method and basis of their work, as they seek to achieve profit in legitimate ways and at the same time avoid dealing with interest. These banks are part of the banking sector, which includes commercial, development, and savings banks.

Islamic banking services have grown significantly in recent years with the increase in the number of Islamic banks and financial institutions in the world, and the Islamic finance industry has also witnessed an increase in demand for Islamic financial products and services. It is also noted that Islamic banks in Libya are increasing, but slowly. This slow growth is due to many reasons, which will be discussed in the study.

Islamic banks in Libya provide many banking and financing services to individuals, companies, government and private institutions, including current and savings accounts, multiple Islamic financing products, online banking and insurance, and all of these products are free of usurious interest. Islamic banks in Libya contribute to supporting the local economy, encouraging investment, and financing small and medium enterprises despite slow development, and are keen to cooperate with the government, the private sector, and the local community to achieve economic growth.

When studying the Libyan banking sector, it is noted that there are 4 banks that were established from the beginning as Islamic banks and 16 commercial banks, as commercial banks have not provided interest-bearing loans since 2013, when Law No. 1 of 2013 issued by the General National Congress was issued prohibiting usurious loans and interest.

This study helps to understand and analyze Islamic banks in Libya by identifying the factors that affect the performance and growth of Islamic banks, identifying the banks' strengths and weaknesses, and identifying areas that need improvement. This in turn helps Islamic banks enhance their future performance and achieve greater success and sustainability. It can also be developing Islamic banks' strategies through analyzing them and enhancing trust between them and customers.

This study is based on the descriptive-deductive analytical approach and SWOT analysis was used to analyze the strengths, weaknesses, opportunities and challenges facing Islamic banks in Libya and to review the literature.

Keywords: Islamic economics, Islamic banks, Libyan banks, SWOT analysis, banking

ÖNSÖZ

Eğitimimi Türkiye'de tamamlamam için bana verdikleri fırsattan dolayı Türkiye Bursları'na ve İslam Kalkınma Bankası'na teşekkür etmek istiyorum ve bu destek gelecekteki mesleki hayatımda çok önemlidir.

Ayrıca öğrenimim sırasında gösterdiğim çaba, zaman ve karşılaştığım tüm zorluklar için kendime ve Türkiye'deki öğrenimim boyunca arkadaşlarıma yardımları ve destekleri için teşekkür etmek istiyorum.

Çalışma alanımda bana destek ve yardım sağlayan ağabeyim Dr. Taher Süleyman'a ve ablam Profesör Zainab Suleiman'a teşekkür ediyorum, başarılarımı onlara sunuyorum.

Ayrıca bilgisinden, görüşlerinden ve tecrübelerinden faydalandığım tez danışmanım Prof. Dr. ADEM ESENA'e de teşekkür ediyorum.

Hafsa HASSAN

İSTANBUL, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **II**
ABSTRACT ..... **IV**
ÖNSÖZ ..... **VI**
İÇİNDEKİLER ..... **VII**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **X**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **XI**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBYA EKONOMİSİ GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Libya'nın Makro Ekonomik Göstergeleri 4
2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) 4
2.2.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Bileşenleri 5
2.2.2. Libya GSYH Büyüme Oranları (2011-2022) 5
2.2.3. Libya'da Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'yı Etkileyen Zorluklar 7
2.2.4. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Için Belirleyici Faktörler 8
2.3. Enflasyon Oranı 9
2.3.1. Enflasyon Türleri ve Nedenleri 9
2.3.2. Libya'daki Enflasyon Oranı (2015-2022) 10
2.3.3. Libya Ekonomisinde Enflasyonun Etkileri 12
2.4. İşsizlik Oranı 12
2.4.1. İşsizlik Türleri Ve Çeşitleri 13
2.4.2. Libya'daki İşsizlik Oranı (2015-2022) 14
2.4.3. İşsizliğin Ekonomi Üzerindeki Etkileri 15
2.5. Dış Ticaret 15
2.5.1. Libya'nın İhracatları 16
2.5.2. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İhracatı 16
2.5.3. Libya'nın İhracatını Sınıflandırma (petrol, diğer ihracatlar) 17
2.5.4. Libya'nın Diğer İhracatları İçin En Önemli Ticari Ortaklar 18
2.5.5. Libya'ya Yapılan İthalatlar 18

2.5.6. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İthalatlar 19
2.5.7. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki En Önemli İthalatçı Ülkeler 19
2.6. Kamu Maliyesi 20
2.6.1. Kamu Gelirleri 20
2.6.2. Libya'daki Kamu Geliri Verileri (milyar Libya dinarı) 21
2.6.3. Kamu Harcamaları 21
2.6.4. Libya'daki Kamu Harcamaları Verileri (milyar libya dinarı) 21
2.6.5. Libya'da Döviz Kullanımı (milyon dolar cinsinden) 22
2.7. Libya'da Para Politikasının Tarihi 22
2.8. Libya Bankacılık Sektörünün Gelişimi 28

İKİNCİ BÖLÜM

LİBYA'DA İSLAMI BANKACILIK SEKTÖRÜ

3.1. İslami Bankaların Ortaya Çıkışına Genel Bakış 33
3.2. İslami Olmayan Ülkelerdeki İslami Bankalar 35
3.3. Libya'da İslami Bankacılığın Ortaya Çıkışı 36
3.4. İslami Bankalarda Merkezi Şeriat Yönetim Kurulu 38
3.5. Libya Bankalarında Hukuki Yönetim Yapısı 41
3.6. Bankalarda Hukuk Yönetim e Kurulları ve Merkezi Hukuk Yönetim Kurulu ile İlişkileri 42
3.7. Libya'nın Yasalarında Şeriat Yönetim Kurulu 42
3.8. Şeriat Yönetim Kurulunun Yetkileri 43
3.9. Libya'daki İslami Bankacılık Faaliyetlerini Düzenleyen Kurallar 43
3.10. Libya'daki İslami Bankaların Verileri 44
3.11. Libya'daki Mevcut İslami Bankalar 45
3.12. İslami Bankacılık Faaliyetlerini Uygulamaya Başlayan Ticari Bankalar 48
3.13. Ticari Bankalar İslami Bankacılığa Dönüş Konusunda Herhangi Bir Adım Atmamıştır 50
3.14. Libya'daki Geleneksel ve İslami Banka Şubeleri ve İslami Pencere Sayısı Hakkında Bilgi 50
3.15. Libya'daki Geleneksel ve İslami Şubelerin ve İslami Pencere Sayısının Bir Beyanı 51

3.16. İslami Bankacılık İşlemlerinin Libya Bankalarındaki Büyüklüğü 51
3.17. Libya Bankalarında İslami Finansman Hacminin Beyanı 52
3.18. Libya'da İslami Finans Hacminin Yıllar İçindeki Gelişimi (2011-2016)..... 52
3.19. Libya'da İslami Bankaların Zorlukları ve Fırsatları 54
3.19.1. İslami Bankaların İç Düzeyindeki Zorluklar 54
3.19.2. İslami Bankaların Dış Düzeyindeki Zorluklar 58
3.19.3. Bankalarda Finansman Konusunda Yaşanan Zorluklar 59
3.20. Libya'da İslami Bankacılık Fırsatları 68
3.21. Libya'da İslami Bankaların Gelişmesi İçin Beklentiler 69
3.22. Libya'da İslami Bankaların Gelişimi İçin Adımlar ve Temeller 69
3.22.1. Sermaye Piyasasının Kurulması ve Finansman Programlarının Teşvik Edilmesi 69
3.22.2. Kalifikasyon Ve Eğitim 71
3.22.3. Eğitim Ve Tanıtım 73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİBYA İSLAMI BANKALARININ SWOT ANALİZİ

4.1. SWOT Analizi 74
4.2. Libya İslami Bankalarındaki Güçlü ve Zayıf Yönleri, Zorlukları ve Fırsatları 77
4.3. Literatür Özeti 82
4.4. Çalışmanın Amaçları ve Önemi 83
4.5. Kullanılan Çalışma Yöntemi ve Çalışma Örneklemi 85
4.6. Görüşme sonuçlarının analizi (Kişisel Görüşme Sonuçları) 87
SONUÇ VE ÖNERİLER 100
KAYNAKÇA 102

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo I. Libya GSYH Büyüme Oranları (2011-2022) 5
Tablo II. Libya'daki Enflasyon Oranı (2015-2022) 10
Tablo III. Libya'daki İşsizlik Oranı (2015-2022) 14
Tablo IV. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre Ihracatı 16
Tablo V. Libya'nın Ihracatını Sınıflandırma (Petrol, Diğer Ihracatlar) 17
Tablo VI. İhracat - Türkiye Cumhuriyeti 18
Tablo VII. İhracatlar - Birleşik Arap Emirlikleri Devleti 18
Tablo VIII. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İthalatlar 19
Tablo IX. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki En Önemli Ithalatçı Ülkeler 19
Tablo X. Libya'daki Kamu Geliri Verileri (Milyar Libya Dinarı) 21
Tablo XI. Libya'daki Kamu Harcamaları Verileri (Milyar Libya Dinarı) 21
Tablo XII. Libya'da Döviz Kullanımı (Milyon Dolar Cinsinden) 22
Tablo XIII. Libya'daki Mevcut İslami Bankalar 45
Tablo XIV. İslami Bankacılık Faaliyetlerini Uygulamaya Başlayan Ticari Bankalar 48
Tablo XV. Ticari Bankalar İslami Bankacılığa Dönüş Konusunda Herhangi Bir Adım Atmamıştır 50
Tablo XVI. Libya'daki Geleneksel ve İslami Şubelerin ve İslami Pencere Sayısının Bir Beyanı 51
Tablo XVII. Libya Bankalarında İslami Finansman Hacminin Beyanı 52
Tablo XVIII. Libya'da İslami Finans Hacminin Yıllar İçindeki Gelişimi (2016-2021) 53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil I. Libya Bankalarında Şeriat Kontrol Yapısı 41

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın son çeyreği, İslami bankaların kurulmasına ve bunların dünyaya yayılmasına tanık oldu. İslami bankaların kurumlarını hızlı bir şekilde kurabilir, temellerini sağlamlaştırabildiklerini, çevreleriyle etkileşime girebildiklerini ve İslami şeriat hükümleriyle uyumlu bankacılık çalışmalarının çeşitli ufuklarını keşfedebildiklerini belirtmekte fayda var.Ticari bankalar da İslami bankacılığın kredi ve faiz kullanımından uzak, çeşitli şekillerde uygulanmasıyla somut başarılar elde etmişlerdir.

İslami finans yalnızca İslami Bankalarla sınırlı değildi. Bir dizi Ticari Banka, İslami bankacılık ürünlerini çeşitli biçimlerde ve yaklaşımlarda sunmaktadır. Bu süreç Arap dünyasına yayıldı, İslami bankacılığın elde ettiği büyük ve yaygın başarının ardından Avrupa, Amerika ve Asya tarafından temsil edilen Batı'daki uluslararası bankalara taşındı.

Dünya çapındaki İslami finans varlıkları 2006'da 386 milyar dolardan 2017'de 1.509 milyar dolara, yani yıllık bileşik büyüme oranı 12,04'e yükselirken, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi 2006-2017 döneminde küresel düzeyde en yüksek büyüme oranını kaydetti. Bunu %13,63 ile Sahraaltı Afrika ve %8,25 ile Asya izledi. Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi (Arap Körfez ülkeleri hariç) küresel olarak en yüksek yüzdeyi (%9, 45) kaydederken, onu Sahraaltı Afrika (%7,18), Asya (%3) ve Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri (%2,92) oranla takip etti. Avustralya, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki şeriat uyumlu varlıkların toplamı 2017 yılında %11, 1 oranında azaldı.[1]

Libya'ya gelince, Libya bankalarının İslami ürünler sağlama konusundaki deneyimi, bankaların 2009 yılında İslami finansman faaliyeti uygulamaya başlaması nedeniyle yenidir. Ancak bu deneyim, faizsiz bankacılık alanında faaliyete geçtiğinde diğer İslam ülkelerinde olduğu gibi, yolculuğunun başlangıcında birçok zorlukla karşı karşıya kalmıştır

[1] Osama Al-Ani, Libya'da Konvansiyonel Bankaları İslami Bankalara Dönüştürme Olasılığı, Bait Al-Mashura Dergisi, 2019 :s: 30

Libya bankacılık sektörü, başlangıçtan itibaren İslami Banka olarak kurulan 4 İslami Bankayı içermektedir ve Libya İslam Bankası. 2017 yılında kurulan ilk İslami Banka olarak kabul edilmiştir. Libya İslami bankalarının 2017 yılından itibaren faaliyetlerini yürütmeye başladı. Libya bankacılık sektörü 16-Ticari bankadan oluşuyor; çünkü ticari bankalar, Libya'da kredi ve faiz işlemlerini yasaklayan 2013 tarihli 1 Sayılı Kanunun çıkarılmasından bu yana faiziyle işlem yapmıyor.[2]

Bu çalışmanın amacı, Libya'daki İslami Bankaların yavaş büyümesini SWOT analizi yoluyla analiz etmek, İslami Bankaların güçlü yönleri ve fırsatları belirlemek ve İslami Bankaların karşılaştığı zayıf yönleri ve zorlukları analiz etmektir.

Bu çalışma sayesinde, Libya'da İslami bankacılığın yavaş büyümesini etkileyen faktörlerin kapsamlı bir analizini ve gelişimini ve büyümesini hızlandıracak pratik öneriler sunabilmektedir

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölüm: Libya'nın Makro Ekonomisine Bir Bakış

Bu bölümde, Gayri Safi Yurtiçi gelir, enflasyon, işsizlik, dış ticaret ve kamu maliyesi açısından Libya ekonomisine bir bakış ve bu göstergelerin 10 yıl boyunca Libya'daki gelişimine yönelik finansal verilere bir bakış yer almaktadır.

Libya'daki para politikası, İtalyan işgalinden bugüne kadar farklı aşamalarda incelendi ve Libya bankacılık sektörü ve on yıllar boyunca yaşadığı gelişmeler incelendi

İkinci Bölüm: Libya'daki İslami bankacılık sektörü

Dünya çapında İslami bankaların ortaya çıkmasının yanı sıra Libya'da İslami bankaların ortaya çıkması ve gelişmesinin yanı sıra İslami Bankalar Şeriat Denetleme Kurulu'na (**هيئة الرقابة الشرعية في المصارف الإسلامية**) ek olarak, İslami bankaların varlıkları ve kullanılan finansman değerlerine ilişkin verileri de içermektedir.

[2]2005 Tarihli 1 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2012 Tarihli 46 Sayılı Kanun, Mükerrer 100 Madde, 1 No'lu Paragraf ile değiştirilmiştir. https://cbl.gov.ly/laws//

Libya'daki İslami bankaların iç veya dış olarak karşılaştıkları zorluklar veya finansal türevler veya finansman için ayrılan miktarlarla ilgili zorluklar incelenmiştir. Libya'da İslami bankaların gelişmesine yardımcı olan temele ek olarak, İslami bankaların yararlandığı fırsatlar ve gelişme beklentileri.

Üçüncü Bölüm: Libya İslami bankalarının SWOT analizi ve sonuçları

Bu bölümde SWOT analizin hedefleri ve analizinden sonra kuruluşun izlemesi gereken planlar. Bu bölüm, önceki çalışmaların bir özetini, amaçlarını ve önemini içerir. Ayrıca, bu çalışma yoluyla elde edilen kişisel görüşme sonuçlarını, sonuçları ve önerileri de içerir.

BİRİNCİ BÖLÜM
LİBYA EKONOMİSİ GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Libya'nın Makro Ekonomik Göstergeleri

Makroekonomik göstergeler, belirli bir ülkenin ekonomik performansını anlama ve analiz etme araçlarıdır. Libya'da, bu göstergeler ardışık siyasi ve ekonomik olaylar, süregelen çatışmalar ve petrol sektörüne büyük ölçüde bağımlılık nedeniyle dalgalı bir ekonomik durumu yansıtmaktadır. Aşağıda Libya'daki bazı temel makroekonomik göstergelere genel bir bakış sunulmaktadır.

2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)

Gayri safi yurtiçi hasıla, belirli bir dönemde (üç ay veya bir yıl) bir ülkenin sınırları içinde üretilen ve pazarlanan mal ve hizmetlerin toplam değeri olarak bilinir. Bu gösterge, bir ülkenin ekonomik durumunu yansıtır. Herhangi bir ülkedeki üretimin artması, o ülkenin ekonomik durumunun iyileştiğini ve bu ülkenin ekonomisinin daha fazla iş fırsatı sağlama yeteneğini yansıtır. Bu durum, bireylerin gelirlerinin artması, tüketimlerinin ve birikimlerinin artması ve yatırımlarının artmasıyla sonuçlanarak üretimin tekrar artmasına neden olur.

Gayri safi yurtiçi hasıla, toplumun belirli bir zaman diliminde üretim faaliyetlerinde bulunduğu ekonomik faaliyetleri temsil eder. Ayrıca, ekonomistlerin ülkenin ekonomik performansını anlamak ve gelecekteki durumu öngörmek için kullandığı ekonomik analizlerde de kullanılır. Diğer taraftan, bu gösterge ülkelerin ekonomik performanslarını karşılaştırmak için de kullanılır.

Gayri safi yurtiçi hasılanın hesaplanması önemlidir çünkü basitçe bir ülkenin ekonomisinin sağlığı veya zayıflığı hakkında bilgi sağlar. Gayri safi yurtiçi hasılanın artması, ülke ekonomisinin güçlü olduğunu ve genişleyebildiğini, iş fırsatları yaratabildiğini ve işsizlik seviyelerinin düşük olduğunu gösterir.

2.2.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Bileşenleri

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, bir ülkenin coğrafi sınırları içinde üretilen nihai mal ve hizmetlerin tümünü kapsar, ülke vatandaşları veya ülkede çalışan yabancılar tarafından. Ayrıca bazı ülkelerde, pazarlanmayan üretimin bir kısmını da içerebilir, örneğin hükümetin sunduğu eğitim hizmetleri gibi.[3]

2.2.2. Libya GSYH Büyüme Oranları (2011-2022)[4]

Tablo I. Libya GSYH Büyüme Oranları (2011-2022)

Yıl	GSYH Büyüme Oranı (%)	GSYH (Milyar USD)
2011	-50.3	48.17
2012	86.8	92.54
2013	-18	75.35
2014	-23	57.37
2015	-0.8	48.72
2016	-1.5	49.91
2017	32.5	67.16
2018	7.9	76.69
2019	-11.2	69.25
2020	-29.8	46.81
2021	31.4	39.8
2022	-1.2	45.75

2011 yılında, Libya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) % -50.3 oranında büyük bir düşüş yaşadı. Bu keskin düşüş, Libya iç savaşının patlak vermesine dayanmaktadır. Bu iç savaş, petrol üretiminde ve ekonomik altyapıda büyük bir felakete neden oldu. Söz konusu yıldaki iç savaş, geniş çaplı yıkıma ve farklı ekonomik sektörler üzerinde büyük etkilere yol açtı, bu da büyük bir ekonomik çöküşe neden oldu.

2012 yılında Libya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası önemli ölçüde %86,8 arttı. Bu büyük büyüme, 2011'deki keskin düşüşün (-50,3%) ardından geldi. Bu düşüş, petrol üretiminin durması ve ekonomik faaliyetlerin engellenmesine yol açan iç savaş nedeniyle gerçekleşmiştir.

[3] Nermine Magdy, Arap Para Fonu, Temel Ekonomik Kavramlar,2021,s:7/9
[4]The World Bank Group https://data.worldbank.org/

2012'deki büyüme, iç savaşın sona ermesi ve yeniden inşaata başlanmasıyla birlikte petrol üretiminin yeniden başlaması ve bazı ekonomik faaliyetlerin geri dönmesine dayanmaktadır.

2013 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla %18 oranında düştü. Bu gerileme, 2011'deki Libya Devrimi'nden sonra devam eden siyasi gerilimler ve silahlı çatışmaların bir sonucuydu. Petrol sektörü, petrol tesislerine yapılan saldırılar ve işçilerin grevleri nedeniyle üretimde büyük bir düşüş yaşadı.

2012'deki büyüme, iç savaşın sona ermesi ve yeniden inşaata başlanmasıyla birlikte petrol üretiminin yeniden başlaması ve bazı ekonomik faaliyetlerin geri dönmesine dayanmaktadır.

2013 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla %18 oranında düştü. Bu gerileme, 2011'deki Libya Devrimi'nden sonra devam eden siyasi gerilimler ve silahlı çatışmaların bir sonucuydu. Petrol sektörü, petrol tesislerine yapılan saldırılar ve işçilerin grevleri nedeniyle üretimde büyük bir düşüş yaşadı.

2014 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla %23 oranında düşmeye devam etti ve toplam değer 57.37 milyar doları bulundu. Bu dönem, Libya'nın modern tarihinde en zorlu dönemlerden biriydi ve ülke,silahlı çatışmaların artmasına tanık oldu, bu da petrol üretimini ve ihracatını büyük ölçüde engelledi. Ayrıca, güvenlik krizi, birçok insanın yerinden edilmesine ve genel olarak ekonomik faaliyetlerin engellenmesine neden oldu.

2015 ve 2016 yıllarında, Libya ekonomisi büyük zorluklarla karşı karşıya kaldı ve bu durum bazı ekonomik istikrar girişimlerine rağmen gayri safi yurt içi hasılayı düşürdü.

2017 ve 2018 yıllarında, Libya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası önceki yıllara göre önemli bir iyileşme gösterdi. Bu durum, petrol üretimindeki büyük artışlar, güvenlik ve siyasi durumun düzelmesi sayesinde gerçekleşti. 2017 yılında, Libya'nın GSYH'sı %32.5 oranında büyüdü ve petrol sektörü, petrol sahalarının tekrar açılması ve üretimin daha istikrarlı bir şekilde yeniden başlamasıyla büyük bir toparlanma yaşadı. Libya, uluslararası ve bölgesel destek alarak ekonomik durumu iyileştirmeye katkıda bulundu.

2018 yılında Libya ekonomisi büyümeye devam etti, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla %7.9 artarak 76.69 milyar dolar seviyesine yükseldi. Büyüme oranı önceki yıla göre düşük olsa da, ekonomik performansta belirgin bir iyileşme olduğunu göstermektedir.[5]

Bu büyümenin başlıca nedenleri şunlardır:

- Petrol üretiminde istikrarın devam etmesi: Libya istikrarlı bir petrol üretim seviyesini koruyarak iyi mali gelir elde etmeye devam etmiştir.
- Petrol dışı sektörlerin toparlanması: Ticaret ve hizmetler gibi petrol dışı sektörler, güvenlik koşullarındaki göreceli iyileşme sayesinde toparlanmaya başlamıştır.
- Ekonomik güvenin artması: Güvenlik ve siyasi durumdaki iyileşme, yerel ve uluslararası yatırımcıların Libya ekonomisine olan güvenini artırmıştır.

Libya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) 2021 yılında %31.4 arttı. Bu büyük artış, Libya'nın ekonomik durumunda bu yıl iyileşme olduğunu göstermekte ve ülkenin önceki yıllardaki büyük düşüşten sonra ekonomik bir toparlanmayı yansıtabilir. 2022 yılında Libya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası -1.2% idi, bu da Libya ekonomisinin o yıl %1.2 daraldığı anlamına geliyor. Bu negatif oran daralmanın bir işareti olup ülkedeki toplam ekonomik faaliyetin o dönemde gerilediğini göstermektedir.[6]

2.2.3. Libya'da Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'yı Etkileyen Zorluklar

Libya'da Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile ilgili birkaç zorluk bulunmaktadır, bunlar arasında:

- Politik ve güvenlik istikrarsızlığı: Libya'daki silahlı çatışmalar ve siyasi bölünmeler ekonomik istikrara büyük ölçüde zarar verir ve ekonomik koşulların kötüleşmesine, yatırımların azalmasına ve verimliliğin düşmesine neden olur.
- Petrol ve gaz üretiminin düşmesi: Libya ekonomisi büyük ölçüde petrol ve gaz ihracatına dayanmaktadır, bu nedenle petrol üretiminde herhangi bir düşüş veya petrol

[5] Araştırmacının analizi, The World Bank Group tarafından yayınlanan yıllık rapor aracılığıyla yapılmıştır.
[6] Libya Merkez Bankası'nın yıllık raporu.2014, s: 42 https://cbl.gov.ly/reports/annual-reports

fiyatlarında herhangi bir kötüleşme Gayri Safi Yurtiçi Hasıla üzerinde olumsuz etkilere neden olur.

- Ekonomik kötüleşme ve göç: Çatışma ve kaosun neden olduğu ekonomik gerileme, üretkenliğin düşmesine, işsizliğin ve yoksulluğun artmasına neden olarak tüketim ve yatırımın azalmasına yol açmıştır.
- Altyapı ve temel hizmetlerin zayıflığı: Yollar, sağlık ve eğitim tesisleri gibi zayıf altyapı, ekonomik büyümeyi engeller ve ulusal ve uluslararası yatırımların çekiciliğini azaltır.
- Enflasyon ve para değerinin düşmesi: Para piyasasındaki dalgalanmalar ve enflasyonun artması, vatandaşların satın alma gücünü azaltır ve yatırımlar ile verimliliği düşürür.
- Üretkenlik ve rekabetin azalması: Ekonomik kötüleşme, Libya şirketlerinin uluslararası piyasada üretkenlik ve rekabet gücünün azalmasına neden olur, bu da Gayri Safi Yurtiçi Hasıla üzerinde etkili olur.[7]

2.2.4. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçin Belirleyici Faktörler

- Doğal afetler, depremler, hava koşulları ve çeşitli iklim koşulları gibi insanın kontrol edemeyeceği veya tahmin edemeyeceği doğal koşullar.
- Bir ülkenin siyasi istikrarı, üretilen mal ve hizmetlerin miktarı ve değeri üzerinde etkili olur, örneğin savaşlar, fabrikaların yok edilmesi yoluyla gayri safi milli hasılayı olumsuz etkiler.
- Ekonomik kaynakların miktarı ve niteliği, üretilen mal ve hizmetlerin miktarını ve dolayısıyla gayri safi yurtiçi hasılanın değerini belirler.

[7] Araştırmacının analizi, 2014 yılında Merkez Bankası tarafından yayınlanan yıllık rapor aracılığıyla yapılmıştır.

- Üretim unsurları ile çevre arasındaki ilişki, devletin üretimde iş bölümü ilkesini ne kadar uyguladığı ve teknolojik ilerleme.[8]

2.3. Enflasyon Oranı

Enflasyon, belirli bir dönemde ekonominin genel seviyesinde sürekli bir artışı ifade eden karmaşık bir ekonomik olgudur. Enflasyon, para biriminin satın alma gücünün düşmesini yansıtarak, zamanla aynı miktardaki parayla daha az miktarda mal ve hizmet satın alınabileceği anlamına gelir. Enflasyon, bireylerin günlük yaşamlarını ve genel ekonominin istikrarını ve büyümesini doğrudan etkilediği için hükümetler ve merkez bankaları tarafından takip edilen en önemli ekonomik göstergelerden biridir.

Enflasyon sadece fiyatların artması değil, aynı zamanda ülkenin ekonomik sağlığının bir göstergesidir. Enflasyon makul düzeyde olduğunda, sağlıklı bir ekonominin bir göstergesi olabilir. Ancak çok yüksek veya çok düşük olduğunda, ciddi olumsuz etkilere sahip olabilir.

2.3.1. Enflasyon Türleri ve Nedenleri

Enflasyon, nedenlerine ve kaynaklarına bağlı olarak farklı türlerde sınıflandırılabilir ve en önemlileri şunlardır:

- **Talep kaynaklı enflasyon**

Toplam mal ve hizmet talebinin ekonominin üretim kapasitesinden büyük olması durumunda meydana gelir. Bu durum, artan devlet harcamaları, tüketim harcamalarındaki artış veya borçlanmayı teşvik eden faiz oranlarının düşmesi gibi nedenlerle ortaya çıkabilir.

- **Maliyet kaynaklı enflasyon**

Üretim maliyetlerinin artması, ham madde fiyatlarının veya ücretlerin yükselmesi gibi durumlarda ortaya çıkar. Üretim maliyetlerinin artması durumunda üreticiler, bu artışı fiyatları yükselterek tüketicilere yansıtırlar.

[8] Muhannad bin Abdul Malik Al-Salman, GSYİH kavramı, Suudi Arabistan Para Ajansı, 2016, s. 29

- **Para kaynaklı enflasyon**

Ekonomideki para arzının ekonomik büyümeyi aşacak şekilde artması durumunda meydana gelir, bu da mal ve hizmetlere olan talebi artırarak fiyatların yükselmesine neden olur. Bu tür enflasyon genellikle genişletici para politikalarıyla ilişkilidir, örneğin daha fazla para basılması gibi.[9]

2.3.2. Libya'daki Enflasyon Oranı (2015-2022)[10]

Tablo II. Libya'daki Enflasyon Oranı (2015-2022)

Yıl	Enflasyon oranı (%)
2015	9.9
2016	25.9
2017	25.8
2018	13.6
2019	-2.2
2020	1.4
2021	2.8
2022	4.6

Libya ekonomisinde enflasyon 2016 ve 2017 yıllarında artmıştır. 2015'te %9,9 olan oran 2016'da %25,9'a yükseldi.. Bu enflasyonun nedenleri arasında tedarik zincirindeki bozulmalar, yerel para biriminin zayıflığı, yakıt ve gıda için mali destek yer almaktadır ve bunlar doğrudan petrol üretim ve ihracatındaki düşüşten etkilenmiştir.[11]

2016 ve 2017 yıllarındaki Libya'daki enflasyon, siyasi ve güvenlik sorunları ve petrol üretimindeki büyük düşüş nedeniyle Libya ekonomisinin karşılaştığı büyük zorlukları yansıtmaktadır. Bu faktörlerin birleşimi, enflasyon oranlarının büyük ölçüde artmasına ve vatandaşların yaşam standartlarını olumsuz etkilemesine ve ekonomik durumu karmaşık hale getirmesine neden olmuştur.

[9] Suad Saleh Omar, Libya'da Enflasyonun Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi (1990-2020), Derna Üniversitesi, s:4,5
[10] Ekonomi Bülteni, Libya Merkez Bankası 2024, Cilt 64,s 58
[11] Abdullah Hamid Al-Hassi, Libya'da ekonomi üzerine bir ön çalışma: gerçeklik, zorluklar ve beklentiler, Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCWA), 2020 s :15

2019 yılında Libya, enflasyon oranlarında belirgin bir iyileşme gördü, ülke %2.2-enflasyon oranı kaydetti. Bu enflasyon oranlarındaki düşüş, o yıl Libya ekonomisini etkileyen çeşitli ekonomik ve siyasi faktörleri yansıtmaktadır.

2019 yılında enflasyonun gerilemesine etki eden faktörler.

- Libya'da istikrarın nispeten iyileşmesi: Bazı bölgelerde güvenlik durumunda nispeten iyileşme gözlemlendi, bu da ekonomik faaliyetleri artırdı ve yatırımcıların güvenini artırdı.
- Diplomatik çabalar: Libya hükümetinin birleştirilmesi ve iç çatışmaların çözümü için gösterilen çabalar, ekonomik iklimin iyileşmesine yardımcı oldu.
- Petrol üretiminde artış: 2019 yılında Libya'nın petrol üretiminde artış yaşandı, bu da devlet gelirlerinin artmasına ve ticaret dengesinin iyileşmesine yol açtı.
- Gıda ve yakıt fiyatlarının düşmesi: Dünya piyasalarında temel tüketim maddelerinin fiyatlarının düşmesi, Libya ekonomisinde enflasyon baskısını hafifletmeye yardımcı oldu.
- Düşük fiyatlı ithalat: İthalat fiyatlarındaki düşüşten faydalanılması, ithal edilen malların maliyetinin düşürülmesine yardımcı oldu.
- Para politikalarının iyileştirilmesi: Libya'daki para otoriteleri tarafından daha etkili para ve mali politikalarının uygulanması, fiyat istikrarının sağlanmasına yardımcı oldu.
- Hükümet harcamalarının yönetilmesi: Hükümet harcamalarının kontrol altına alınması ve mali kaynakların verimli kullanımının iyileştirilmesi için çaba gösterildi.
- Döviz kuru istikrarı: Libya dinarının yabancı para birimleri karşısındaki değerinin artırılması, yerel fiyatlar üzerindeki baskıyı hafifletmeye yardımcı oldu.

- Yabancı rezervlerin artışı: Petrol gelirlerindeki artış sonucu yabancı rezervlerin artması, yerel para biriminin değerini desteklemeye yardımcı oldu.[12]

2.3.3. Libya Ekonomisinde Enflasyonun Etkileri

- Satın alma gücünde düşüş: Mal ve hizmet fiyatlarının artması, vatandaşların satın alma gücünü azalttı.
- Yoksulluk artışı: Enflasyon, düşük gelirli aileleri büyük ölçüde etkileyerek yoksulluk oranlarını artırdı.
- Üretim maliyetlerinde artış: Ham madde ve enerji fiyatlarının yükselmesi, şirketlerin işletme maliyetlerini artırdı.
- Küçük işletmeler üzerindeki etkisi: Yüksek maliyetlerin ve düşen karların küçük ve orta ölçekli işletmeleri özellikle etkiledi.
- Yatırımcı güveninin azalması: Yüksek enflasyon ve siyasi istikrarsızlık, yatırımcı güvenine olumsuz etki yaptı.
- Projelerin gecikmesi: Proje maliyetlerinin artması ve lojistik zorluklar nedeniyle uygulamanın gecikmesi.[13]

2.4. İşsizlik Oranı

İşsizlik, iş bulma isteği ve yeteneği olmasına rağmen çalışamama durumunu ifade eder. Bu ciddi bir ekonomik ve sosyal sorundur ve bireyleri ve toplumu büyük ölçüde etkiler. Yoksulluk ve ekonomik istikrarsızlık durumlarını arttırarak ciddi sonuçlar doğurur. İşsizlik oranları ekonomik büyüme, iş politikaları ve teknoloji gibi çeşitli ekonomik faktörlerden etkilenmektedir.

[12] Libya Merkez Bankası Para Politikası Kurulu Açıklaması Resmi Web Sitesi 2022 https://cbl.gov.ly/research_and_studies/
[13] Libya'da 1990-2020 döneminde enflasyonun ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi ,s:5

2.4.1. İşsizlik Türleri Ve Çeşitleri

İşsizlik genellikle nedenlerine göre farklı şekillerde sınıflandırılır. İşte ana işsizlik şekillerine bir bakış:

- **Gönüllü İşsizlik**

Bu, işgücü piyasasındaki doğal geçişlerden kaynaklanan işsizliktir, bireyler genellikle yeni iş ararlar veya bir işten diğerine geçerler. Bu tür işsizlik genellikle geçicidir ve bireylerin becerilerine ve ilgi alanlarına uygun daha iyi bir iş ararken işsizlik dönemlerinde meydana gelir.

- **Yapısal İşsizlik**

Bu tür işsizlik, işçilerin becerilerinin veya coğrafi konumlarının işgücü piyasası ihtiyaçlarıyla uyumsuz olmasından kaynaklanır. Örneğin, üretim teknolojisi değiştiğinde veya ekonomik talepler değiştiğinde, bireylerin becerileri mevcut işlerin gereksinimleriyle eşleşmediğinde bu tür işsizlik meydana gelir.

- **Dönemsel veya Ekonomik İşsizlik**

Bu tür işsizlik, ekonomik döngüdeki doğal dalgalanmalardan kaynaklanır. Ekonomik faaliyetlerin azalması ve mal ve hizmetlere olan talebin düşmesi durumunda işten çıkarmalar veya üretimin azaltılması sonucunda işsizlik oranları artar.

- **Kısmi Yapısal İşsizlik**

Bu durum, bireylerin tam kapasitelerinin altında çalıştığı veya becerilerine uygun olmayan işlerde çalıştığı durumu ifade eder. Bu, bireylerin tam zamanlı çalışmak yerine yarı zamanlı çalışmalarını veya önceki eğitim ve deneyimlerinden yeterince faydalanmayan işlerde çalışmalarını içerebilir.

- **Yapısal İşsizlik**

Uzun süreli işsizlik durumunu ifade eder ve belirli bir bölgede ekonomik fırsatların azlığı, becerilerin mevcut işlerle uyumsuzluğu veya işlerini kaybeden bireylerin yeniden eğitimini zorlaştıran faktörler gibi nedenlerden kaynaklanabilir.[14]

2.4.2. Libya'daki İşsizlik Oranı (2015-2022)[15]

Tablo III. Libya'daki İşsizlik Oranı (2015-2022)

Yıl	İşsizlik oranı (%)
2015	19.70
2016	19.40
2017	19
2018	18.80
2019	19
2020	19.70
2021	19.70
2022	19.30

2016 ve 2017'de hafif bir düşüş: Libya'da işsizlik oranının 2015 yılında %19.70'den 2016 yılında %19.40'a ve ardından 2017 yılında %19'a hafifçe düştüğünü gözlemledik. Bu hafif düşüş, o dönemde yerel iş piyasasında bazı iyileşmelerin işareti olabilir, siyasi ve ekonomik zorlukların ekonomik istikrarı etkileyebileceği gerçeğine rağmen.

2018 yılından 2022'ye kadar işsizlik oranı yaklaşık %19 seviyesinde kaldı, 2020 yılında hafif bir artışla %19.70'e yükseldi. Bu durum, bu dönemde işsizlik oranlarında göreceli bir istikrarı yansıtmakta olup aynı zamanda Libya'daki ekonomik ve siyasi zorlukların iş gücü piyasasını etkilemeye devam ettiğini de yansıtabilir.

İşsizlik oranı, siyasi karışıklıklar, petrol fiyatlarının düşmesi (Libya ekonomisinin ana kaynağı olarak kabul edilen) ve yatırımların azalması gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Ayrıca COVID-19 salgınının da etkisi göz ardı edilemez. Bu faktörler, yıllar içinde işsizlikte

[14] Libya'da 1990-2020 döneminde enflasyonun ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi, önceki kaynak, s. 6
[15]The World Bank Group https://data.albankaldawli.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=LY

dalgalanmalara neden olabilir, işsizlik oranlarındaki artışlar genellikle ekonomik veya siyasi krizlerle ilişkilendirilebilir.[16]

2.4.3. İşsizliğin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

- Üretkenlik düşüşü, işsizliğin bir kısmını üretim süreci dışında bırakarak üretilen malların ve hizmetlerin miktarını azalttığı için ekonomi üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir.
- Hükümetin işsizlere destek için yaptığı harcamalar, bütçe açığını arttırarak borçlanmaya bağımlılığı artırır.
- Kişisel ve ticari harcamalar azalır çünkü işsizlik, tüketicilerin ve yatırımcıların elde edilebilir gelirini azaltır.
- Uluslararası rekabet gücünü zayıflatır çünkü işsizlik, işçilerin yeteneklerini, deneyimlerini ve yaratıcılıklarını kaybetmelerine neden olur ve işgücünün kalitesini düşürür.
- Toplumsal ve güvenlik sorunları artar çünkü işsizlik, üretim ve büyüme oranlarındaki düşüş nedeniyle yoksulluk, açlık, umutsuzluk, depresyon, şiddet ve suç oluşturur.[17]

2.5. Dış Ticaret

Dış ticaret sektörü, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler için büyük öneme sahiptir. Ekonomik kaynakların etkin bir şekilde kullanılması ve üretim süreci için gerekli işletme malzemelerinin temin edilmesi açısından en iyi araç olarak kabul edilmektedir. Ayrıca sermaye akımları da dikkate alınmalıdır.

Libya'nın dış ticaret sektörü, 2019-2022 döneminde siyasi koşullardaki belirsizlikler ve siyasi bölünmüşlük durumu, ham petrol üretiminin ve ihracatının sürekli durdurulması gibi

[16] Araştırmacının analizi Dünya Bankası'nın sağladığı oranlara dayanmaktadır.
[17] Hajar Abdullah Thaoub, Dönem boyunca Libya ekonomisinde işsizliğin azaltılmasında eğitime yapılan yatırımın rolü (1962-2022) Dördüncü Yıllık Bilimsel Konferansı, Al-Asmaria İslam Üniversitesi , s:407

nedenlerle dalgalanmalar yaşamıştır. Ayrıca dünya ekonomisindeki COVID-19 salgınının etkisiyle mal ve hizmet arzı ile fiyatları üzerinde olumsuz etkiler görülmüştür.

Libya ekonomisinin dış ticaretine ilişkin önemli göstergelerin analizi aşağıda sunulmaktadır.

2.5.1. Libya'nın İhracatları

Libya ekonomisi büyük ölçüde petrol kaynağına dayanmaktadır ve petrol, temel gelir kaynağı olarak dünya petrol piyasasının koşullarından etkilenmektedir. Petrol ihracatı toplamın %90 'ından fazlasını oluşturmakta ve bu durum ulusal ekonomiyi hem ulusal hem de uluslararası petrol sektöründeki büyük ve ani değişikliklere sürekli olarak maruz bırakmaktadır.

2.5.2. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İhracatı

Tablo IV. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre Ihracatı[18]

Ülkeler	2019	2020	2021	2022
Avrupa Birliği ülkeleri	17,799.7	4,492.2	21,207.9	26,848.1
Arab Birliği ülkeleri	1,944.6	1,109.1	1,250.5	1,210.0
Asya ülkeleri	6,770.5	3,131.1	5,880.8	6,433.8
Diğer Avrupa ülkeleri	561.3	317.3	2,006.3	1,975.8
Afrika ülkeleri	1.2	1.9	1.2	16.5
Kuzey, Orta ve Güney Amerika ülkeleri	1,818.3	250.0	2,268.8	2,245.9
Avustralya ve Yeni Zelanda	626.1	160.8	288.4	387.6
Toplam	29,521.6	9,462.5	32,903.9	31,117.6

Libya'nın ihracatının coğrafi dağılımıyla ilgili veriler, tablo ile gösterildi. Libya'nın Avrupa Birliği ülkelerine olan ihracatının görece yüksek önemini ortaya koydu. Ortalama olarak, Libya'nın toplam ihracatının yaklaşık %64.6'sını oluşturuyor. Libya'nın Avrupa Birliği ülkelerine olan ihracatının göreceli önemindeki artışın nedeni, bu ülkelerin endüstriyel olarak petrolü büyük ölçüde kullanan ekonomik özellikleridir. Libya'nın Asya ülkelerine olan ihracatı ise toplam ihracatının yaklaşık %23.6'sını oluşturarak ikinci sırada yer almaktadır.[19]

[18] Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022 Libya Merkez Bankası, Araştırma ve İstatistik Dairesi Başkanlığı. S:6
[19] Araştırmacının analizi, Libya Merkez Bankası'nın dış ticaret hakkındaki raporuna dayanmaktadır

2.5.3. Libya'nın İhracatını Sınıflandırma (petrol, diğer ihracatlar)[20]

Tablo V. Libya'nın Ihracatını Sınıflandırma (Petrol, Diğer Ihracatlar)

Yıllar	Petrol İhracatı	Diğer İhracatlar	Toplam İhracat
2019	27,661.4	1,624.50	29,285.9
2020	7,267.5	2,195.00	9,462.5
2021	31,551.6	1,352.30	32,903.9
2022	37,657.7	1,460.00	39,117.7

2019'dan 2022'ye kadar olan dönemde, Libya'nın dış ticareti büyük ölçüde petrol sektörü tarafından domine edilmiştir. Petrol, Libya'nın toplam dış ticaretinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, tarım ürünleri ve madenler de dahil olmak üzere petrol dışında diğer bazı ihracatlar da bulunmaktadır.

Libya, Afrika'nın en büyük doğrulanmış petrol rezervlerine sahiptir ve petrol sektörü genellikle ihracat gelirlerinin yaklaşık %90'ını ve gayri safi yurt içi hasılanın %60'ını oluştururdu. 2019-2022 döneminde Libya'nın petrol ihracatı, iç çatışmalar, dünya petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar ve tekrarlayan petrol tesislerinin kapanmaları da dahil olmak üzere birçok faktörden etkilenmiştir.

2019'dan 2022'ye kadar Libya'daki petrol dışı ihracatın sınırlı olduğu halde, ekonominin çeşitlendirilmesine ve petrol bağımlılığının azaltılmasına yönelik çabalarda önemli bir rol oynar. Bu ihracatın karşılaştığı zorluklar, altyapı yatırımları, siyasi istikrarın güçlendirilmesi ve yeni ekonomik sektörlerin geliştirilmesiyle aşılabilir.[21]

[20] Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022 Libya Merkez Bankası, Araştırma ve İstatistik Dairesi Başkanlığı ,s: 6
[21] Araştırmacının analizi, Libya Merkez Bankası'nın dış ticaret hakkındaki raporuna dayanmaktadır.

2.5.4. Libya'nın Diğer İhracatları İçin En Önemli Ticari Ortaklar

Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Diğer ihracat verileri, Libya'nın en önemli ithalat yapan ülkelerinin Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri olduğunu göstermektedir. Bu ülkelerin çoğu kıymetli metaller ve normal metallerden büyük ölçüde ithalat yaptığına odaklandı.[22]

Tablo VI. İhracat - Türkiye Cumhuriyeti

Yıllar	Değerli metaller	Demir	Bakır	Alüminyum	Diğer	Toplam
2019	221.2	106.7	57.2	21.3	77.1	483.5
2020	1,319.8	179.2	99.8	35.6	39.9	1,674.3
2021	101.0	408.7	141.8	60.4	109.9	821.8
2022	138.0	286.7	150.7	71	120.6	767.0

Tablo VII. İhracatlar - Birleşik Arap Emirlikleri Devleti

Yıllar	Değerli metaller ve ürünleri (Altın)	Diğer	Toplam
2019	971.6	598.8	1,570.4
2020	338.7	616.5	955.2
2021	136.6	819.6	956.2
2022	128.6	771.4	900.0

Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri, Libya'nın petrol dışı ihracatı için en önemli ticari ortaklarıdır, ithalatları değerli metaller ve normal metaller üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu ticaret, Libya'nın ekonomik ilişkilerinin çeşitliliğini yansıtmakta ve petrol dışı ekonomisini çeşitlendirme çabalarına katkıda bulunmaktadır.

2.5.5. Libya'ya Yapılan İthalatlar

Libya pazarı, tüketim ve sermaye malları olan makineler, ekipmanlar, hammadde ve üretim süreci için gerekli ara mallar da dahil olmak üzere tüm sektörlerin ve bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada %85.0'in üzerinde bir oranda dış pazarlara bağlıdır.

Avrupa Birliği ülkeleri, Libya'nın ithalatının ana kaynağıdır ve bu, 2019-2022 döneminde Libya'nın toplam ithalatının nispeten %34.4'üne ulaşmıştır. Libya'nın Avrupa Birliği ülkelerinden ithalat değeri sırasıyla 4.9, 4.3, 5.1 ve 8.0 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Bu

[22] Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022 Libya Merkez Bankası, Araştırma ve İstatistik Dairesi, s. 10https://cbl.gov.ly/foreign-trade-statis/

durum, coğrafi konumun, Libya ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki ticaret hacmini artırmadaki önemli rolüne dayanmaktadır. Asya, Arap ve diğer Avrupa ülkeleri ise kalan oranları oluşturmuştur. Veriler, Libya ile Afrika ülkeleri, Avustralya ve Yeni Zelanda arasındaki ticaretin zayıflığını göstermektedir.[23]

2.5.6. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İthalatlar

Tablo VIII. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki Ülkelere Göre İthalatlar

Ülkeler	2019	2020	2021	2022
Avrupa Birliği ülkeleri	4,946.8	4,319.4	5,135.9	8,041.2
Arab Birliği ülkeleri	3,049.6	2,328.9	3,516.3	3,556.0
Asya ülkeleri	5,820.9	4342.7	5,940.8	6,266.3
Diğer Avrupa ülkeleri	828.7	763.1	1,154.8	1,124.2
Afrika ülkeleri	12.3	18.6	19.0	4.5
Kuzey, Orta ve Güney Amerika ülkeleri	837.6	571.7	879.3	901.9
Avustralya ve Yeni Zelanda	45.5	61.5	65.2	88.3
Toplam	15,541.4	12,405.9	16,711.3	19,982.4

2.5.7. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki En Önemli İthalatçı Ülkeler

Tablo IX. Libya'nın 2019-2022 Yılları Arasındaki En Önemli Ithalatçı Ülkeler

Ülkeler	2019	2020	2021	2022
Türkiye	2,069.7	1,653.1	2,769.4	2,841.1
Çin	2,451.6	1,880.4	2,129.0	2,373.3
İtalya	1,390.9	1,000.6	1,434.2	2,269.3
Yunanistan	451.4	719.4	1,189.8	1,922.7
Birleşik Arap Emirlikleri	1,354.8	1,003.4	1,706.5	1,800.0
Mısır	838.9	572.8	796.2	700.0
Almanya	484.4	400.8	683.5	559.5
Ukrayna	316.9	327.8	425.0	500.0
İspanya	468.7	346.8	366.7	440.0
Hollanda	595.3	576.9	535.8	371.3
Güney Kore	632.1	338.0	428.5	366.9
Brezilya	279.4	166.4	313.4	320.0
Amerika	412.0	290.0	295.3	291.0
Fransa	210.0	171.3	208.2	229.6
İsviçre	121.1	127.1	216.7	153.7
İngiltere	201.4	147.7	141.1	144.6
Diğer ülkeler	3,262.8	2,683.4	4,072.0	4,699.4
Toplam	15,541.4	12,405.9	17,711.3	19,982.4

[23] Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022 Libya Merkez Bankası, Araştırma ve İstatistik Dairesi Başkanlığı ,s:11

En önemli ithalatçı ülkelerin ithalat değeri tablosuna bakıldığında, Türkiye, Çin, İtalya, Yunanistan ve BAE'nin hala en önemli ithalatçı ülkeler listesinin başında yer aldığı açıktır, çünkü bunların ithalat yüzdesi ortalama olarak yaklaşık %52,4 olarak gerçekleşmiştir (2019-2022) toplam Libya ithalatının yüzdesi.

Türkiye en önemli ithalatçı ülke olup, 2022 yılında alınanların değeri yaklaşık 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşerek toplamın %14,2'sini oluştururken, Çin 2,4 milyar dolar değeriyle ikinci, İtalya ise yaklaşık 2,3 milyar dinar ile üçüncü sırada yer aldı.[24]

2.6. Kamu Maliyesi

Libya'da kamu maliyesi, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve vatandaşların yaşam standardını iyileştirmek için ulusal ekonominin yönetilmesinde ve mali kaynakların dağıtılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Kamu maliyesi, kamu gelirlerinin vergi, harç, gümrük ve petrol gelirleri gibi çeşitli kaynaklardan toplanması ve bu kaynakların devlet ihtiyaçlarının karşılanması ve kamu proje ve hizmetlerinin finansmanı için tahsis edilmesi ile ilgili tüm faaliyetleri içerir.

2.6.1. Kamu Gelirleri

Libya'nın gelirleri, vergiler, harçlar, devlet şirketleri ve uluslararası yardımlardan gelen ek katkılarla büyük ölçüde petrol ve gaz sektörüne bağımlıdır.Bununla birlikte, Libya, küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar, değişken bir siyasi ve güvenlik durumu ve artan ekonomik reform ihtiyaçları dahil olmak üzere, gelir kaynaklarının istikrarını ve çeşitlendirilmesini etkileyen önemli zorluklarla karşı karşıyadır.

[24] Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022 Libya Merkez Bankası, Araştırma ve İstatistik Dairesi Başkanlığı s:10

2.6.2. Libya'daki Kamu Geliri Verileri (milyar Libya dinarı)

Tablo X. Libya'daki Kamu Geliri Verileri (Milyar Libya Dinarı)

Gelirler	**2021**	**2022**	**2023**
Petrol satış gelirleri	103,4 milyar	105,5 milyar	99,1 milyar
Önceki yıllardan elde edilen petrol imtiyaz gelirleri	0	25 milyar	22,6 milyar
Vergi gelirleri	799 milyon	1.4 milyar	2.4 milyar
Gümrük vergileri	311 milyon	211 milyon	333 milyon
Telekom gelirleri	198 milyon	529 milyon	506 milyon
İç pazarda akaryakıt gelirleri	450 milyon	265 milyon	180 milyon
Diğer gelirler	494 milyon	1,5 milyar	792 milyon
Toplam Gelir	105.7 milyar	134.4 milyar	125.9 milyar

2.6.3. Kamu Harcamaları

Libya'daki kamu harcamaları, Libya hükümeti tarafından vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak, altyapıyı geliştirmek ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek için yapılan harcamaları içerir.

2.6.4. Libya'daki Kamu Harcamaları Verileri (milyar libya dinarı)

Tablo XI. Libya'daki Kamu Harcamaları Verileri (Milyar Libya Dinarı)

Harcamaları	**2021**	**2022**	**2023**
Ücretler ve maaşlar	33,1 milyar	47,1 milyar	60 milyar
Yönetim Giderleri	8Milyar	9 Milyar	9 Milyar
Geliştirme	17,4 milyar	17,5 milyar	12 milyar
Destek	6,5 milyar	0	0
Ulusal Petrol Şirketi için olağanüstü bütçe	0	34,3 milyar	17,5 milyar
Genel Elektrik Şirketi için olağanüstü bütçe	0	0	7,2 milyar
Toplam Harcama	85,8 milyar	127,9 milyar	125.7 Milyar

2023 yılında veriler, Libya'nın toplam 125.9 milyar gelir elde ettiğini, toplam harcamanın ise 125.7 Milyar olduğunu gösteriyor. Gelirler harcamaları aşmış olsa da, döviz kullanımından kaynaklanan 9 milyar dolarlık bir mali açık var.[25]

[25] Libya Merkez Bankası 2023 Aralık Gelir ve Gider Raporu \https://cbl.gov.ly/revenue_and_expendit/

2.6.5. Libya'da Döviz Kullanımı (milyon dolar cinsinden)

Tablo XII. Libya'da Döviz Kullanımı (Milyon Dolar Cinsinden)

Kullanmak	**2021**	**2022**	**2023**
Libya Merkez Bankası aracılığıyla Devletin toplam kullanımları ve yükümlülükleri (Yurtdışındaki işçilerin maaşlarını, öğrencilerin bursları, tedaviyi ve diğerlerini içerir)	9.225	12.343	14.332
Ticari bankaların toplam kullanımları (Kredileri, havaleleri, ticari vizeler ve diğerlerini içerir)	18.888	16.189	21.008
Toplam Kullanım ve Yükümlülükler	28.1 milyar	28.5 milyar	35.3 milyar
Döviz Gelirleri	22,9 milyar	27,3 milyar	25,4 milyar
Gelirler ve kullanımlar arasındaki fark	- 5,2 milyar	- 1,2 milyar	- 9,9 milyar

Son dönemde Libya Merkez Bankası'na sağlanan petrol gelirleri 25,4 milyar dolar olurken, Aralık 2023 sonuna kadar ödenmemiş toplam kullanım ve yükümlülükler 35,3 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bu belirgin mali açık, ülkenin maliyesini yönetmede ve döviz rezervlerini korumada karşılaştığı önemli zorluklara işaret ediyor.

Libya'nın petrol gelirleri ve kullanımları arasındaki fark ve finansal yükümlülükler nedeniyle 9,9 milyar dolar olarak tahmin edilen bir mali açıkla karşı karşıya olduğu rakamlardan açıkça anlaşılmaktadır. Bu açık aynı hızda devam ederse, döviz rezervlerinin hızla tükenmesine yol açacak ve ülkeyi ekonomik krize maruz bırakacaktır.[26]

2.7. Libya'da Para Politikasının Tarihi

Libya'daki para politikası, ülkedeki siyasi ve ekonomik değişikliklerden etkilenerek on yıllar boyunca önemli değişimler geçirdi. Libya'da para politikasının gelişimi aşağıdaki gibi aşamalara ayrılabilir:

1. 1963 Öncesi

Libya'da para politikasının uygulanması, 1951 yılında kurulan Libya Para Komitesi'nin yerini alarak 1956 yılının Nisan ayının ilk gününde çalışmalarına başladığı 1955 yılında Libya Ulusal Bankası'nın kurulmasına kadar uzanmaktadır ve banka, merkez bankası olarak

[26] ibya Merkez Bankası 2023 Aralık Gelir ve Gider Raporu \https://cbl.gov.ly/revenue_and_expendit/

hedeflerine ulaşamamasına neden olan faaliyet zorluklarıyla ilk yıllarında karşı karşıya kalmıştır ve bu zorluklardan en öne çıkanları şunlardır:

- Yeterli yasal yetkilerin olmaması.
- Ülkenin o dönemde federal ve eyalet hükümet kurumlarının çalışmaları arasında koordinasyon eksikliği.
- Ülkede faaliyet gösteren tüm ticari bankalar, yurtdışındaki ana merkezlerinin emir ve denetimine tabi olan yabancı bankaların şubeleridir.
- Bankanın etkileyebileceği bir finansal piyasanın olmaması.

Bu dönemde Libya Ulusal Bankası'nın kullanabileceği birkaç para politikası aracı arasında reeskont oranı politikası ve 1958 Bankacılık Kanunu'nda öngörüldüğü gibi bazı sınırlı likidite kontrol yetkileri vardı.

Zaman geçtikçe, bankanın reeskont politikasının başarısız olduğu, borsa ve iskonto piyasasının yokluğunda açık piyasa politikasını uygulayamadığı ve kanunun zorunlu rezerv politikasını uygulama yetkisi vermediği ortaya çıktı.[27]

2. Aşama 1963 - 1993

Bir önceki aşamada belirtilen koşullar, bankaya daha geniş yetkiler vermek ve para politikasını uygulamasını sağlayacak araçları sağlamak için 1963 tarihli (4) sayılı Bankacılık Kanunu'nun çıkarılmasını gerektirmiştir ve bu yetkiler arasında şunlar yer almaktadır:

- Ticari bankaların faaliyetlerine zorunlu rezerv sisteminin getirilmesi ve kanun, vadesiz mevduatlarda %10 ila %40, vadeli ve tasarruf mevduatlarında ise %5 ila %20 arasında değişen bir oran belirlemiştir. Banka, her ikisi için de minimumu getirdi.

[27] Büyük Sosyalist Halkın Libya Arap Cemahiriyesi'nde Para ve Bankacılık Politikasının Gelişimi, Bankalar, Merkez Bankaları ve Arap Para Kurumları Guvernörler Konseyi'nin otuz dördüncü olağan oturumuna sunulan bildiri, Trablus, 16 Eylül 2010 s3

- Merkez Bankası'nın parasal teminatı külçe altın, konvertibl para birimleri, yabancı hazine bonoları ve bonoları ile Libya hükümeti tarafından ihraç edilen tahvil ve hazine bonoları şeklinde çeşitlendirmesine izin verin.
- Merkez Bankası'na likit varlıkları oluşturan kalemleri belirleme yetkisinin verilmesi.
- Merkez Bankası'na asgari ve azami faiz oranlarını belirleme yetkisinin verilmesi
- Merkez Bankası, nakit parayı yönetir, izler ve yurt içi ile yurt dışı arasındaki sermaye hareketlerini değerlendirir.
- Ticari bankaların ve operasyonlarının gözetimi ve kontrolü.

Bu dönemde Libya Merkez Bankası reeskont oranını %5'te tutmuş, 1966 yılı Temmuz ayının ilk gününde bankanın enflasyonla mücadele için aldığı tedbirler kapsamında vadesiz mevduatta zorunlu karşılık oranını %10'dan %15'e, vadesiz ve tasarruf mevduatlarında zorunlu karşılık oranını %5'ten %7,5'e yükseltmiş, 1958'den beri yürürlükte olan kamu likidite oranını %20'den %25'e yükseltmiş ve ticari bankaları reeskont oranını aşmayacak şekilde borç verme zorunluluğu getirmiştir. Borç verdiğinin %50'sini gayrimenkul garantileriyle verdi.

Eylül 1969'daki devrimden sonra, ticari bankalardaki yabancı hisseler ve bunların yeniden düzenlenmesi ile ilgili bazı kararlar ve 1963 tarihli 4 sayılı Bankacılık Kanunu'nun bazı hükümlerini değiştiren 1971 tarihli 63 sayılı Kanun ile bankacılık sektörü düzenlenmiştir. Bu yasaların ve kararların yayınlanması ve uygulanması, üçü tamamen Libya Merkez Bankası'na ait olan ve aynı zamanda kalan iki bankanın en büyük yüzdesine sahip olan beş ticari bankadan oluşan tamamen ulusal bir bankacılık sisteminin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kasım 1970'de Libya Merkez Bankası, ticari bankaların likiditelerini ve kredi verme yeteneklerini artırmalarını sağlamak için kamu likidite oranını 1966'da belirlenen %25'ten %15'e düşürdü.

Libya Merkez Bankası, Şubat 1961'de belirlenen oran olan %5'te kaldığı için reeskont oranında herhangi bir değişiklik yapmadı.

Libya Merkez Bankası, ticari bankaların ekonomik ve sosyal kalkınma projelerinin finansmanına katkısını artırmayı amaçlayan refinansman politikası olarak bilinen politikayı ve bankanın, ticari bankalar tarafından toplum için projeler uygulayan yerel yüklenicilere %5 reeskont oranıyla verilen kullanılmış kredi ve kolaylıklara karşı finansman sağlamaya hazır olduğunu tanıttı.

3. Aşama 1993 - 2004

Para ve bankacılık sektörü ile ilgili alınan önlemler arasında 1993 tarihli 1 sayılı Bankacılık, Para ve Kredi Yasası'nın yürürlüğe girmesi yer almış, bu yasada yer alan en önemli değişikliklerden biri yeni yerel özel bankaların açılmasına izin verilmesi ve yabancı bankaların Libya'da şube ve temsilcilik açmasına izin verilmesi olmuştur.

Bu dönemde, Libya Merkez Bankası'nın para politikası için net bir çerçeve oluşturulmamıştır ve Banka bu politika için herhangi bir operasyonel veya nihai hedef belirlememiştir, ancak para arzındaki gelişmeleri ve iç kamu borcunun ekonomik faaliyet üzerindeki etkisini, özellikle genel fiyat düzeyinde sürekli olarak izlemektedir.

Bu dönemdeki reeskont oranı %5 olarak 1963 yılından bu yana değişmemiş ve bankaların Merkez Bankası'ndan borç almasına gerek kalmaması nedeniyle para politikası hedeflerine ulaşmada etkisiz kalmıştır.

Bu dönemde, sanayi ve tarım kredilerinde azami faiz oranının %6,0'ya düşürülmesi ve Üretimde Dönüşüm Fonu adı verilen bir yatırım fonu kurulması suretiyle üretim ve hizmet faaliyetleri için kredi imkânı tanınmasını temsil eden genişletici bir para politikası benimsenmiş, bu da parasal genişlemenin artmasına ve hem likidite fazlasının hem de para arzının artmasına yol açmıştır.

Libya Merkez Bankası, ticari bankalarının ulusal ekonomide alternatif yatırım ve kredi fırsatları aramaya teşvik etmek için vadeli mevduat faiz oranını %4,0'den %2,5'e düşürdü.

Bu dönemde zorunlu karşılık oranı değişmeyerek vadesiz mevduatta yüzde 15, vadeli mevduatta yüzde 7,5 olarak gerçekleşmiştir. Reeskont oranında olduğu gibi, zorunlu karşılık da likidite fazlalığı nedeniyle etkili olmamıştır. Yasal likidite oranı %15 seviyesinde korunmuştur.[28]

4. 2004 Sonrası

Bu aşama, ulusal ekonominin yeniden yapılandırılması politikalarında ve özel sektörün teşvik edilmesi ve ekonomik faaliyetteki rolünün etkinleştirilmesi yönünde gösterilen önemli değişikliklere tanık olmuştur. Bireylerin, ortaklıkların ve özel hissedar şirketlerin ticaret, işletme, inşaat, hizmetler ve diğerleri gibi çeşitli ekonomik faaliyetlerde çalışmasına izin veren bir dizi mevzuat ve yasa çıkarılmıştır. Bu aşama, Libya Bankası'nın kurumsal ve işlevsel bağımsızlığını yücelten 2005 tarihli 1 sayılı Bankalar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle sonuçlandı.

Bu aşama, 2005 tarihli (1) sayılı Bankalar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle sonuçlandı ve bu kanun, Libya Merkez Bankası'nın kurumsal ve işlevsel bağımsızlığı için geldi ve para politikasının uygulanmasındaki rolünü güçlendirdi ve Banka Yönetim Kurulu'na özellikle para basımı, döviz işlemlerini düzenleme, bankacılık denetimi ve para ve kredi politikasının yönetimi konusunda geniş yetkiler verdi.

Yasa ayrıca Libya Merkez Bankası'na yasa hükümlerini ihlal eden bankalara idari ceza uygulama yetkisi veriyor.

Bu dönemde, Libya Merkez Bankası, Banka'nın hedefleri ve bu amaçlara ulaşma araçları doğrultusunda, genel fiyat seviyesini istikrara kavuşturmak ve bankacılık sisteminin bütünlüğünü korumak amacıyla para politikası ile ilgili birçok önlem almıştır.

[28] Büyük Sosyalist Halkın Libya Arap Cemahiriyesi'nde Para ve Bankacılık Politikasının Gelişimi, Bankalar, Merkez Bankaları ve Arap Para Kurumları Guvernörler Konseyi'nin otuz dördüncü olağan oturumuna sunulan bildiri, Trablus, 16 Eylül s: 7/13 yil 2010

Son yıllarda, Libya Merkez Bankası, önceki geleneksel araçlara ek olarak, Para Politikası Kurulu'nun elindeki araç setinde açık piyasa araçlarını da uygulamaya koymuştur.

1963'ten bu yana reeskont oranı, Libya Merkez Bankası'nın genişlemeci para politikasının bir parçası olarak ilk kez düşürüldüğü 2004 yılına kadar %5'te kaldı.

Ticari bankalar nezdindeki mevduat yükümlülüklerine ilişkin zorunlu karşılık oranı, %15,0 seviyesinde konsolide edildiği 2007 yılına kadar vadeli mevduatlar için %7,5 ve vadesiz mevduatlar için %15,0 olarak aynı kalmış ve PPK bu oranı iki kez değiştirmiştir ve zorunlu karşılıkların bir haftalık elde tutma süresi boyunca ortalama olarak hesaplandığı belirtilmelidir. Gerekli yasal likidite oranı 2009 yılı ortalarında %20'ye yükseltilmiştir.[29]

5. Devrim Sonrası (2011-günümüz)

Libya Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, 2012 yılı toplantısını tüm üyelerinin katılımıyla gerçekleştirmiş, yerel ve uluslararası ekonomik gelişmeler ile önümüzdeki dönemde yerel ve uluslararası düzeyde beklenen değişimleri gözden geçirdikten sonra aşağıdaki kararları almıştır:

- Reeskont oranını mevcut %3 seviyesinde tutmak.
- 91 gün (doksan bir gün) vadeli CBL mevduat sertifikalarının faiz oranını mevcut %1,0 seviyesinde tutmak.
- Libya Merkez Bankası'nın 28 gün (yirmi sekiz gün) vadeli mevduat sertifikalarının faiz oranını mevcut %0,85 seviyesinde tutmak.
- Zorunlu rezerv oranını% 20'de tutmak.
- Likidite oranını %25'te tutmak.[30]

[29] Büyük Sosyalist Halkın Libya Arap Cemahiriyesi'nde Para ve Bankacılık Politikasının Gelişimi, Bankalar, Merkez Bankaları ve Arap Para Kurumları Guvernörler Konseyi'nin otuz dördüncü olağan oturumuna sunulan bildiri, Trablus, 16 Eylül 2010 s:4

[30] Libya Merkez Bankası Para Politikası Kurulu Açıklaması Resmi Web Sitesi/ https://cbl.gov.ly/monetary-policy

2.8. Libya Bankacılık Sektörünün Gelişimi

Libya'daki bankacılık sektörü, Libya ekonomisinin önemli bir parçasıdır ve kuruluşundan bu yana önemli gelişmeler ve dönüşümler geçirmiştir. Bu gelişme 4 aşamaya ayrılabilir

1. Osmanlı dönemi (1551-1911)

Osmanlı döneminde Libya'nın ekonomisi, özellikle Trablus ve Bingazi gibi kıyı bölgelerinde ağırlıklı olarak tarım, hayvancılık ve ticarete dayanıyordu.

Libya'da bankacılık faaliyeti, Osmanlı Ziraat Bankası'nın bir şubesi olarak Osmanlı döneminde (1834 - 1911) 1868'de Ziraat Bankası'nın kurulmasıyla başlamış ve bankanın 1906'da Trablusgarp'ta, 1911'de Bingazi'de olmak üzere iki şubesi daha kurulmuş, ülke ayrıca 1907'de Roma Bankası'nın bir şubesini açarak ticari bankaların girişine tanık olmuştur.

1868'de Ziraat Bankası'nın kurulması, modern bankacılık sisteminin temellerinin atılmasına yardımcı olduğu ve Osmanlı döneminde Libya tarım ekonomisini desteklediği için Libya'daki bankacılık sektörünün tarihinde önemli bir adımı temsil ediyor. Zorluklara rağmen, Libya ekonomisi ve toplumu üzerinde uzun vadeli olumlu bir etkisi oldu.[31]

2. İtalyan dönemi (1911-1943)

İtalyan işgali ile Libya'da modern bankacılık sistemi tanıtıldı. En önde gelen bankalardan biri, proje finansmanı ve altyapı geliştirmede kilit rol oynayan Roma Bankası'ydı.

Libya Ulusal Bankası, İtalyan makamlarının gözetimi altında faaliyet gösteriyordu ve İtalyan lirasına eşdeğer olan ancak yerel karakteri yansıtan farklı tasarımlar taşıyan Libya lirasının çıkarılmasından sorumluydu.

1912'de Seyşeller Bankası, 1913'te Napoli Bankası, 1912'de İtalya Bankası, 1923'te Trablusgarp Tasarruf Fonu ve 1924'te Sirenayka Tasarruf Fonu olmak üzere birçok İtalyan

[31] Saqr Al-Jibani ve Asia Al-Turkawi, Libya'da Para, Bankalar ve Para Politikasındaki Gelişmeler: 1952-2020 Döneminde Analitik Bir Çalışma . S:104:100

bankası ülkede şube açtı ve her ikisi de 1935'te tek bir fon olarak birleştirilerek Libya Tasarruf Fonu haline getirildi.

Modern bankacılık sistemi, ticaret ve yatırımı kolaylaştırmış, tarım ve inşaat gibi bazı sektörlerde kayda değer bir ekonomik büyümeye yol açmıştır.

Bu gelişmelere rağmen, bankacılık sistemi II. Dünya Savaşı sırasında enflasyon ve siyasi istikrarsızlık gibi birçok zorlukla karşı karşıya kaldı.

1943'te İtalyan işgalinin sona ermesinden sonra, bankacılık sistemi Birleşmiş Milletler'in gözetiminde ve daha sonra bağımsız Libya hükümeti altında yeni bir yönetime geçişte önemli zorluklarla karşı karşıya kaldı.[32]

3. Kraliyet dönemi (1951-1969)

Libya'daki monarşi döneminde (1951-1969), bankacılık sektörü, finansal altyapının güçlendirilmesine ve ekonomik büyümeye yol açan önemli gelişmelere tanık oldu. Temel finansal kurumlar kuruldu ve bankacılık sektörünü düzenlemeyi ve ülkenin ekonomik kalkınmasını desteklemeyi amaçlayan reformlar yapıldı.

Libya Merkez Bankası, Libya Ulusal Bankası'nın yerini almak üzere 1956'da kuruldu.

Libya Merkez Bankası, Libya dinarı para birimini çıkarmaktan, bankacılık sektörünü düzenlemekten ve para rezervlerini yönetmekten sorumlu oldu.

Büyüyen ekonominin ihtiyaçlarını karşılamak için Libya'nın Umma Bankası ve Ulusal Ticaret Bankası gibi çeşitli ticari bankalar kuruldu.

Ulusal Ticaret Bankası: Bağımsızlıktan sonra Libya'daki ilk ticari banka olmak üzere 1955 yılında kurulmuştur. Banka, bireysel ve kurumsal bankacılık hizmetlerinin sağlanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Libya Ulus Bankası: Çeşitli bankacılık hizmetleri sunmak ve kalkınma projelerini desteklemek amacıyla 1958 yılında kurulmuştur.

[32] https://www.jbank.ly/ar/about-us /Jumhouria Bank Resmi Web Sitesi

Ziraat Bankası: Çiftçilere kredi ve finansal hizmetler sağlayarak tarım sektörünü desteklemek amacıyla kurulmuştur.

Sanayi Bankası: Sanayi sektörünü desteklemek ve sanayi projeleri için gerekli finansmanı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

1963'te Libya'da faaliyet gösteren bankalardan, Libyalıların% 51'ine sahip olduğu bir Libya anonim şirketi şeklini almaları istendi ve 1964'te üç banka bunu kabul etti ve Libya'nın Doğu Bankası'na katkısıyla Ticaret Bankası (Ulusal Ticaret Bankası değil, başka bir banka) kuruldu ve Libya'nın Bank America ve Bank of Seyşeller ile katkısıyla Sahra Bankası kuruldu.

1966'da İngiliz Orta Doğu Bankası, %51'i Libyalılara ait olan ve geri kalanı Morgan Garente ile İngiliz Orta Doğu Bankası arasında dağıtılan bir Kuzey Afrika bankası haline geldi.

4. Cumhuriyet dönemi (1969-2011)

1969 darbesinden ve Muammer Kaddafi'nin iktidara gelmesinden sonra bankacılık sektörü büyük değişiklikler geçirdi. Özel bankalar kamulaştırılarak devlet mülkiyetine geçti.

Libya'daki tarım ve sanayi sektörlerini desteklemek için Ziraat Bankası ve Sanayi Bankası kuruldu.

Libya, ülkenin bankacılık ve yatırım politikalarını etkileyen ekonomik sosyalist bir sistemi benimsedi. Hükümet, bankacılık sektörü ve ekonomik faaliyetler üzerinde büyük bir kontrole sahipti.

1970 yılı, Roma Bankası'nın dönüşümü ile ülkenin en büyük bankası olan Nation Bank'ın ortaya çıkışına, Barclays Bank'ın Cumhuriyet Bankası'na, Arap Bankası'nın Orouba Bankası'na ve Napoli Bankası'nın Bağımsızlık Bankası'na dönüşmesine tanık oldu.

İstiklal Bankası, Al Orouba Bankası ve Ticari Bankacılık Operasyonları Departmanı, ülkenin en büyük ikinci ticari bankası olan Ulusal Ticaret Bankası olmak üzere birleştirildi.

Al-Nahda Al-Arabiya Bank (eski adıyla Banque Misr), North African Bank, Commercial Bank, Al-Qafila National Bank ve African Banking Company de birleştirilerek Al-Wehda Bank olarak birleştirildi.

2008 yılında, Banco de Roma ve Banque du Jumhuriya (Barclays Bank), şu anda ülkenin en büyük bankası olan Başkanlık Bankası olmak üzere birleşti.

Libya'nın cumhuriyet dönemi, bankacılık sektöründe, kamulaştırmadan sosyalist ekonomiye geçişten, Kaddafi yönetiminin son on yıllarında modernleşme ve reform girişimlerine kadar uzanan radikal değişikliklere tanık oldu. Uluslararası yaptırımlar ve sürdürülemez ekonomi politikaları da dahil olmak üzere çok sayıda zorluk vardı, ancak bankacılık sistemini iyileştirmek ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarına daha verimli ve duyarlı hale getirmek için ciddi girişimler de vardı.[33]

5. Kaddafi sonrası dönem (2011-günümüz)

2011 yılında Muammer Kaddafi rejiminin devrilmesinden sonra, Libya'nın bankacılık sektörü siyasi ve güvenlik kargaşasının bir sonucu olarak önemli zorluklarla karşı karşıya kaldı. Bununla birlikte, ulusal ekonominin ve vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için bankacılık sisteminde reform ve yeniden inşa etme girişimleri olmuştur.

Kaddafi rejiminin çöküşünden bu yana Libya, farklı hizipler arasındaki siyasi bölünmeler ve çatışmalarla boğuşuyor ve bu da doğuda ve batıda iki rakip hükümetle sonuçlanıyor.

Libya merkez bankası, biri Trablus'ta, diğeri el-Bayda'da olmak üzere iki şubeye bölündü ve her biri kontrol ettiği hükümete bağlıydı. Bu da maliye politikalarında rekabete ve koordinasyon eksikliğine yol açmıştır.

Libya'da faaliyet gösteren ticari banka sayısı 2016 yılının ikinci çeyreği sonuna kadar 17 bankaya ulaşmış olup, bu bankalar 2008 yılı sonunda 443 şube ve acente iken, 80 şube ve acente artışıyla 523 şube ve bankacılık acentesi üzerinden faaliyetlerini yürütmektedir.

[33]Saqr Al-Jibani ve Asia Al-Turkawi, Libya'da Para, Bankalar ve Para Politikasındaki Gelişmeler: 1952-2020 Döneminde Analitik Bir Çalışma s: 104:100

Ticari bankalar büyük ticari bankalara bölünmüştür, Libya Merkez Bankası'nın kamu mülkiyeti hala baskındır, yani: Cumhuriyet Bankası, Sahra Bankası, Ulusal Ticaret Bankası, Birlik Bankası ve Kuzey Afrika Bankası,

Arab Bank'ın (Ürdün) katılımıyla Al-Wahda Bank% 19.0, BNP Paribas Bank'ın (Fransa) katılımıyla% 19.0 katılımıyla Sahara Bank, Ahli United Bank'ın (Bahreyn) katılımıyla% 40 ve Espirito Santo Bank'ın (Portekiz) katılımıyla Al-Aman Bank% 40 oranında yabancı bankalarla öz sermaye olarak stratejik ortaklığa girmiştir.

Katar Ulusal Bankası (Katar) %49 ile Ticaret ve Kalkınma Bankası, Al-Nouran Bank'a %50 katılım ile Katar Devleti ve Libya Birinci Körfez Bankası'na %50,0 katılım ile BAE yer almaktadır.

Kaddafi sonrası dönem, siyasi kargaşa ve iç bölünmelerin bir sonucu olarak Libya'nın bankacılık sektörü için önemli zorluklar gördü. Bununla birlikte, finansal teknolojinin kullanımı, bankacılık altyapısının iyileştirilmesi ve uluslararası kurumlarla işbirliği yoluyla reform ve modernleşme girişimleri olmuştur.[34]

[34] Libya Merkez Bankası 2008-2016 yılları arasında Libya ticari bankalarının en önemli verileri ve finansal göstergelerinin gelişimi s.4 https://cbl.gov.ly/research_and_studies

İKİNCİ BÖLÜM
LİBYA'DA İSLAMI BANKACILIK SEKTÖRÜ

3.1. İslami Bankaların Ortaya Çıkışına Genel Bakış

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok İslam ülkesi bağımsızlığına kavuştu. Buna, İslam'ın tefecilik yasağını esas alan ve İslam ülkelerindeki para ve mali yapıları faiz sistemini ortadan kaldıracak şekilde yeniden ele alan İslam iktisat düşüncesinde bir gelişme eşlik etti. Bunun yerine kar ve zararın paylaşılması ilkesi getirildi. İslami bankaların çeşitli İslami bankacılık işlemlerini ve hizmetlerini uygulayarak pekiştirdiği bir prensip haline geldi.

Ekim 1973 yılında Arap-İsrail Savaşı ve petrol fiyatlarındaki artışın ardından İslami bankalar, bu artıştan kaynaklanan nakit fazlasının absorbe edilmesine yardımcı olmak amacıyla önemli ölçüde gelişti.

İslami bankacılığın tarihi, Malezya'da faizsiz faaliyet gösteren tasarruf fonlarının kurulduğu 1940 yılına kadar uzanmaktadır.

1950 yılında Pakistan'da İslami öğretileri dikkate alan finansman teknikleri geliştirmek amacıyla sistematik düşünce ortaya çıkmaya başladı. Ancak bu düşüncenin süresi uzadı ve 1963'teki Mısır dışında uygulamalı bir çıkış yolu bulamadı. Ahmed Al-Najjar'ın gözetiminde "yerel tasarruf bankaları" olarak adlandırılan Mısır'ın Mit Ghamr kentindeki deneyimiyle başlayan daha sonra her köy veya mahallede şubeler kurup ve insanların tasarrufları gözetim altında topladı. Mit Ghamr, Bank'ın 17/1961 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılarak bu tasarruflar kendi bölgelerindeki ihtiyaçların karşılanmasında kullanıldı.

Kararname yayınlanmadan önce, 1963 yılının Temmuz ayında bu bankaların kapılarının açılmasına yol açan birçok idari, sosyal ve saha çalışması tamamlandı.1965 yılında aynı adı taşıyan beş önemli şube açıldı. Ancak bu deneme başarısızlıkla sonuçlandı. 1966 yılında Omdurman Üniversitesi, İslam ekonomisinin uzman bilim adamları aracılığıyla İslam

İktisatının öğretilmesine karar verdi ve bu proje, sonunda faizsiz bir Banka projesi ile ortaya çıktı, ancak uygulanmasını engelleyen koşullar oluştu.[35]

İslami bankalarla başlayan İslami finans sisteminin hayata geçmesinden on yıl sonra, daha sonra İslam ve Batı ülkelerinde art arda ortaya çıkan sigorta ve yatırım şirketleri, ortaya çıkışlarının coğrafi kapsamı Arap Doğu'su ve Asya'nin İslam ülkeleri ile sınırlı kaldı.

Nasır Sosyal Bankası, 1975 yılında Birleşik Arap Emirlikleri'nde Dubai İslam Bankası'Ni kurmuş, 1976 yılında ise İslamcı üye ülke halklarının ekonomik kalkınmasını ve sosyal ilerlemesini desteklemek amacıyla Cidde'de İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur.

1977 yılında merkezi Mekke'de olan ve İslam ülkeleri tarafından dokuzuncu toplantıda tanınan Uluslararası İslami Bankalar Birliği'Nin kurulmasının yanı sıra Sudan Faisal Bank, Mısır Faisal İslam Bankası ve Kuveyt Finans Evi kuruldu. İslam ülkeleri dışişleri bakanları toplantısı 1978 yılında Senegal'in Dakar kentinde yapıldı.

1978 yılında Ürdün İslam Finans ve Yatırım Bankası, 13 sayılı özel geçici kanunla kurulmuş, 1985 yılına Kadar kalıcı bir kanun çıkarılmış, daha sonra 1986 yılında anonim şirket olarak tescil edilmiştir.

1979 yılında 2 No'lu Kararname uyarınca Bahreyn İslam Bankası kurulmuş ve aynı yılın Kasım ayında faaliyetlerine başlamıştır.1982 yılında ise Katar'da ilk İslami Banka olarak Bahreyn Faysal İslam Bankası kurulan Katar'ın ilk İslam Bankasıydı. Daha sonra 1988'de Suudi Arabistan Krallığı'ndaki Al Rajhi Bank İslam'a geçti.

Böylece İslami bankalar günümüze kadar varlığını sürdürmüş, İslami bankaların sayısı 1983'te 34 iken, 1997'de 195'e, 2000'de ise 200'e çıkmış, İslami bankacılık sektörünün büyüklüğü ise 2000 yılında 200 milyar dolara ulaşmakla birlikte %15 büyüme hızıyla büyümeye devam ediyor.

[35] Aisha Al-Sharqawi Al-Malqi: İslami Bankalar: Hukuk, Hukuk ve Uygulama Arasındaki Deneyim, s. 86-92.

İslam ülkelerinin iki parçaya bölündüğünü, Mısır, Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt gibi bazılarının geleneksel ve İslami sistemleri birleştirdiğini, Sudan, Pakistan ve İran gibi İslam Şeriat hükümlerine uygun bazılarının ise finans ve bankacılık sistemlerini kökten değiştirmeye çalıştığını belirtmek gerekir.

İslami bankacılık faaliyeti diğer birçok İslam ülkesinde ve bazı Avrupa ülkelerinde (geleneksel bankalarda açılan İslami pencereler şeklinde) yaygınlaşmıştır.[36]

3.2. İslami Olmayan Ülkelerdeki İslami Bankalar

İslami bankaların elde ettiği inanılmaz başarı, birçok müşteri ve mevduat sahibinin ilgisini çekmiş ve bu durum, 1981 yılında kurulan ve fiili faaliyetine başlayan İsviçre'deki Dar Al-Mal Al-Islami, 1982 yılında Danimarka'da Uluslararası İslam Bankası, 1983 yılında lisansını alan Uluslararası İslam Bankası ve 1981 yılında İngiltere'de Al Baraka Grubu İslami olmayan ülkelerde de İslami bankaların kurulmasını zorunlu kılmıştır.

Ancak Al Baraka grubunun karşılaştığı birçok engel, bankanın mülkiyeti ve yönetimini ve sahiplik grubunun oluşumunu protesto etmek amacıyla 1993 yılında İngiliz Merkez Bankası tarafından kapatılmasına yol açtı. Bunlar şüphesiz tamamen idari sebeplerdir ve Bankanın başarısı veya başarısızlığı ile ilgili hiçbir bağlantısı yoktur.

Uluslararası İslami Bankacılık Holding Şirketi 1978 yılında Luxenburg'da kuruldu.

Ayrıca Kıbrıs'ta İslam Ekonomisi Enstitüsü'nde okuyan öğrencilerin İslami bankaların ilkelerini daha iyi uygulayabilmeleri için eğitimlerini geliştirmek amacıyla kullandıkları, KKTC 1982 yılında Kıbrıs'ta Kıbrıs İslam Bankasının kurulması. [37]

[36] Muhammad Othman Shabir: İslam Hukukunda Çağdaş Finansal İşlemler S 256-262 Basım yılı: 2007 Yayınevi Dar Al Nafais

[37] Aisha Al-Sharqawi Al-Malqi: İslami Bankalar: Hukuk, Hukuk ve Uygulama Arasındaki Deneyim, s. 86-92.

3.3. Libya'da İslami Bankacılığın Ortaya Çıkışı

İslami bankacılık ürünlerini etkinleştirme girişimleri 2007 yılında Cumhuriyet Bankası aracılığıyla başladığından, İslami bankacılığın ilk işaretleri diğer Arap ve İslam ülkelerine göre nispeten geç ortaya çıktı. Ancak bu deneyim, yasal ve yasal engellerle karşılaştı ve ilk gerçek adımlar 2009'da başladı. Libya Merkez Bankası'Nin 9/2009 sayılı yayını ile İslami bankacılık ürünlerine yönelik eksiksiz bir vizyon geliştiren, bunların başlatılması ve takip edilmesi sürecini organize eden ve bunları İslami bankacılık sunan pencere veya şubeler çerçevesine yerleştiren, (alternatif ürünler) adı altında faizsiz bankacılık ürünlerinin kural ve esaslarını oluşturmaktadır.

Libya bankalarında İslami Şeriat hükümlerine uygun alternatif bankacılık ürünleri sağlamaya yönelik kontrolleri ve temelleri belirleyen, bu hizmet için şube veya pencere açan her bankanın Şeriat standartlarına ve kontrollerine dayalı olarak çalışmasını zorunlu kılan 2010 tarihli 9 No'lu başka bir Genelge yayınlandı. İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) tarafından yayınlanan İslami finans kurumları için ve İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) tarafından yayınlanan düzenleyici standartlar[38] belirlendi.

Bu genelge, herhangi bir bankanın ister pencere ister şube yoluyla İslami bankacılık ürünleri sunmaya başlaması için Libya Merkez Bankasının onayını gerektirdi ve geleneksel bankanın çalışmaları ile kendi bankalarının çalışmaları arasında tam bir ayrım sağlayan kontroller ve onay koşulları belirledi. Şubeler veya İslami pencereler de bu ürünlerin sunulmasına ilişkin yasal ve muhasebe kontrollerini belirlendi

Libya Merkez Bankası, Libya Merkez Bankası Başkanı'nın 2012 yılı 3 sayılı Kararı uyarınca, İslami bankacılığın desteklenmesi konusunda uzmanlaşmış bir danışma komitesi olmak üzere 2012 yılında İslami bankacılık işleri için bir danışma komitesi oluşturmuştur. Bu komite bir grup oluşturmuştur.

[38] 16 Ağustos 2010 tarihinde Libya'daki ticari bankalarda İslami Şeriat hükümlerine uygun alternatif ürünlerin sağlanmasının kontrolleri ve esaslarına ilişkin 9/2010 sayılı Genelge. https://lawsociety.ly/legislation

Ulusal Geçiş Konseyi (Libya Parlamentosu), 2005 tarihli 1 sayılı Bankacılık Kanunu'nu değiştiren 2012 tarihli 46 sayılı Kanun'u yayınladı ve Bankacılık Kanunu'na bir dizi değişiklik getirdi, bunlardan en önemlisi İslami bankacılıkla ilgili özel bir bölümün eklenmesiydi ve ülke genelinde bankalarda çalışan kadroların eğitimine katkıda bulunmanın yanı sıra Şeriat ve muhasebe standartlarını ve gerekli çalışma kılavuzlarını formüle etmek için alt komiteleri aracılığıyla çalışmalar yapmıştır[39]

Bu kanun bir İslami Bankayı şu şekilde tanımlamaktadır: "Temel Sistemi ve Ana Sözleşmesi, mevduat sahiplerinin fonlarını kabul etme alanında, satış, finansman ve yatırım alanlarında veya diğer bankacılık hizmetlerinin sağlanmasında İslami bankacılık faaliyetlerinde bulunma yükümlülüğü içeren bir bankadır.[40]

Dolayısıyla, İslami bankacılık şu şekilde tanımlanmaktadır: "İslami Şeriat hükümlerine aykırı olmayan bankacılık işlemleri biçimlerine uygun olarak bankacılık hizmetleri sağlamak ve finans ve yatırım işlerini yürütmektir.[41]

O dönemdeki arzular, İslami bankaların büyümesine ve gelişmesine izin veren ve mevcut bankaları ortadan kaldırmayan rekabetçi bir ortamda, ticari bankaların ve İslami bankaların varlığına izin veren ikili bir sistem, insanların iki sistem arasında seçim yapmasına izin veren ve İslami bankalara ticari bankaların muzdarip olduğu büyük mirası yüklemeyen bir deneyimdi.

Libya Merkez Bankası, İslami bankacılık faaliyetinin uygulanmasını düzenleyen kural ve düzenlemeleri ve İslami bankacılık faaliyetini uygulamak için gerekli prosedür ve belgeleri yayınlamıştır. Ayrıca İslami bankaların kurulmasının temellerini attı ve Ticari bankaların İslami bankacılığa tamamen veya kısmen dönüştürülmesine yardımcı oldu.[42]

---

[39] Libya Merkez Bankası Başkanı'nın 2 Ocak 2012 tarih ve 2012 tarih ve 3 sayılı bir komite oluşturma ve yetkilerini belirleme kararı.
[40] 2005 Tarihli 1 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2012 Tarihli 46 Sayılı Kanun, Mükerrer 100 Madde, 1 No'lu Paragraf ile değiştirilmiştir.
[41] 2005 tarihli 1 Sayılı Kanun, 2012 tarihli 46 Sayılı Kanun, mükerrer 100. Madde, 1 No.lu Paragraf ile değiştirilmiştir.
[42] Libya Merkez Bankası İslami Bankacılık İşleri Danışma Komitesi tarafından 2012 yılında hazırlanan, İslami bankacılık faaliyetinin uygulanmasını düzenleyen kurallar ve kontroller kitapçığı.

Ancak 2013 tarihli 1 sayılı Kanun'un çıkarılması, Libya bankalarının bireyler için tefeci faizle çalışmayı derhal durdurmasını gerektiren, şirketler ve ticari kurumlarla iş yapmak için 1 Ocak 2015'te sona eren iki yıllık bir süre verdi, ticari bankalar için sorunu çözdü, çünkü onlara faiz yoluyla çalışma ve kar elde etme alanı bırakmadı ve bu da onları faaliyetlerini uygulamak için İslami bankacılığı bir araç olarak kullanmaya zorladı.

2013 yılında Libya Merkez Bankası, İslami bankalar kurmak veya ticari bankaları İslami Bankalara dönüştürmek için başvuruları kabul etmeye başlayacağını açıkladı. 2014 yılının başında, Libya Merkez Bankası, İslami bankaların kurulmasına yönelik başvurular için ilk onayın verilmeye başladığını duyurdu.[43]

İslami bankacılığın ortaya çıkması ve Merkez Bankası tarafından düzenlenmesiyle birlikte, Libya Merkez Bankası'nın İslami finansal işlemlerde uzmanlaşmış alimlerden oluşan bir Şeriat Denetim Kurulu gereksinimine dayanarak, bankaların İslami bankacılık ürünleri sunmasına izin vermek için Şeriat denetim kurulları ortaya koydu ve bu organların oluşumuyla birlikte, bu organların çalışmalarını organize etme ve aralarında meydana gelebilecek herhangi bir çatışmayı önlemek için aralarında koordinasyon sağlama ihtiyacı ortaya çıktı, bu da daha sonra merkezi bir Şeriat denetim kurulunun kurulmasına yol açtı.

3.4. İslami Bankalarda Merkezi Şeriat Yönetim Kurulu

Birçok ülke, önce fetvayı birleştirmek ve bu bankaların yasama ve denetim makamları tarafından onaylanan tüm Şeriat kontrollerine uyumunu sağlamak amacıyla, Yüksek Fetva Kurulu veya Merkezi Şeriat Denetleme Kurulu gibi farklı isimler altında, içlerinde faaliyet gösteren İslami finans kurumlarını denetlemek ve kontrol etmek için genel bir denetim organı geliştirmiştir ve bu organların işleyişi bir ülkeden diğerine değişir, bazıları Merkez Bankası'nı, diğerleri ise yasama makamlarını veya Vakif ve İslami İşler Bakanlığı'nı takip eder.

[43] Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 25 Aralık 2013 tarih ve 42 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ve 11 Kasım 2014 tarih ve 2014 tarih ve 25 Sayılı Kararı

Libya'da, 2005 tarihli 1 sayılı Bankacılık Kanunu'nu değiştiren 2012 tarihli 46 sayılı Kanun, Madde No. (100 bis, paragraf 6) ve madde şart koştuğu için yetkilerinin ve işleyişlerinin statüsünü şart koşmaktadır: "Libya Merkez Bankası, hukuk, ekonomi ve bankacılık alanlarında uzman olan diğer üç üyeye ek olarak, üyeleri Şeriat bilimlerinde ve işlem hukukunda en az beş uzman olan merkezi bir Şeriat denetim organına sahip olacaktır. Görev tanımı, üyelerinin atanması ve ücretlerinin belirlenmesi Yönetim Kurulu'nun kararı, Merkezi Şeriat Denetleme Kurulu'nun kararları ise İslami bankacılık ve İslami finans alanında faaliyet gösteren banka ve kurumların Şeriat denetim kurulları için bağlayıcı olacaktır.

Yasaya uygun olarak, kararın 2013/6 sayılı kararıyla Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu tarafından kurulan kurulun amacı, denetim altındaki İslami finans kuruluşlarının tüm işlemlerinde ve sunduğu ürünlerde İslam hukuku hükümlerine uygunluğunu sağlamaktır.[44]"

Bu Karar, Kurula aşağıdaki en önemli yetkilerden oluşan bir dizi yetki vermiştir:

- Libya Merkez Bankası'nın denetimine tabi olan İslami finans kuruluşlarında yürürlükte olan yönetmeliklerin ve düzenlemelerin şer'i yönlerini gözden geçirme ve görüş bildirme, ve bunların İslami şer'i uygunluğunu sağlamak.
- Libya Merkez Bankası'nın denetimine tabi olan İslami finans kuruluşlarında yürürlükte olan ve önerilen sözleşme formlarını gözden geçirmek ve onaylamak, ve bunların İslami şer'i hükümlere uygunluğunu araştırmak.
- İslami bankacılık alanında yürürlükte olan bankacılık standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunma, yeni formlar ve ürünler önermek.
- Merkez Bankası'nın denetimine tabi olan bankalar ve diğer kuruluşların şer'i denetim kurullarının çalışmalarını takip etmek ve raporlarına erişmek.

[44] Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun Merkezi Şeriat Denetleme Otoritesini kuran 2013 tarih ve (6) sayılı Kararı: 13 Mart 2013.

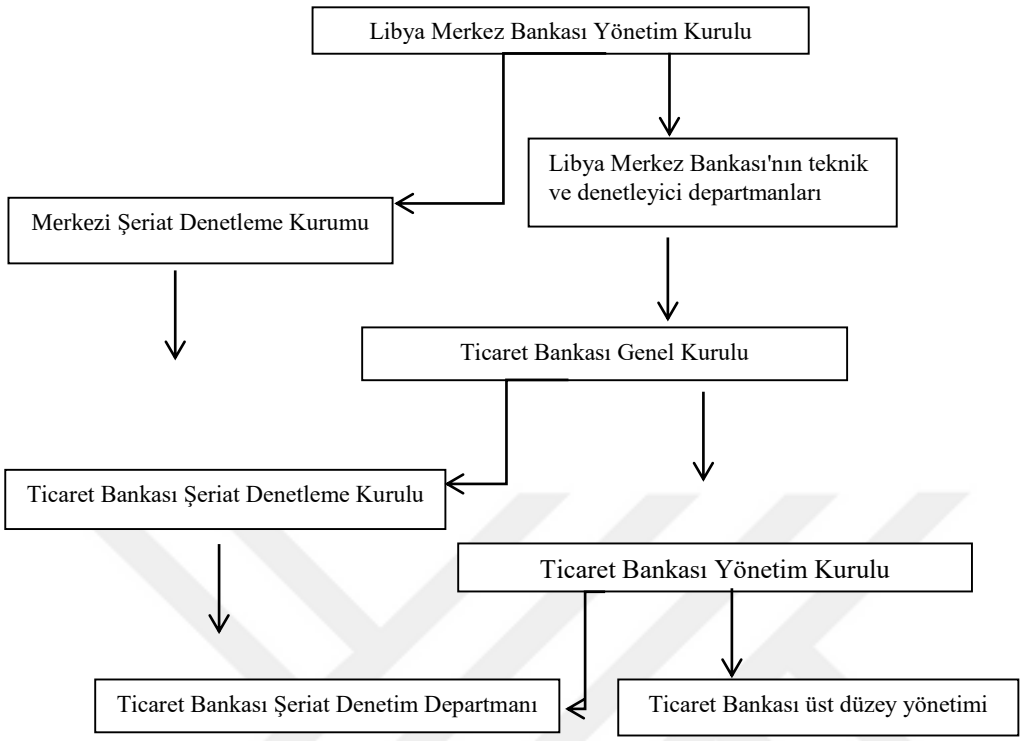
- Bankalar arasında ve müşterilerle yaşanan şer'i anlaşmazlık konularına karar vermek, bu amaçla Kurulun incelemesi altına giren durumları çözmek.
- İslami bankacılık alanında yürürlükte olan şer'i standartları gözden geçirmek ve onaylamak.

Kurula ayrıca görevlerini yerine getirmek için gerekli belgelere ve evraklara erişim yetkisi verilmiştir. Ayrıca, İslami bankacılık ürünlerini uygularken şer'i uygunluğunu kontrol etmek amacıyla bankaların faaliyetlerini denetleme hakkına sahiptir ve Kurulun kararları, İslami bankacılık ürünleriyle faaliyet gösteren bankalar için bağlayıcı olacaktır.

Ayrıca, Merkez Bankası Yönetim Kurulu, Merkezi Kurul'un başkanını ve üyelerini atayan 2013/26 sayılı kararı yayınlamıştır. Kurul, kuruluşunda yedi üye içermiş olup, bunlardan biri icra üyesi olmak üzere yedi üye, dini, ekonomik ve yasal üye içermektedir. Bu, Kurum'un aldığı tüm kararlarda hukuki, ekonomik ve bankacılık yönlerini ele alabilmesi için Merkezi Kurul'un yeteneğini sağlamakta ve Kurum'un kararlarının sektörde yürürlükte olan yasalara ve düzenlemelere uygunluğunu sağlamaktadır.[45]

[45] Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 29 Ağustos 2013 tarihinde yayınlanan Merkezi Şeriat Denetleme Otoritesinin oluşturulmasına ilişkin 2013 tarih ve 26 sayılı Kararı.

3.5. Libya Bankalarında Hukuki Yönetim Yapısı

Şekil I. Libya Bankalarında Şeriat Kontrol Yapısı

Merkezi Kurul, Libya'daki bankacılık faaliyetlerini düzenlemek için çalışmaları sırasında, şimdiye kadar on sekiz standart sunmuş ve diğer standartları inceleyip ve araştırmıştır. Bu standartlar, dini, hukuki ve muhasebesel birçok yönü kapsamaktadır ve Libya'daki İslami bankacılığı düzenlemeye katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca, Merkezi Kurul, Libya'daki İslami bankaların yönetişim kılavuzunun geliştirilmesine etkin bir şekilde katkıda bulunmuş, Libya Merkez Bankası'Nin talimatlarını geliştirmiş ve gözden geçirmiş, ticari bankalar veya mevduat sigorta fonu gibi çeşitli kuruluşlarla işbirliği yapmıştır.

Merkezi Kurul'un oluşturulmasıyla, Libya yasama organı fetvaları birleştirme politikası izlemiş ve bankalardaki dini denetim kurulları arasında temel farklılıkların olmamasını sağlamaya çalışmıştır. Bu deneyim, diğer üst düzey veya merkezi dini denetim kurullarının deneyimleriyle birlikte paylaşılmıştır. Ayrıca, bu kurulun yetkisi, bu kurulun faaliyet gösterdiği

bankalardaki işlemlere dini görüş bildirmek ve bu ürünlerin gelişimini denetlemek, merkez bankasından kendisine yönlendirilen tüm dini konuları inceleme görevi görmüştür[46.]

3.6. Bankalarda Hukuk Yönetim e Kurulları ve Merkezi Hukuk Yönetim Kurulu ile İlişkileri

İslami finans kuruluşlarının düzenlemelerine ilişkin standartlar, İslami Finans Kurulları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAIOFI) tarafından yayınlanan 1 numaralı düzenleme ile tanımlanmaktadır. İslami denetim kurumu, "İşlemler fıkhı konusunda uzman olan bağımsız bir kurumdur ve üyelerinden biri fakih olmayabilir, ancak İslami finans kurumları alanında uzman olmalı ve işlemler fıkhına hakim olmalıdır. İslami denetim kurumu, kuruluşun faaliyetlerini yönlendirmek, denetlemek ve İslam hukukunun hükümlerine ve prensiplerine uygunluğunu sağlamak için görevlendirilir ve kurum için verdiği fetvalar ve kararlar bağlayıcıdır" şeklinde tanımlanmaktadır.
Libya yasalarına göre ise, "İslami bankacılık faaliyetlerini yürüten bankaların genel kurulu tarafından atanmış olan kurumdur".

3.7. Libya'nın Yasalarında Şeriat Yönetim Kurulu

Libya yasaları, bankanın genel kurulunun dini denetim kurulunun yetkisine bağlı olduğunu şart koşmuştur. Genel kurul, dini kurulların üyelerini belirleme ve Mali tazminatlarını belirleme konusunda yetkilidir. Ayrıca kurul, raporlarını genel kurula sunarak bankanın yürütme organından tamamen bağımsız olmasını sağlamak için çaba göstermektedir. Ayrıca, Libya yasama organı, kurul kararlarını yürütme organı için bağlayıcı hale getirmiştir.

Libya yasası, dini denetim kurullarının kayıtlarının tutulduğu bir kayıt defterine de vurgu yapmaktadır. Bu kayıt defteri, Libya Merkez Bankası Valisi tarafından belirlenen ve kayıt kurallarını belirleyen bir kararla (2017/53) yayınlanmıştır. Ayrıca, herhangi bir üyenin birden fazla Banka için dini denetim kurulu üyeliğine izin verilmemesi de özellikle vurgulmıştır, sadece Libya Merkez Bankası Başkanı istisna olarak belirlenmiştir

[46] Yüksek Şeriat Denetleme Kurulu'nun Makalesi, Karşılaştırmalı Deneyimler ve Önerilen Çerçeve, Abdul Bari Mishal, s. 3-4, İslami Finansal Kurumlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu tarafından 6-7 Kasım 2016'da düzenlenen İslami Bankacılık Konferansı'na sunuldu .

3.8. Şeriat Yönetim Kurulunun Yetkileri

Şeriat Denetleme Kurulunun kanunda öngörülen bir dizi görevi vardır; bunlar arasında:

- Bankanın faaliyetlerini ve işlemlerini İslam hukukuna aykırı olup olmadığını denetlemek.
- Bankanın bütçelerini, kesin hesaplarını, kar payı dağıtım oranlarını incelemek ve performansının uygunluğunu, Dinî Denetleme Kurulu'nun benimsediği standartlara göre doğrulamak.
- İslam bankacılığı faaliyetleri ve işleri için gerekli sözleşme formlarını onaylamak.
- Yasada belirtilen Kurulun İslami bankacılık işlemlerinin meşruiyetini doğrulama görevi, herhangi bir bankanın işlemlerinin meşruiyetini sağlamak için gereken detaylı görevleri içermektedir. Bunlar, dönüşüm süreçlerini denetlemek, temel düzenlemeleri revize etmek, banka personelinin İslam bankacılığı ürünlerinin prensipleri, kuralları ve işleyiş mekanizmaları konusunda eğitimini denetlemekten başlayarak, bu ürünlerin etkin bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını periyodik olarak denetlemek, bankanın gelişimi ve ürünlerinin geliştirilmesi için gerekli çalışmaları sunmak, bankanın faaliyetlerinin, düzenliliğinin ve İslam hukukuna uyumunun periyodik olarak genel kurula ve denetleyici kurumlara raporlamaktır[47].

3.9. Libya'daki İslami Bankacılık Faaliyetlerini Düzenleyen Kurallar

İslami bankacılık faaliyetlerini düzenleyen bu yasa, Libya'daki bankaların hedefini belirlemiş bulunmaktadır. İslami bankaların hedefleri, faiz üzerine olmayan bankacılık ve finansal hizmetler sunmaktır. Ayrıca karşılıklı fayda prensiplerine dayalı sosyal dayanışmayı canlandırmayı amaçlayan hizmetler sunmaktır. 2000 yılı yasası, İslami bankaların faaliyet

[47] Şeriat kurumları ile merkez bankaları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Ahmed Ali Abdullah, s. 2-3, İslami Finans Kurumları Birinci Şeriat Kurulları Konferansı'nda sunuldu, Ekim 2001, İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu.

gösterirken dikkate alması gereken konuları ele almıştır. Bu görevlerin ve faaliyetlerin, fıkhi görüşlere uygun olması ve faiz oranlarına dayanmaması gerektiğini göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, bu maddeler, İslami bankaların aşağıdaki hizmetleri sunmasını belirlemiştir[48]:

- Libya dinarı ve farklı yabancı paralar cinsinden cari hesaplar ve ortak yatırım hesapları açma ve mevduat kabul etmesi.
- Banka, hisse senetlerinde spekülasyon, ortaklık ve doğrudan yatırım gibi çeşitli yatırım kanallarına yatırım yapması.
- Libya'da ve dışında faizsiz bankacılık faaliyetleri gerçekleştirmesi.
- Şirketler ve bireyler arasındaki bağları artırmayı amaçlayan sosyal hizmetlerde temsilci olarak çalışma, kredilerin sağlanması ve sosyal amaçlar için ayrılan fonların oluşturulması veya yönetilmesi.
- Tarım, turizm ve konut için arazi iyileştirme dahil olmak üzere taşınabilir ve taşınmaz malların kurulması, sahibi olunması, satılması ve kiralanmasını sağlaması.
- Bankalar tarafından vekalet ücreti karşılığında yönetilebilecek diğer varlık ve mülklerin yönetmesidir.

3.10. Libya'daki İslami Bankaların Verileri

Libya Merkez Bankası, İslami bankacılık faaliyetlerinin uygulanmasını düzenleyen kuralları ve yönetmelikleri, İslami bankacılık faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli prosedürleri ve belgeleri yayınladı. Ayrıca İslami bankaların kuruluş ilkelerini belirledi ve tamamen veya kısmen İslami bankacılığa dönüşen bankalara yardımcı olacak temelleri attı. Nisan 2013'Te Merkez Bankası, İslami bankaların kurulmasına veya geleneksel bankaların İslami bankalara dönüştürülmesine ilişkin başvuruları Kabul etmeye başlayacağını duyurdu. 2014 yılının başlarında, Libya Merkez Bankası, İslami bankaların kurulması için ön onay verme sürecini

[48] İslami bankalara ilişkin 2009 tarihli (16) sayılı Kanun ile değiştirilen 1996 tarihli (21) sayılı Kanun

başladığını duyurdu. Libya'daki bankacılık sektörü 4 İslami bankayı içermektedir: Libya İslam Bankası, Al-Nouran Bank, Al-Yaqeen Bank ve Al-Andalus Bank [49].

3.11. Libya'daki Mevcut İslami Bankalar

Libya Merkez Bankası tarafından bu bankaların sermayesinin 2024 yılı sonuna Kadar 500 milyon dinara çıkarılması yönünde talimat yayınlandı.

banka adı	Sahiplik yapısı	Abone olunan sermaye
- Libya İslam Bankası	100%özel sektör	250milyon LYD
- Al-Yaqeen Bank	100%özel sektör	250milyon LYD
- Al-Andalus Bank	100%özel sektör	250milyon LYD
- Al Nouran Bankası	Kamu sektörü ve yabancı ortaklı %50	250milyon LYD

Tablo XIII. Libya'daki Mevcut İslami Bankalar

1 Libya İslam Bankası

Libya İslam Bankası, 2014 yılında Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu kararıyla 2017 yılında 250 milyon Libya dinarı sermaye ile kurulan beş yeni bankadan biri olarak ön onayı aldı. Sermayenin 100 milyon Libya dinarı abonelik sırasında ödenen kısmı da dahil olmak üzere kalan tutarı ilerleyen süreçte tamamladı. Banka, Libya içinde bir şubeden birkaç şubeye genişlemeye başladı.

Libya İslam Bankası, İslami finans kurumu olup İslam hukuku ve yürürlükteki mevzuata uygun olarak İslami bankacılık faaliyetlerini yürütmektedir. Banka, mevduat kabulü ve fonların alım-satım, finansman ve yatırım "nakit ve mal" alanlarında aracılık ve yatırım faaliyetleri yürütmekte olup ekonomik ve sosyal katma değer sağlayan diğer bankacılık hizmetlerini de sunmaktadır.

[49] 2005 tarihli (1) sayılı Kanunun bankalara ilişkin bazı hükümlerinde değişiklik yapan 2012 tarihli (46) sayılı Kanun

Ayrıca Banka, İslami finans alanında Kabul edilen hukuki ve teknik prensiplere ve mevzuata uygun olarak faaliyet göstermekte olup, 2012-yılında bankalar kanununun revize edilmesi ve faizli işlemlerin yasaklanmasını öngören 2013 yılında çıkan kanuna tabidir.

Banka ayrıca, 2005 yılında revize edilen ve 2012 yılında eklenen İslami bankacılık bölümünü içeren 1 numaralı kanunla ilgili düzenlemelere, yönetmeliklere, kararlara ve talimatlara tabidir. Ayrıca, ticari faaliyetlere ilişkin 2010 yılında çıkan kanun ve medeni kanun hükümleri de bankayı bağlamaktadır ancak bu hükümler İslami bankacılık kanununun ve İslam hukuku hükümlerinin aksine olmadığı sürece geçerlidir.[50]

2 Al-Yaqeen Bank

Al-Yaqeen Bank, Libya'da modern İslami bankalardan biridir. Al-Yaqeen Bankası, 2005 yılına ait 1 numaralı kanun ve 2012 yılına ait 46 numaralı kanuna göre kurulmuştur. Banka, Sebha şehri ofisinde Libya Merkez Bankası tarafından izin verilen bir Banka olarak kaydedilmiştir ve 19/09/2019 tarihinde ilk şubesini açmıştır.

Bankanın kuruluş sermayesi ve mevcut yasalara göre izin verilen sermayesi 250.000.000.000 LBYD'dir. Her bir payın değeri 100,000 LBYD olup ödenmiş sermaye ise 100.000.000.000 LBYD'dir. Bankanın sahiplik yapısı, vatandaşlar ve yerel özel sektör şirketleri arasında dağılmış olup, hisselerin %71'i vatandaşlara, %29'u ise yerel özel sektör şirketlerine aittir. Banka, ulusal ekonomiyi desteklemek, gelir kaynaklarını çeşitlendirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Al-Yaqeen Bankası, İslami hukuka uygun geniş bankacılık çözümleri sunmakta olup, gelişmiş teknolojik araçlar ve modern elektronik bankacılık hizmetleri ile finansman, yatırım ve verimli para yönetimi konularında kamu ve özel sektör kuruluşlarına, küçük ve orta ölçekli işletmelere ve bireylere hizmet vermektedir. Ayrıca iş adamları için özel bankacılık hizmetleri sunmakta ve yenilikçi bir bankacılık vizyonuna sahiptir.[51]

[50] Libya İslam Bankası'nın resmi web sitesi, https://lib.com.ly/
[51] Al Yaqeen Bank'ın resmi web sitesi,https://yaqeenbank.ly/

3 Al-Andalus Bank

Al-Andalus Bank 2016 yılında Libya'da kurulmuş olan en yeni İslami bankalardan biridir. Bankanın kuruluşuna ve faaliyet izni verilmesine ilişkin son onayı, 2019 yılında Libya Merkez Bankası'Nin 99 sayılı kararı ile verilmiştir. Banka, 05.03.2020 tarihli 476 numaralı Libya Merkez Bankası Müfettişlik ve Bankacılık Denetim Müdürlüğü'nün yazısı doğrultusunda, 07/07/2020 tarihinde müşterilerine kapılarını açmıştır. Al-Andalus Bank, İslami bankacılık prensiplerine uygun olarak, müşterilere dijital ve modern yöntemlerle hizmet sunarak İslami bankacılık kültürünü teşvik etmeyi ve İslam hukuku prensiplerine dayalı finansal hizmetleri sunmayı hedeflemektedir[52]

4 Al Nouran Bankası

Banka, 2008 yılında Libya'da bir anonim şirket olarak faaliyet gösterme iznini ilgili makamlardan aldı. Bu şirketin sermayesi, Libya dinarı cinsinden 600 milyon olarak belirlendi ve bu miktar Libya dış bankası ile Katar Yatırım Kurumu arasında eşit olarak paylaşıldı. Daha sonra Katar Holding'e devredilen bankanın sermayesi 250 milyon dinara düşürüldü ve 2018 yılında 100 milyon dinar ödendi. Banka tamamen İslami bir Banka haline geldi. Sağlam yönetim ve etkili denetim ortamının, sağlıklı bir bankacılık sistemi için temel koşullar olduğu düşüncesiyle, bankacılık sektörünün hedeflerine ulaşması ve uluslararası standartlara uygun bir kuruluş haline gelmesi için performansını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu durumun genel olarak Libya'daki bankacılık sektörüne olumlu yansıması beklenmektedir. Bankanın sunduğu hizmetler arasında İslami finansman, çeşitli türde hesap açma, elektronik ödeme hizmetleri bulunmaktadır. Al-Nuraan Bankası, Libya'daki en önemli ve en deneyimli kredi kartları ve elektronik ödeme hizmetleri sunan bankalardan biridir.[53]

[52] Al-Andalus Bank'ın resmi web sitesi, https://www.andalusbank.com
[53] Al-Nouran Bank'ın resmi web sitesi, https://nub.ly/

3.12. İslami Bankacılık Faaliyetlerini Uygulamaya Başlayan Ticari Bankalar

Tablo XIV. İslami Bankacılık Faaliyetlerini Uygulamaya Başlayan Ticari Bankalar[54]

	Banka	Mevcut durumun özeti
1	Cumhuriyet Bankası(Tam dönüş)	- Banka, 2014 yılında genel kurul düzeyinde tam dönüşüm kararı aldı. - Temel sistem, dönüşüm gerekliliklerinden biri olarak düzenlendi ve Merkez Bankası tarafından onaylandı. - Banka denetleyicilerinin kayıtlı olduğu denetleyici kurul banka tarafından atandı. - Banka, banka şubesinin yönetimine bağlı olan 11 İslami şubeden biri olan İslami bankacılık sektörü aracılığıyla İslami finans faaliyetlerini yürütüyor ve diğer şubelerdeki pencereleri denetliyor. - Bankanın İslami denetim birimi bulunmaktadır. - Banka, onaylanmış bir organizasyon yapısına sahiptir. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir.
2	Alsahari Bankası (Tam dönüş)	- Banka, 2018 yılında genel kurul düzeyinde tam dönüşüm kararı aldı. - Dönüşüm gerekliliklerinden biri olarak temel düzenleme değiştirildi, ancak henüz Merkez Bankası tarafından onaylanmadı. - İslami finans faaliyetlerini bölgelerdeki satış merkezleri ve diğer şubelerdeki pencereler aracılığıyla yürütüyor. - Bankanın denetim kurulu, şer'i denetçi kaydında olanlar arasından seçildi. - Şer'i denetim yönetimi bulunmaktadır. - Onaylı bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. - Nisan 2023'te dönüşüm için ön onay alındı.
3	Alwaha Bankası (Tam dönüş)	- Banka, 2020 yılında genel kurul düzeyinde tam dönüşüm kararı aldı. - Dönüşüm gereklilikleri arasında temel sistem değişikliği yapıldı, ancak henüz Merkez Bankası tarafından onaylanmadı. - İslami finans faaliyetlerini, İslami bankacılık yönetimi aracılığıyla gerçekleştiriyor ve diğer şubelerdeki İslami bankacılık şubelerini ve pencerelerini denetleyen birim tarafından yürütülüyor. - Bankanın denetim kurulu, şer'i denetçi kayıtlarından seçilmiştir. - Bankada şer'i denetim birimi bulunmaktadır. - Onaylanmış bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir, ancak geliştirmeye ihtiyaç duymaktadır.
4	Arap Birliği Bankası (Tam dönüş)	- Banka, 2018 yılında genel kurul düzeyinde tam dönüşüm kararı aldı. - İslami bankacılık faaliyetini içermek için ana sistemde değişiklik yapılmadı. - İslami finans faaliyetini Ayn Zahra şubesi ve diğer şubelerdeki pencereler aracılığıyla sürdürmektedir. - Bankanın denetim kurulu, şeriat gözlemcilerinin kaydında yer alanlardan seçilmiştir. - Şeriat denetimi için bir yönetimi bulunmaktadır. - Onaylanmış bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir.
5	Alwahda Bankası	- 2014 yılında İslami bankacılık faaliyetlerini yürütme lisansı almıştır. - Bankanın denetim kuruluşu, dini denetçilerin kayıtlı olduğu kayıtlardan biri olan banka tarafından atanmıştır. - İslami finans faaliyetlerini, İslami ürünlerin yönetimi aracılığıyla gerçekleştirmekte olup, bireylerin finansmanı için 5 satış merkezi ve diğer şubelerdeki KURJI İslami şubesi ve pencereleri dahil olmak üzere toplamda 5 merkezden sorumludur. - Dini denetim yönetimi bulunmaktadır. - Onaylanmış bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Bankacılık sistemleri İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir.

[54] Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 13 Mart 2013 tarihinde yayınlanan Merkezi Şeriat Denetleme Kurulu'nu kuran 2013 tarihli 6 sayılı kararı

		- Ana sözleşme değiştirilmiştir ve henüz Merkez Bankası tarafından onaylanmamıştır.
6	Altijarii alwatanii Bankası	- 2014 yılında İslami bankacılık faaliyetlerini yürütmek için lisans almıştır. - Banka denetçilerinin kayıtlı olduğu denetim kuruluşu bankanın İslami denetimini atamıştır. - Şube bünyesindeki İslami bankacılık yönetimi, İslami finansman faaliyetlerini yürütmektedir. - Bankada İslami denetim birimi bulunmaktadır. - Resmi bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Banka sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. - Ana kurallar değiştirilmemiştir.
7	Al-Saray Ticaret ve Yatırım Bankası	- 2020 yılında İslami bankacılık faaliyetlerini yürütme lisansına sahiptir. - Banka denetçi kaydı içinde Şeriat Denetçiler Kurulu'na atandı. - Trablus ve Bingazi İslami Bankacılık şubelerini yöneten İslami Bankacılık yönetimine sahiptir. - Şeriat denetimi yönetimine sahiptir. - Onaylı bir organizasyon yapısına sahiptir. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. -Ana sözleşme değiştirilmiştir ve henüz Merkez Bankası tarafından onaylanmamıştır.
8	Birleşik Ticaret ve Yatırım Bankası	- 2015 yılında İslami bankacılık faaliyetlerini yürütme lisansı aldı. - Bankanın denetim kurulu, şeriat gözetiminde kayıtlı denetçiler arasından seçildi. - Şubeler ve pencereleri denetleyen İslami bankacılık yönetimini uygulamaktadır. - Şeriat denetimi için bir yönetimi bulunmaktadır. - Onaylı bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. - Banka ana sözleşmesi, İslami bankacılık faaliyetlerini içerecek şekilde güncellenmiştir.
9	Kuzey Afrika Bankası	- İslami bankacılık faaliyetlerini 2017 yılında yapma lisansı almıştır. - Bankanın şeriat denetleme kurulu atanmıştır. - İslami finans faaliyetlerini Kırıcı İslami Şubesi ve diğer şubelerdeki pencereler aracılığıyla yürütmektedir. - Bağımsız bir şeriat denetleme yönetimi kurma çalışmaları devam etmektedir. - Onaylı bir organizasyon yapısına sahiptir. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. - Banka ana sözleşmesi, İslami bankacılık faaliyetlerini içerecek şekilde düzenlenmiştir.
10	Aman Ticaret ve Yatırım Bankası	- 2020 yılında Genel Kurul'dan kısmi dönüşüm kararı alındı. - Bankanın şeriat denetim kurulu, şeriat gözeticiler kaydından seçildi. - İslami finans faaliyetleri Trablus İslami şubesi ve diğer şubelerdeki pencereler aracılığıyla yürütülmektedir. - Bağımsız bir şeriat denetimi yönetimi bulunmaktadır. - Onaylı bir organizasyonel yapıya sahiptir. - Bankacılık sistemi İslami bankacılık ürünlerini desteklemektedir. -Banka ana sözleşmesi, İslami bankacılık faaliyetlerini içerecek şekilde değiştirilmiştir.
11	Alkhalij al'awal Bankası	- 2022 yılında Genel Kurul'dan kısmi dönüşüm kararı çıktı. - Yönetim Kurulu, Şer'i Denetleme Kurulu'nun oluşturulması için yetkilendirildi. - İslami finans yönetimi bulunmakta olup, uygulama süreci devam etmektedir. - Şer'i denetim yönetimi bulunmamaktadır. - Merkez Bankası'nın temel düzenlemeleri henüz onaylanmamıştır.
12	Altadamun Bankası	- 2022 yılında Genel Kurul'dan kısmi dönüşüm kararı çıktı. - Yönetim Kurulu, Şer'i Denetleme Kurulu'nun oluşturulması için yetkilendirildi. - İslami finans yönetimi bulunmakta olup, uygulama süreci devam etmektedir. - Şer'i denetim yönetimi bulunmamaktadır. - Merkez Bankası'nın temel düzenlemeleri henüz onaylanmamıştır.
13	Almutawasit Bankası	- 2022 yılında Genel Kurul'dan kısmi dönüşüm kararı çıktı. - Yönetim Kurulu, Şer'i Denetleme Kurulu'nun oluşturulması için yetkilendirildi.

		- İslami finans yönetimi bulunmakta olup, uygulama süreci devam etmektedir. - Şer'i denetim yönetimi bulunmamaktadır. - Merkez Bankası'nın temel düzenlemeleri henüz onaylanmamıştır.

3.13. Ticari Bankalar İslami Bankacılığa Dönüş Konusunda Herhangi Bir Adım Atmamıştır[55]

	Banka	Mevcut durumun özeti
1	Alliybii Alkharijii Bankası	2013 yılında dönüşüm için bir komite oluşturuldu, ancak bu konuda yeni bir adım atılmadı.
2	El Vefa Bankası	Eski yönetim komitesi dönüşüm talebinde bulundu ve dönüşüm için iç komite oluşturdu, yönetim kurulundan kararlar aldı ancak bu kararlar onaylanmadı çünkü dönüşüm kararı genel kurul tarafından alınmalıdır ve şu ana kadar gerçekleşmedi.
3	Ticaret ve kalkınma Bankası	2013 yılında dönüşüm için bir komite oluşturuldu, ancak bu konuda yeni bir adım atılmadı.

Tablo XV. Ticari Bankalar İslami Bankacılığa Dönüş Konusunda Herhangi Bir Adım Atmamıştır

3.14. Libya'daki Geleneksel ve İslami Banka Şubeleri ve İslami Pencere Sayısı Hakkında Bilgi

Libya'da 2009 yılında İslami bankacılığın ortaya çıkmasıyla, Libya Merkez Bankası'nın ticari bankalara İslami bankacılık ürünleri sunmaları için verdiği izinle, ticari bankaların İslami bankacılık ürünleri sunmaya başladığı görülmektedir. Bu ürünler arasında çeşitli şekillerde İslami kar payı ve sınırlı katılım ürünü bulunmakta olup, Libya'daki ticari bankalar, İslami finansman araçlarının yaygın olmasına rağmen, sadece bu iki ürünü tanımıştır.

Ticari bankalar, bankanın kredi portföyünün bir kısmını İslami finans alanında yatırım yapmak üzere ayırmaya başladılar. Ticari bankaların İslami şubeler veya pencereler oluşturması, İslami bankacılık faaliyetlerinin önemini ve canlılığını gösterir ve metodoloji, uygulama ve amaç açısından İslami bankalar ile geleneksel bankalar arasındaki temel farkları vurgulamıştır.

[55] Libya'daki önemli ticari bankalar hakkında bir rapor, Araştırma ve İstatistik Yönetimi, Libya Merkez Bankası cbl.gov.ly

3.15. Libya'daki Geleneksel ve İslami Şubelerin ve İslami Pencere Sayısının Bir Beyanı[56]

Banka	Şube sayısı		
	İslam Şubeleri	Geleneksel Şubeleri	İslami pencereleri
Cumhuriyet Bankası	15	150	148
Altijarii alwatanii Bankası	0	67	67
Alwahda Bankası	2	74	6
Alsahari Bankası	1	52	6
Kuzey Afrika Bankası	2	55	48
Arap Birliği Bankası	1	13	0
Alwaha Bankası	1	5	0
Al motahid Bankası	0	10	10
Al Nouran Bankası	8	0	0
Al-Yaqeen Bank	11	0	0
Al-Andalus Bank	3	0	0
Libya İslam Bankası	10	0	0
Aman Ticaret ve Yatırım Bankası	1	37	-
Al-Saray Ticaret ve Yatırım Bankası	0	6	-
El Vefa Bankası	-	4	-
Ticaret ve kalkınma Bankası	-	32	-
Al ticari alarabi Bankası	-	2	-
alliybii alkharijii Bankası	-	45	-
Alkhalij al'awal Bankası	-	2	-
Almutawasit Bankası	-	2	-

Tablo XVI. Libya'daki Geleneksel ve İslami Şubelerin ve İslami Pencere Sayısının Bir Beyanı

3.16. İslami Bankacılık İşlemlerinin Libya Bankalarındaki Büyüklüğü

Merkez bankaları, ister İslami ister ticari olsun, Devlette faaliyet gösteren tüm bankaları, bir dizi çeşitli parasal ve finansal araç ve politika aracılığıyla, denetleyici rehberlik ve koordinasyon çerçevesinde, Libya Merkez Bankası da İslami bankacılık faaliyeti yürüten Ticari bankaları, Bankacılık ve Döviz Kontrolü Dairesi İslami Bankacılık Bölümü aracılığıyla şubeleri ve bunlara bağlı İslami bankacılık bölümleri aracılığıyla denetler ve kontrol eder.

İslami finansman ve yatırım formülleri ile ilgili olarak, 2016 yılında yapılan yatırımların hacmi, bankacılık sektörünün kredi portföyünün büyüklüğünü (% 27,99) temsil eden 5.232

[56] Libya Merkez Bankası Raporu, 2016: 20 Döviz Kontrol Dairesi Raporu, 2016: 22

milyar dinar olarak gerçekleşmiştir ve bu sayede bankaların İslami finansa yaptığı yatırımların, diğer İslami finansman ve yatırım formüllerine kıyasla satın alma emri için Murabaha şeklinde yoğunlaştığı, yani (4.662) milyar Libya dinarı olduğu ve İslami finansman ve yatırım formüllerinde istihdam hacminin yüzdesine (% 91.0) ulaşıldığı ve bu yoğunlaşmanın Müşaraka formülündeki istihdama (% 9.0) karşılık geldiği belirtilmektedir. Cumhuriyet Bank tarafından 57 milyar Libya dinarı olarak tahmin edilen bir miktarla tamamen satın alınmıştır[57].

3.17. Libya Bankalarında İslami Finansman Hacminin Beyanı[58]

Banka	Pazar Payı	İslami Finansmanın Toplam Portföye Oranı	Bankanın kredi portföyünün büyüklüğü	İslami finansman formüllerine göre bankadaki finansman hacmi		
				Toplam finansman	Almusharaka	Murabaha
Cumhuriyet Bankası	56.78%	33.64%	8.829.813.052.0	2.970.776.705.0	570.343.7	2.400.432.921.0
Altijarii alwatanii Bankası	26.46%	30.80%	4.494.726.424.0	1.384.523.818.0	0	1.384.523.818.0
Alwhda Bankası	10.54%	25.67%	2.147.830.693.0	551.286.018.0	0	551.286.018.0
Alsahari Bankası	3.99%	11.31%	1.847.812.610.0	208.981.398.4	0	208.981.398.4
Kuzey Afrika Bankası	0.49%	3.00%	852.953.840.0	25.610.268.8	0	25.610.268.8
Al Nouran Bankası	1.54%	67.49%	119.753.215.0	80.822.699.0	0	80.822.699.0
Alwaha Bankası	0.20%	5.48%	190.674.665.0	10.447.983.8	0	10.447.983.8
Arap Birliği Bankası	-	-	209.964.954.0	0	0	0
Toplam	100%	27.99%	18.693.529.453	5.232.448.981	570.343.7	4.662.105.107.0

Tablo XVII. Libya Bankalarında İslami Finansman Hacminin Beyanı

3.18. Libya'da İslami Finans Hacminin Yıllar İçindeki Gelişimi (2011-2016)

Libya'da İslami finansın hacmi, yasama otoritesinin tefeci işlemleri yasaklama kararından önce ve sonra giderek daha fazla gelişti ve tefeci işlemleri önleme yasası, bankaların paralarını İslami finans alanına yatırmak için meşru bir alternatif bulmalarına ek olarak, bankaların İslami finans alanındaki yatırım payını artırmasına yardımcı oldu [59].

[57] Libya Merkez Bankası Denetim ve Para Dairesi 2016 (Libya Merkez Bankası tarafından düzenlenen "İslami Bankacılığa Geçişin Değerlendirilmesi" başlıklı çalıştaya katılmıştır.
[58] Libya Merkez Bankası Denetim ve Para Dairesi Başkanlığı 2012 , https://cbl.gov.ly/reports/supervisory-reports/
[59] Libya Merkez Bankası'ndaki Kontrol ve Para Dairesi'nin raporu 2016 s 21

Banka	2011	2012	2013	2014	2016/2015
Cumhuriyet Bankası	386.02	625.49	1790.00	2087.00	2970,776
Altijarii alwatanii Bankası	117.55	322.70	1131.040	1401.00	1384,523
Alwahda Bankası	10.01	9.30	442.00	526.40	551,286
Alsahari Bankası	2.63	4.58	89.60	94.70	208,981
Kuzey Afrika Bankası	6.97	28.53	182.00	40.70	25,610
Al motahid Bankası	-	-	24.00	15.50	80,822
Alwaha Bankası	-	-	-	9.20	10,447
Toplam	523.18	990.61	3668.20	3360.70	5232.455

Tablo XVIII. Libya'da İslami Finans Hacminin Yıllar İçindeki Gelişimi (2016-2021)

Libya Ticari Bankalarında İslami finans hacmindeki büyüme belirgindir, bu da Ticari Bankaların İslami finansa olan güveninin arttığını ve İslami finans faaliyetine yatırım yapmak için Ticari kredi portföyünün değerinin daha fazlasını tahsis ettikleri için mevcut fırsattan yararlanıldığını gösterir ve bu aynı zamanda Ticari Bankaların İslami finansa yatırım yapmanın fizibilitesine olan güvenini de göstermektedir.

Libya Ticari Bankalarındaki İslami bankacılık deneyiminin başarısı, Ticari bankaların daha önce bağımlı oldukları geleneksel araçlardan elde ettikleri gelirlerdeki keskin düşüşün ardından geldi ve Ticari bankalar İslami finans faaliyetlerini ya bazı İslami şubeler aracılığıyla ya da İslami pencereler aracılığıyla uyguladılar ve tefeci işlemleri önlemek için yasanın çıkarılmasından sonra İslami finans hacminde de bir artış kaydedildi (2013), çünkü bankalar artık geleneksel finansman araçlarını kullanma fırsatına sahip değildi, bu yüzden paralarını araçlarda kullanma eğilimindeydi. İslami finans hacminin gelişmesine rağmen, bu artış aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle hala azdır

- Libya bankalarının İslami finans yöntemlerini yönetme ve kullanma konusundaki yetkinlik ve uzmanlık eksikliği
- Bazı bankalar, eskiden faaliyet gösterdikleri eski forma dönmek için, tefeci işlemleri önlemek için yasayı yürürlükten kaldıracak veya donduracak bir yasa bekliyor oluşu…

- Libya’nın içinden geçtiği güvenlik koşulları, geleneksel Libya bankalarının İslami finansı yaygınlaştıramamasına yol açan sebebler…
- Libya'da enflasyon oranlarının artmasına, paralel piyasada döviz kurlarının yükselmesi ve Libya bankalarından döviz temin etmenin zorluğu sebeb olurken bu durum, tüm ürünlerin fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur.
- Libya'daki İslami Finansmanın %91'i Murabaha ürününe dayalı olduğundan, alıcılar için fiyatlar yükseldi ve satıcı bankalar için finansman riski arttı.
- Libya'daki Bankaların İslami Finansmanlarını artırmak için İthalat murabaha ürünü aracılığıyla, büyük bir fırsatları vardı, ancak bankalar ithalat murabaha ürününü sadece sınırlı bir şekilde kullandı. Örneğin,

A. Yabancı nakit çıkışını engellemek

B. Libya piyasasında mal tedarikini garanti altına almak [60]

3.19. Libya'da İslami Bankaların Zorlukları ve Fırsatları

Libya'da İslami bankaların karşı karşıya olduğu birçok zorluk var ve bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir ve bölünebilir:

3.19.1. İslami Bankaların İç Düzeyindeki Zorluklar

Bankaların iç zorlukları, Banka içindeki deneyim ve eğitime ve bankaların altyapısına ek olarak yasal ve şeriat çerçevesine dahil edilmiştir ve bu zorluklar ayrıntılı olarak incelenecektir:

1. **Yasal ve Kurumsal Çerçeve:**

2005 tarihli 1 sayılı Kanun'un bazı hükümlerini değiştiren 2012 tarihli 46 sayılı Kanun uyarınca yapılan değişiklikler ve İslami Bankacılığa ilişkin IV. Bölüm'ün eklenmesine rağmen, faaliyet gösteren İslami Bankaların yasal statülerini ve toplumla veya devlet veya özel finans kurumlarıyla ilişkilerini düzenleyen kendi mevzuatlarından yoksun olduğu durumlarda, Libya'da İslami Bankacılığı düzenleyen özel bir yasa bulunmamaktadır.

[60] Libya Merkez Bankası'ndaki Kontrol ve Para Dairesi'nin raporu2016 s 22

2012 tarihli 46 sayılı Kanun, Libya'da İslami Bankaların kurulmasını, ticari faize dayalı bankaların kurulmasını düzenleyen aynı maddeler olan 66, 67, 68, 71, 72, 69 ve 70. Maddeler de öngörülen şart, kontrol ve koşullara tabi tutmuştur.

Örneğin, Yemen'de 2009 yılı için değiştirilen 16 sayılı İslami Bankalar Kanunu, bankaların amaçlarından bahsederken, küçük esnafın, küçük yatırımcıların, işletme sahiplerinin ve küçük sanayicilerin dikkatini çekmekte ve projeleri için gerekli finansmanı sağlamalarına yardımcı olmaktadır.[61]

Bankalara şirket kurma ve mevcut veya kurulmakta olan projelere katılma hakkı veren Lübnan yasaları da öyle ،[62].İslami Bankacılık Kurucu ve İç Yönetmelikleri de gözden geçirilerek insani gelişme hedeflerinin belirlenmesini öngörmüştür.

(2012) yılında değiştirilen Bankacılık Kanunu'nda İslami Bankacılık ile ilgili özel bir bölüm yayınlanmış olmasına rağmen, bu bölüm konvansiyonel bankaların İslami Bankalara dönüştürülmesi sürecini öngörmediğinden, tefecilik işlemlerinin durdurulduğu Ticari bankaların yolunu netleştirmek için yeterli olmamış, daha ziyade konuyu Merkez Bankası'nın eline bırakmıştır ve İslami Bankacılık bölümünde öngörülmemiştir ve (2017) yılına kadar Libya'daki İslami Bankalar için özel bir kanun çıkarılmamıştır. Bu, Libya bankacılık sektöründe aksamalara yol açmıştır ve Libya Merkez Bankası'nın rolü, Libya'da yürürlükte olan düzenlemeler ve yasalar kapsamında denetleyici olduğundan, bankacılık sektörü için bu tür bir mevzuat çıkaramaz[63].

2. **İslam Hukuku Kuralları Çerçevesi**:

Bankaların konumu İslami olduğu için, başarılarının göstergesi finansal işlemlerde şeriat hükümlerine bağlılıklarıdır ve Libya'daki İslami Bankaların deneyimi hala yeni olduğundan,

[61] 2009 yılı için değiştirilen 16 sayılı İslami Bankalar Kanunu'nun (d) 4 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası
[62] lübnan'da İslami bankaların kurulmasına ilişkin 11/2/2004 tarihli ve 575 sayılı Kanunun (3) üncü maddesi
[63] 2012 Yılında Değiştirilen Libya Bankacılık Kanunu

şeriat kurullarının ve hukuk akademilerinin paranın ve ticaretin hızlı hareketine cevap vermesini ve operasyonlar için yeni formülleri onaylamasını gerektirmektedir

Bankaların çalışmalarında meşru ve güvenli çıkışlar bulmak da gereklidir, ancak dış kontrol ve takip uygulamaları ve şeriat kararlarına uygunluklarını sağlamak için denetlenmesi açısından, İslami Finansal Kurumlar için Muhasebe ve Denetim Örgütü tarafından yayınlanan bu konular için standartların mevcudiyetine rağmen, çok az sayıda İslami Banka bunu yapmaktadır[64]

2012 tarihli 46 sayılı Kanun Libya Merkez Bankası'nda merkezi bir şeriat kuruluna ihtiyaç duyulmasını şart koşuyor [65] .En az beş uzman ve her bankada bir Şeriat denetim kurulunun varlığı, şeriat bilimleri, hukuk ve İslami Bankalarda en az üç uzman ve işlemlerin içtihadı konusunda deneyimli olması gerekmektedir

2013 tarihli 1 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin 2015 tarihli 7 sayılı Kanun çıkarılmış olup, 2013 tarihli 1 sayılı Kanunun VII. Maddesini değiştiren 1. Maddede öngörülen tefecilik işlemlerinin önlenmesine ilişkin kanun aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir: Bu Kanun, tüzel kişilerin kendi aralarında yaptıkları işlemlerde (1/1/2020) tarihinden itibaren uygulanır

Siyasi bölünme aynı zamanda yasama otoritesi ile ilgili bir başka nedendir, bu da yasama makamları ve Libya Merkez Bankası da dahil olmak üzere devlet kurumlarının bölünmesine yol açmıştır, Libya'da şu anda iki yasama makamı ve iki merkez bankası var, Libya gibi bir ülke bu zor yasama koşullarında bankacılık sektörü, devletin özelliklerinin netleşmemesi ve Libya'daki banka yönetimlerinin hangi merkez bankasının ilgileneceğini bilmemesi nedeniyle İslami Bankacılık sürecinde ilerleyemiyor.

[64] Omar Zuhair Hafez, Çağdaş Zorluklar Karşısında İslami Bankalar, s. 10 https://iefpedia.com/arab/?p=16681
[65] Madde Yüz Bölüm IV - Lübnan İslami Bankaların Kurulmasına İlişkin 2012 Yasasının 46 Sayılı Kanun

3 .Tecrübe ve Eğitim Sorunları:

Libya'daki İslami Bankalar, çalışanlarının işlerini uyumlu hale getirmek için yasal kavramlar ve dini kültürle donatılması gerektiğinden, ayrıca teknik tarafın gereklilikleri, deneyimin yeniliği ve düşük rehabilitasyon ve eğitim programları, akademik veya diğer performanslarını olumsuz yönde etkiliyor ve İslami Bankalarda çalışan kadroların çoğu, deneyimlerini ve eğitimlerini faiz tabanlı bankaların gözetiminde almış, bu da işçileri yoğun eğitim kurslarına dahil ederek bu konuya büyük önem verilmesini gerektirmektedir.

Harvard Üniversitesi'nde Profesör ve Hukuk Profesörü Profesör Frank Vogel, Suudi Arabistan Krallığı'nın bankacılık sektörünü denetleyen mevcut otoriteler tarafından mevzuattan ve sürekli gelişimden yoksun olduğunu doğruladı ve Vogel, İslami Bankacılığın bankacılık sürecini iyileştirmek için eğitimli ve vasıflı insan kadrolarına ihtiyaç duyduğunu ve bunun uygun akademik programlar bulunursa mevcut olacağını ve İslami Bankacılığın İşlemlerde ve sözleşmelerde mutlak şeffaflığa doğru daha fazla ilerlemesi gerektiğini sözlerine ekledi.[66]

4 .Libya Bankalarının Altyapısı:

Libya bankaları modern İslami Bankacılık sistemleri için bilgi teknolojisine sahip değiller ve Libya Merkez Bankası, on birinci nesil Dubai tarafından başlatılan Oracle 119 Business Intelligence'ın en son sayısını satın aldığı için bu büyük bir engeldi.

Aralık 2013'te bankacılık sistemleri için dünyanın en büyük ikinci yazılım şirketi ve bankaların altyapısı için iletişim ekipmanı, sistemlerin ana sunucularının modernizasyonu ile İslami Bankacılığı içerecek şekilde güncellendi ve şehirlerde kullanılan kablosuz ağın modernizasyonu, Ocak 2014'te çalışmaların tamamlandığı ve şubeler arasındaki bağlantının tamamlanma yüzdesinin uygulama planının geliştirilmesi, eğitim ve geliştirme ile bağlantılı olacağı ve İletişim Bakanlığı'nın Libya'daki Bankacılık şubelerini fiber optik ağa bağlamaya

[66] Osama Al-Ani, Libya'da Konvansiyonel Bankaları İslami Bankalara Dönüştürme Olasılığı, Bait Al-Mashura Dergisi,s 12 yil 2017

başladığı ve Libya Merkez Bankası yönetiminin aşağıdakilere yönelik plan ve programlar hazırlamaya başladığı Bankaya kurumsal bir kaynak yönetim sistemi sağlamak da dahil olmak üzere, çalışanlar için daha iyi bir çalışma ortamı sağlamaya paralel olarak kamuya sunulan hizmetler sisteminin geliştirilmesi planlanmaktadır.[67]

3.19.2. İslami Bankaların Dış Düzeyindeki Zorluklar

Bu zorluklar, borsa ile ilgili engellerde ve ayrıca Libya'daki bankacılık sektörüyle ilgili diğer engeller de temsil edilmektedir

1 . Borsa ile ilgili Engeller:

Libya'da İslami Finansman araçlarını özümseyebilecek olgun bir finansal piyasanın olmaması, Ticari bankaları İslami Bankalara dönüştürme sürecini engelleyen nedenlerden biridir ve herhangi bir toplumda herhangi bir bankacılık sektörünün başarısı için, menkul kıymetlerin her türlü alınıp satıldığı bir finansal piyasa olmalıdır, ancak bu bankaların genellikle faiz oranına dayalı geleneksel finansal araçlarla uğraşmaktan, kar ve zarar ilkesine dayalı islami araçlarla uğraşmaya dönüşümü söz konusu olduğunda, bu İslami finans araçlarını özümseyebilen bir İslami finans piyasası gerektirir.

2 . Fiyatların Genel Seviyesinin Yüksek Olması İle İlgili Zorluklar

Libya'da devam eden savaşlar ve siyasi bölünmeler Libya Merkez Bankası'nın performansını olumsuz yönde etkiledi, görevleri arasında genel fiyat seviyesinin istikrarını korumak ve Libya dinarının döviz kurunu korumak ve Güvenlik Konseyi'nin Libya Merkez Bankası'nin döviz getirmesini yasaklama kararı yer alıyor.

Libya Merkez Bankası'nın raporuna göre, temel ve zorunlu olmayan malların (% 76) yurt dışından ithal ediliyor ve bu da yurt dışından mal ithal etmek için döviz talebini artırıyor ve Güvenlik Konseyi kararı harekete geçiyor Libya Merkez Bankası ve bağlı bankalar bu parayı

[67] Muhammed Sabri Haroun ve Naima Ismail Al-Daiki - Libya'da İslami bankaların ortaya çıkmasındaki gecikmenin nedenleri - Uluslararası İslam Ekonomisi Elektronik Dergisi https://kantakji.com/2511/

arayanlara döviz sağlayamıyor, bu da tüccarları ve diğerlerini Döviz için serbest piyasaya doğru hareket etmeye itiyor[68].

Bir doların (1.30) dinardan artması, bir doların (7) dinara eşit olmasına ve bu fiyatın sadece serbest piyasada olmasına yol açarken, döviz kuru Merkez Bankası'nda hala dolar başına (1.40) dinarda sabittir.

2023 yılında Libya Merkez Bankası'nda dolar kuru dolar başına (1,40) dinardan dolar başına (4,90) dinara ayarlanırken، serbest piyasada bir doların Libya dinarı karşısındaki fiyatı (6) dinar oldu.

Döviz kurundaki artış, İslami bankacılık faaliyetinde bulunan Ticaril bankalar tarafından Murabaha tarafından alım emri vermek için satılan araba, mobilya, inşaat malzemeleri vb. çoğu emtianın fiyatlarında artışa yol açmış ve bu bankaların bu emtiaları satmasını zorlaştırmıştır çünkü fiyatları önemli ölçüde artmıştır .

3.19.3. Bankalarda Finansman Konusunda Yaşanan Zorluklar

Bu zorluk, merkez bankası ile olan ilişkiyi, tasarruf sahipleriyle olan ilişkiyi ve finansman açısından onunla ilgilenen küçük işletmelerle olan ilişkiyi içerir.

1.**Libya Merkez Bankası ile ilişkilerde zorluklar**:

Libya Merkez Bankası, makroekonomik hedeflere ulaşmak ve para ve bankacılık sisteminin bütünlüğünü sağlamak için para politikasını yönetmek için birçok doğrudan ve dolaylı araç kullanmakta ve bu bağlamda Libya Merkez Bankası, ticari bankaların ihtiyaç duyduğu zorunlu nakit rezervini müşterilerinin mevduatlarının bir yüzdesi olarak tutmakta ve fazla likidite için yatırım araçları bulma çerçevesinde, bu bankalara ödenen faiz karşılığında bu bankalardan vadeli mevduat kabul etmekte ve Devletin parasal ve bankacılık istikrarını tehdit

[68] Libya Merkez Bankası Raporu, 2017, s. 4

eden herhangi bir istisnai durum karşısında Libya Merkez Bankası, ticari bankalara kredi verebileceği son çaredir.[69]

İslami bankaların bankacılık işleriyle yatırım ve ticari faaliyetlerde bulunmalarına izin verilmesi, Merkez Bankası'nın bu bankacılık ve finansal kuruluşlar üzerinde uyguladığı bazı denetim ve rehberlik araç ve araçlarında değişiklik yapılmasını ve Merkez Bankası'Nin Devlet Bankası olarak gerekli denetimden kaçmamasını sağlamak için uygun araçların, özellikle de aşağıdakilerin kullanılmasını gerektirir[70]:

1.1 Yasal rezerv: Yasal rezervin temel amacı, bankaların mevduat sahipleri tarafından para çekme işlemlerini karşılama kabiliyetini elde etmektir, eğer bu ve İslami bankalardaki yatırım mevduatları, banka bir spekülatör olduğu için ihlal, temerrüt ve ihmal durumları dışında yalnızca İslami banka tarafından teminatsız hale getirilebilir ve bunun İslami bankanın işlemlerinde helal ve haramla bağlantılı olduğu için spekülasyon yapar, bankanın mevduat sahiplerinin para çekme taleplerini karşılayamama korkusu yoktur, bu da Yasal rezervin hiç olmasa da azalması, aksi takdirde getiri sağlamayan durgun istiflenmiş fonlar haline gelmesi ve bu nedenle iki tür bankanın, insani gelişme hedeflerine ulaşmak için finansmana yönlendirilebilecek ek tutarlar sağlayan nakit rezerv oranlarında uzlaştırılması gerektiğidir.
Libya'daki para otoriteleri, İslami bankacılık hizmetleri ve finansmanı sağlayan bankalara ve şubelere, diğer bankalara ve her türlü yaratıcı yükümlülük ve yatırım hesaplarına uyguladıkları aynı zorunlu nakit rezerv oranını korumak için, ticari bankaların mevduat yükümlülükleri üzerindeki zorunlu nakit rezerv oranının birleştirilmesine ilişkin 2007 tarihli (68) sayılı Karar olarak uygular ve her bir ticari banka için tüm mevduat yükümlülükleri için %15 oranında Libya Merkez Bankası'nda tutulur "ve tüm faaliyet gösteren bankalar nezdindeki vadesiz mevduatları

[69] Ismail Ibrahim Al-Trad ve Salem Rahouma Al-Houti - İslami bankalar ve Merkez Bankası arasındaki ilişkiyi düzenleyen mevzuat ve prosedürler - Ürdün ve Libya arasında karşılaştırmalı bir çalışma - Etki Giriş Belgesi İslami Finansal Hizmetler II Libya, 2010, s. 19
[70] Abdul hamid Mahmoud Albaali İslami bankaların ve finans kurumlarının küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansmanındaki rolü - yeni yöntemler geliştirme olasılığı - finansmanda araçlar ve süreçler http://Sharae.gov.kw/topics/current/index.php?

içerir, Zaman ve tasarruf mevduatlarının yanı sıra, İslami bankalar veya şubeler tarafından tutulan yatırım hesapları veya Ticari bankalar tarafından vadeli mevduatlar olup olmadıklarına bakılmaksızın tutulur.[71]

Bununla birlikte, 2012 tarihli 46 sayılı Kanun, Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'na İslami bankaların rezerv oranını belirlemek için gerekli kural ve talimatları belirleme yetkisi verdi [72] .

1.2 Yasal likidite oranı: İslami bankaların çeşitli türlerdeki tahvil ve bonolar gibi likidite araçlarıyla yasal olarak işlem yapamayacakları bilinmektedir ve bu nedenle merkez bankalarının likidite oranlarının konvansiyonel bankalara ve İslami bankalara dolaşımı, ikincisini fon kullanırken tamamen bankacılığı haksız bir konuma sokar, çünkü İslami bankaların likit varlıkları, genellikle getiri sağlamayan nakit ve nakit bakiyeleri ile sınırlıdır, oysa Ticari bankalardaki likit varlıkların unsurlarının çoğu Merkez Bankası nezdindeki nakit ve bakiyeler hariç getirilerdir. Libya'daki para otoriteleri, İslami bankacılık hizmetleri ve finansmanı sağlayan bankaların ve şubelerin, Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 2008 tarihli (68) sayılı kararıyla belirtilen Ticari bankalarla aynı yasal likidite oranını korumasını şart koşuyor [73] .

1.3 Sermaye yeterlilik oranı: Para otoriteleri، mevduat sahiplerinin ve alacaklıların haklarını ve dolayısıyla halkın ve yatırımcıların bankacılık sistemine olan güvenini ve istikrarını korumak için sermayenin toplam aktiflere oranının ne olması gerektiğine dair asgari bir seviye belirlemeye hedeflemektedir.

İlk bakışta, İslami bankalarda sermaye yeterlilik oranının önemi de ortaya çıkmaktadır, hatta temerrüdün kanıtlandığı bu durumlarda olduğu gibi, ihlal, temerrüt ve ihmal durumları dışında bu bankalardaki yatırım mevduatlarının banka tarafından garanti edilmediği düşünülse

[71] İsmail İbrahim Al-Tarad, Salem Rahouma Al-Huti s., 29-28
[72] İsmail İbrahim el-Tarad, a.g.e., s. 29
[73] Madde Yüz Bis (5) 2012 tarihli 46 sayılı Kanunun Dördüncü Bölümü

bile, ticari bankalarda aynı oranda olmasa da bu oranın önemi ortaya çıkmaktadır. 2012 tarihli 46 sayılı Kanun, Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'na İslami bankaların sermaye yeterlilik oranını belirlemek için gerekli kural ve talimatları belirleme yetkisi vererek bunun önemini kabul etti[74] .

1.4 Kredi tavanları: Kredi tavanları, Merkez Bankası'nın maliye politikası ve ekonomik faaliyeti yönlendirme aracı olarak kullandığı ve aynı zamanda kredi kontrol araçlarından biridir ve esas olarak işe alım ve yatırım işlemleri yürüten İslami finansal kuruluşların faaliyetlerinin özü ve doğası ile farklılık gösteren, kredi tavanları politikasını faaliyetlerinin özüne temel bir engel haline getiren ve bankaların faaliyetlerinin doğası gereği gerekli olsa bile faaliyetlerinin niteliğine uymayan geleneksel ticari bankaların kredi ticaretine dayalı faaliyetlerinin doğası ile uyumludur. İslami finans kurumları için kredi tavanlarını uygularken, Merkez Bankası'nın yatırımlarının büyüklüğünün ve kar oranlarının etkilenmemesi için büyük bir esnekliğe ihtiyacı vardır, bu da bu politikanın uygulanmasını Merkez Bankası'Nin İslami bankalar ve finansal kurumlar için politikasında uygulanan bir varlık veya kural değil, kontroller ve kısıtlamalarla bir istisna haline getirir.

Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 2006 tarihli (48) sayılı faal bankalar için aldığı karar, bankaya tahsis edilmeyen toplam sermaye ve rezervlerin %20'si oranında vaka başına verdikleri finansman, krediler ve nakdi ve gayri nakdi kredi imkanları için tavanlar belirlemiş ve bu Libya Merkez Bankası'nın Libya'da İslami bankacılık hizmetleri ve finansmanı sağlayan bankalar ve şubeler için İslami bankacılık hizmetleri ve finansmanı sağlamayan bankalara verilen finansman ve kredilerin aynı tavanlarını belirlediği atıfta bulunulanları doğrulamaktadır.2012 tarihli 46 sayılı Kanun'un Merkez Bankası'nı bu konuda İslam Bankası'na kendi talimatlarını vermekle yükümlü kıldığı belirtilmektedir[75]

2.Tasarruf Sahipleriyle İlişki

Tasarruf sahipleri topluluğunun zorluğu, tasarruf hesabı sahiplerinin orta ve küçük gelir grupları olması ve bu hesapların yanlış yönlendirildiği ve sürekli para çekilmesine maruz

[74] Madde Yüz Bis (5) İkinci: 2012 tarihli 46 sayılı Kanunun Dördüncü Bölümü
[75] İsmail İbrahim At-trad Salem Rahouma Al-Houti A.g.e., s. 31

kaldığı göz önüne alındığında, geleneksel bankaların bu vadeli yatırım hesaplarına faiz verdiğini fark etmiş olmaları ve bu da onları şimdi ve gelecekte özellikle tasarruf ettiklerinin farkında olmalarıdır. Tasarruf hesaplarında Mudaraba sözleşmesine tabi olan İslami bankalarda bu tür bir ilişki olamaz, çünkü tasarruf hesabı sahibinin dönem sonunda elde edilecek kârdan bir payı vardır. Bu, diğer şeylerin yanı sıra, banka yönetiminin verimliliği ve kısa vadeli ve düşük riskli yatırımlar için mevcut fırsatlarla ilgilidir ve bunlardan etkilenir, bu nedenle vade sonunda bakiyesinin ne kadar olacağını bilmez. Bu yöntem tasarruf hesabı sahipleri için rahat görünüyor, ancak İslami bankacılığın temelleriyle çelişiyor ve tasarruf kültürünün yeniden formüle edilmesi, özellikle karşı medya girişimlerinin varlığıyla büyük çaba gerektiren bir konudur[76].

3 .Küçük işletmelerle ilişkiler:

Birey için yeterli bir gelir sağlamada insani gelişme hedefini uygulayarak işsizliğin ele alınmasında küçük projelerin önemi bilinmektedir, ancak İslami bankalarla olan ilişkisi ve İslam dünyasındaki bankaların tecrübesi sayesinde, teminat sorunu ve denetim ve takip ödemesi sorunu da dahil olmak üzere bazı sorunlardan muzdariptir. Son yıllarda, Arap Mağrip ülkelerinin ekonomileri, küçük işletmeleri, kalkınmayı yönlendirebilmelerini sağlayan özellikleri nedeniyle, ekonomik toparlanmanın en iyi yollarından biri olarak teşvik etmeye ve desteklemeye odaklanmıştır. Bununla birlikte, bu sektör, belki de en önemlisi finansman sorunu olan çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır[77].

Arap Mağrip ülkelerinin küçük işletmelerin rolüne verdiği büyük önem ışığında ve bu sektörün gelişmesinin karşılaştığı zorluklar karşısında, İslami bankacılık, banka kredilerine bağlı olmayan finansman alternatifleri sunmakta ve bu da bu hayati sektörün gelişmesi için umutlar açmaktadır. Bununla birlikte, endeks, İslami bankaların hala küçük işletme

[76] Omar Zuhair Hafız, Çağdaş Karşısında İslami Bankalar, a.g.e., s. 8.

[77] Rahim Hussein ve Zankari Miloud Arap Mağrip ülkelerinde İslami bankacılık endüstrisi, gerçeklik, zorluklar ve kalkınma yolları, Dokuzuncu Uluslararası Bilimsel Konferans'ın çalışmalarına sunulan bir araştırma (Arap ekonomik durumu ve gelecekteki seçenekler) 24-25 Nisan 2013, Zarqa Üniversitesi, Ürdün, s. 12

sahiplerinden büyük borçlulardan aldıkları garantilerin aynısını talep ettiği ve bu da bireylerin İslami banka kredilerine olan talebini engellediği yönündedir. Engellerden biri, Banka'nin küçük işletmeler üzerindeki kontrolünden kaynaklanan artan risklerdir ve bu kontrol iki şeyle açıklanmaktadır:

- Küçük projeyi her yönden incelemek ve başarılı olma kabiliyetini değerlendirmek için temsil edilen organizasyonel prosedürlerin zayıflığı ile temsil edilen denetim ve organizasyonel prosedürler, bankadaki personelin zayıflığının ve bu tür projeleri değerlendirmedeki deneyim eksikliğinin bir sonucu olabilir
- Projelerin ilerlemesini gözden geçirmek، tavsiye vermek ve küçük projeye، faaliyetini başarı ile elde edilen yöne doğru yönlendirmesine yardımcı olacak bilgiler sağlamaktan oluşmaktadır[78].

4 .Kullanılan Türevler Düzeyindeki Zorluklar

Bu zorluk şunları içerir (kullanılan formüllerin meşruiyeti, kullanılan finansman formüllerinin riskleri ve finansman formüllerinin kullanımının çeşitlendirilmesi konusundaki belirsizlik)

4.1 Kullanılan Formüllerin Meşruiyetinden Şüphe Duyulması:

İslami bankacılığın modernitesi, İslam dünyasındaki bankaların ve finansal piyasaların bir yıldan fazla bir süredir alışkın olduğu finansal işlem biçimlerinde bir sıçramadır. Örneğin, Murabaha'Nin meşru finansman biçimlerinden biri olduğu konusunda hiçbir tartışma yoktur ve en ünlüsü faizle uğraşma modelini aşması olan birçok avantajı vardır.

Bununla birlikte, bu finansman yönteminin benimsenmesindeki aşırı abartı ve buna eşlik eden yanlış uygulama ve bunun sonucunda ortaya çıkan olumsuz etkiler, İslami bankacılık deneyimine yönelik ciddi eleştirilere konu olmuştur, çünkü bazı uzman araştırmacılar arasında Murabaha ile uğraşmanın kızgınlığı (Murabaha satışını veya ertelenmiş satışı - genel olarak -

[78]Muhammad Abdul Hamid Muhammad Farhan Islamic Finance for Small Projects, A Study of the Most Important Sources of Finance, Yüksek Lisans Tezi, Arab Academy for Banking and Financial Sciences, Ürdün, s. 83, 85

meşru finansman listesinde bulmamak tercih edilir, çünkü buna güvenmek tefecilik yolunu açacaktır ve buna alışmak İslami bankaların içlerinden hareketini sabote edebilir. Uygulamada ilgi ile eşleştirme sistemine paralel bir sistem uygulayarak)[79]

İslami bankaların finansman üzerinde düşünmeye odaklanmaya devam etmesi, İslami bankacılığın geleceği üzerinde bazı olumsuz etkilere neden olacaktır, bunlardan en önemlileri şunlardır[80]:

- Daha az riskle hızlı kar sağlayan mevcut Murabaha sözleşmesi, İslami bankaların toplumdaki üretken faaliyetlerin gelişmesinin gerektirdiği orta ve uzun vadeli finansmanda kullanılabilecek sözleşmeler, formüller ve araçlar geliştirmelerine izin vermeyecektir.
- Bu formülün yasallığı konusundaki içtihat anlaşmazlığı ve yöneticiler tarafından uygulanan pratik usulsüzlükler, Müslüman halk arasında güvenilirliği konusunda şüpheler yaratacak ve bu da onunla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyecektir.
- Deney düşmanlarının sadece helal kurumlar değil‹ faaliyetlerini İslam hukukuna uygun olarak yürüten finansal kalkınma‹ ekonomik ve sosyal kurumlar olduğunu ilan ettiği deneyi gerçekliğinden ve temellerinden eleştirmelerinin önünü açmak‹ bu da onların kabiliyetlerinin ve gelişimsel rollerinin sorgulanmasına yol açmaktadır.

4.2 Kullanılan finansman formüllerinin riskleri

Spekülasyon başta olmak üzere İslami finans formülleri, faize dayalı çalışma sisteminin temel alternatiflerini oluşturmalarına rağmen, esas olarak tamamen İslami bir ortamda uygulanmasını gerektiren güven unsuruna ve bazı şartlarının uygulanmasının zorluğuna bağlı olduğu için birçok risk ve engelle örtülmektedir. Bu riskler ve engeller arasında, girişimcilerin

[79] Muhammad Ahmed Siraj Al-Nizam Al-Banquet Al-Islamiyya, Dar Al-Thaqafa for Publishing and Distribution, Kahire, 1989, s. 346-345

[80] Dulaimi, Khaled Shahoud, İslami bankaların ekonomik performansının ve etkinliğinin değerlendirilmesi: Arap İslami bankaları örneğinin karşılaştırmalı analitik bir çalışması, Doktora tezi, Yönetim ve Ekonomi Fakültesi, Al-Mustansiriyah Üniversitesi, Bağdat, 2002, s. 167

katılım yoluyla finansman sağlama konusundaki isteksizlikleri, çünkü faizli finansman yöntemlerini benimseyen birçok ticari kuruluş, iş sırlarına müdahale etmek ve bu sistemden önce muhasebeleştirdikleri kârlarının bir kısmını paylaşmak gibi nedenlerle bankanın katılımını desteklememektedir[81]

Ortak seçmenin zorluğu ve ahlaki tehlikeler sorununun yanı sıra, bu sorun, insanlar ve önceki iş ve işlem davaları hakkında yeterli bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır ve sorun, bu konuda yardımcı olabilecek genişliğinde olabilecek İslami bankaların sınırlı coğrafi yayılımı ile daha da kötüleşmektedir.

Başka bir çalışma, İslami bankaların geleneksel bankalar gibi kredi risklerinden muzdarip olduğunu, ancak İslami bankacılıkta riskleri değerlendirme sürecinin ticari bankacılığa göre daha zor olduğunu, çünkü İslami bankaların bazı yasaların uygunsuzluğuna ek olarak finansman formüllerinde müşteri güvenine güvendiğini göstermiştir İslami finans formülleri, örneğin vergi kanunları, vergi matrahını belirlerken indirilebilir maliyetlerin bir parçası olarak faizin hesaplanmasına izin verirken, Bankanın gönderilerin kârındaki payı aynı şekilde muamele görecektir [82].

Sermaye kazançları çoğu yasada vergiye tabi değildir, ancak bu, bankanın mülkiyetle sona eren şirkette birikmiş karları için geçerli değildir [83] .Çoğu kanunda vergiye tabi değildir, ancak bu, bankanın mülkiyetle biten şirkette birikmiş karları için geçerli olmamakla beraber birincisi, sabit kıymetlerin satın alınmasına yönelik olduğu için sermaye kazancı olarak ele alınması ve gelir elde etme aracı olarak çalışmanızı değil, işçi olduktan sonra üretici olacak ortağı teşvik etmektir [84].

[81] el-Duleymî, Halid Şehrid,s. 158-155
[82] ESCWA, ESCWA Bölgesinde Ekonomik Eğilimler ve Etkiler, Birleşmiş Milletler, New York, 2005
[83] Bir sermaye varlığının satın alma fiyatından daha yüksek bir fiyata satılmasından kaynaklanan karlar.
[84] Salah Saeed Abdullah Al-Marzouqi, Mülkiyetle Biten Şirket ve İslami Bankalardaki Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Şeriat Fakültesi, Yermuk Üniversitesi, Ürdün, s. 113..

Katılımları yönetme sorunu da İslami formüllerde finansmanın karşı karşıya olduğu risklerden biridir, çünkü iştiraklerle çalışma sistemi, iştirakler için uygun yatırım fırsatları bulmak, uygun ortağı seçmek ve bu iştirakleri uygulamak, yönetmek ve denetlemek için bir dereceye kadar beceri ve teknik deneyime sahip bir teknik idari organ gerektirir.

4.3 Finansman formüllerinin kullanımına çeşitlendirmek

Çeşitli araştırma ve çalışmalar, İslami bankaların finansman formülleri için faaliyet göstermelerinde ve işlemlerinin çoğunda murabaha formülü ile sınırlandırılmalarında bir zayıflık olduğunu, bunun da İslam dünyasındaki İslami bankaların deneyimlerinden yararlanma ve Libya piyasasında uygulanabilecek şekilde negatifleri aşacak ve pozitifleri maksimize edecek şekilde incelenmesi ihtiyacını gerektirdiğini göstermektedir.

İslami finansal sistemde finansal türevlerden yararlanma ihtiyacı, genel risk yönetimi için etkili araçlar sağlamaları ve ayrıca işlem maliyetlerinde ve uluslararası finansal sistemle entegrasyonda önemli tasarruflardan yararlanabilmeleri ve İslami fonlar için yatırım fırsatlarından ve sermaye piyasasında mevcut finansman fırsatlarından yararlanabilmeleri bakımından vurgulanmaktadır, ancak İslami finansal türevlerin İslami finans mühendisliği yoluyla geliştirilmesi aşağıdaki koşullar gereklidir:

- Türevler Şeriat uyumlu olmalıdır
- Konvansiyonel türevlere fayda sağlamalıdır
- Uluslararası finans piyasalarında alınıp satılabilir olmalıdır[85]

[85] Kunduz Abdul Karim ve Madani Ahmed, Finansal Kriz ve İslami Finansal Ürün Geliştirme Stratejileri. İkinci Uluslararası Forum: Mevcut Finansal Kriz ve Finansal ve Bankacılık Alternatifleri", Khamis Miliana'da (Ain Defla) Model Üniversite Merkezi Olarak İslami Bankacılık Modeli, s. 10

3.20. Libya'da İslami Bankacılık Fırsatları

Stratejik açıdan bakıldığında, Libya'nın coğrafi konumu, küçük bir nüfusa sahip oldukça istikrarlı bir ülke olan Kuzey Afrika'da yer aldığından, kıyısı ve geniş arazileri olduğu için İslami Bankalar için mükemmel bir fırsattır ve bu Libya ve İslami Bankalar için katılım, spekülasyon, Murabaha, Mudaraba al salam , al Muzaraa ve Mugharasa gibi finansman hizmetleri sağlamak için büyük bir fırsattır.

Libya, seçkin coğrafi konumu ve Avrupa Birliği ülkelerine yakınlığı sayesinde Afrika'da önemli bir finans ve bankacılık rolü oynayabilir ve bu da onu diğer tüm ülkelerden daha fazla nitelendirir. Ayrıca, Akdeniz'deki konumu, uluslararası bankacılık sektörünü geliştirmesine ve Avrupa, Arap dünyası ve Afrika arasında önemli bir finans noktası oluşturmasına yardımcı olabilir.

Libya'Nin merkezi konumu, Libya'Nin bölgedeki küresel finans merkezlerinden biri ve Afrika'Nin İslami bankacılığa açılan kapısı olmasına yardımcı oluyor ve Libya'Nin yeni siyasi rolünü destekliyor.

İslami Bankacılık sektörü, Libya'ya altyapı, tarım, turizm ve konut inşa etmeye ve modernize etmeye yardımcı olmak için geniş fırsatlar sunabilir. Ayrıca Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi diğer ülkelerde olduğu gibi İslami bankalar kullanılarak kurulabilecek ve geliştirilebilecek devasa projeler var ve bu projeler arasında havalimanları ve modern fabrikalar gibi büyük fonlara ihtiyaç duyan alt projeler yer alıyor.[86]

İslami Bankalar, ülkenin ana gelir kaynağı olan petrole büyük ölçüde dayanan ulusal ekonominin önemli bir kaynağı olarak da kabul edilebilir. Dahası, İslam Bankası, ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunan bir ekonomik temel oluşturabilir (Edward Elgar 2001).

[86]Sabri Al-Masuri, Libya'da Türk İslami Bankacılık Sistemi. Karbock Üniversitesi, 2018, s. 99

3.21. Libya'da İslami Bankaların Gelişmesi İçin Beklentiler

İslami Bankaların hayır kurumları değil, mevduat sahiplerine, yatırımcılara ve diğerlerine karşı finansal yükümlülükleri olan finansal kurumlar olduğu, ancak etiketin İslami ile ilişkilendirilmesinin, onları Ticari bankalardan ayıran sonuçları ve görevleri olan bu kurumlarla ilişkilendirilmesi, belki de en önemlisi insanlık da dahil olmak üzere genel olarak kalkınmadaki Öte yandan, büyük küresel Ticari bankalar kendi topluluklarına karşı sözde sosyal sorumluluğa bağlıdırlar ve sosyal sorumluluğun insani gelişmenin yönlerinden biri olduğu bilinmektedir, bu da İslami Bankaların insani gelişmede topluluklarına karşı rollerini harekete geçirmelerini gerektirir, ancak diğer İslami Bankaların deneyimlerinden yararlanmak ve yaklaşık yarım asırlık deneyime yatırım yapmak, bu bankaların meydana geldiği hataların ve olumsuzlukların üstesinden gelerek ve başarılı deneyimlerden yararlanarak Libya İslami Bankalarının rolünü yükseltmek için yeterlidir.

3.22. Libya'da İslami Bankaların Gelişimi İçin Adımlar ve Temeller

İslami Bankaların ilerlemesi ve gelişmesi, aşağıdakiler de dahil olmak üzere birkaç adım gerektirir:

3.22.1. Sermaye Piyasasının Kurulması ve Finansman Programlarının Teşvik Edilmesi

Verimli bir İslami finans piyasasının olmaması, aşağıdakiler de dahil olmak üzere birçok zorluğa yol açmıştır [87]:

- **Yeterli ve uygun finansal araçların eksikliği**: İslami Bankalar, finansal piyasalarda işlem gören finansal araçların kısa vadeli fon kaynaklarının haklarını daha uzun vadeli yatırımlara ve finansmana dönüştürme kabiliyetinden yararlanan finansal araçların eksikliğinden muzdariptir, bu arada bu yatırımları tasfiye etme olasılığını korurken, makul miktarda kar ve garanti elde ederken, İslami Bankaların aynı zamanda mevduat sertifikaları gibi uzun vadeli fonları çekmelerini sağlayan araçlara sahip değildir.

[87]Mahmoud Abdul hafeez Al-Maghouboub - İslami Bankalar - Dezavantajlar - Zorluklar ve Haklar - İkinci İslami Finansal Hizmetler Konferansı'na sunulan bildir,s 10

Onları uzun vadeli yatırımlara yatırabilmek ve Mudaraba gibi yatırım formüllerini finanse edebilmek için, bazı spekülatörlerin manipülasyon olasılığı nedeniyle, bazı İslami Bankalarda olduğu gibi, şu anda yalnızca küçük oranlarda ve sınırlı alanlarda kullanılabilir.

- **İslami finans kurumlarının çeşitliliğinin olmaması:** Bunun nedeni, piyasaların Ticari Bankalar ve yatırım şirketleri ile sınırlı olması ve İslami sigorta şirketleri (Tekafül) ve finansal holding şirketleri gibi neredeyse hiç bulunmaması nedeniyle verimli bir finansal piyasanın olmamasıdır. Bu kurumlar, bırakın alım satımlarını, İslami Bankaların yatırımlarını finanse etmek için uygun finansal araçların ihracına izin vermemektedir. Örneğin, tarım ve sanayi bankaları gibi alanlarda İslami Bankalar yoktur. Buna ek olarak, genellikle menkul kıymet ihraç etme ve yönetme görevini üstlenen İslami Bankaların konumlarına göre dağıtılmış, hisse senetleri, yatırım sertifikaları ve diğerleri tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin bazılarına abone olmanın yanı sıra, bu tür menkul kıymetleri terk etmek isteyen bireylerden veya ticari ve finansal kuruluşlardan satın almak ve sahiplerini terk etmek isteyen bölgesel finans şirketleri yoktur.

İslami bankaların finansman faaliyetlerini genişletebilmeleri için, bu bankalardaki mevduat talebini artırmaları ve başlangıçta yatırımlarını artırmaları gerekir ve bu, tasarruflarını bu bankalara kabul etmek için mevduat sahiplerinin güvenini kazanma ihtiyacını gerektirir ve bu bankaların sahip olduğu avantaj, mevduat sahiplerini talep için İslami bir ortamda bulunmalarıdır.

İslami Bankaların atması gereken bir sonraki adım, kalkınmayı finanse etme hedefini endişelerinden biri haline getirmek ve bu hedefi iç ve temel sistemlerine koymaktır, bu da halkın kendilerine olan güvenini artırır ve ülkedeki kalkınma rollerini kanıtlar.

İslami Bankaların kalkınmadaki finansman rolünü artıran bir diğer şey de meşru finansman formüllerinin kullanımındaki çeşitliliktir ve bu formüller mutlaka günün sonunu

temsil etmez, ancak Şeriat kurulları, araştırmacılarla seminerler ve bilimsel etkiler yoluyla işbirliği içinde, zamanın gerekliliklerini takip eden modern meşru finansman yöntemlerini yenilemelidir.

İslami finans formüllerinin mülkiyet yoluyla katılımın küçük projelerin finansmanında en verimli ve etkili formüllerden biri olduğu, özellikle meslek ve profesyonel projelerin finansmanında kullanılabileceği ve küçük projelerin doğasına en uygun formüllerden biri olduğu çeşitli araştırmalar ve çalışmalar ile kanıtlanmıştır.[88] Aynısı Kıralama (icara) veya İstisna veya Salam yoluyla finansman biçimleri için de geçerlidir ve karz Al-Hassan'ın formülü İslami Bankaların sosyal rolü ile uyumludur ve bu formül çeşitli kalkınma hedeflerine ulaşmak için kullanılabilir. Banka, sözleşmelerin İslami Şeriat'a ve sosyal rolüne uygun olarak ödenmesini sağlamak için uygun gördüğü tüm prosedürleri ve garantileri alma hakkına sahip olacaktır. Bankalar, finansman ve yatırım işlemleri için emniyet ve güvenliği sağlamak için bir dizi emniyet ve güvenlik unsuru vardır: Şeri güvenliği, teknik güvenlik, ticari güvenlik, organizasyonel ve idari güvenlik, finansal güvenlik, ekonomik ve sosyal güvenlik ve yasal güvenlik gibi.[89]

3.22.2. Kalifikasyon Ve Eğitim

Genel olarak İslami Bankalar, içlerinde çalışan uzman personelin kıtlığından muzdariptir, bu nedenle Brunei Sultanlığı'ndaki sekizinci oturumunda düzenlenen Uluslararası İslami Fıkıh Akademisi, Muharrem 1414 AH ayının ilk haftasında (21-27 Haziran (MS 1993) dönemine tekabül eder), İslami bankaların liderlerini ve çalışanlarını İslami bankacılığın doğasının farkında olan iş uzmanlığı ile nitelendirmeye ve İslami Araştırma ve Eğitim Enstitüsü ve diğer eğitim paydaşları ile işbirliği içinde uygun eğitim programları sağlamaya dikkat etmeleri gerektiği tavsiyesini yayınladı. Libya İslami Bankalarında durum daha vahimdi, bu nedenle

[88]Muhammed Abdülhamid Muhammed Ferhan Küçük İşletmeler için İslami Finans, a.g.e., s. 86
[89]Al-Gharib Nasser İslami Bankaların Entelektüel Temelleri ve İslami Finansta Katılım ve Satış Formülleri Kitap: Konvansiyonel ve İslami Bankacılıkta Varlık Yönetimi ve Finans Riski, Al-Haded Arab Banks, Beyrut, Lübnan, 2002, s. 38

kurslar ve önde gelen İslami bankalarla koordinasyon yoluyla uygun personeli nitelendirmek için gerekli fonlar tahsis edilmeli ve bankaların gereksinimlerini öğrencilerin gelecekte çalışan olmaları için öğretim veya eğitim kursları olarak dahil etmek veya çalışma kadrosunu geliştirmek için ilgili üniversiteler ve kolejlerle koordinasyon ihtiyacı vardı. Mevcut veriler, Libya Merkez Bankası'nın çalışanlar için hazırladığı eğitim planının, Ürdün İslam Bankası Eğitim Enstitüsü'nde bir eğitim kursuna katılacak bir heyet de dahil olmak üzere, bankanın genel idaresinin şubeleri ve departmanları arasında dağıtılan gruplar halinde banka içinde ve dışında yoğun kurslar düzenlemeye başladığını ve ayrıca İngilizce dil ve bilgisayar becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programları düzenlediğini göstermektedir. Bir performans değerlendirme teşvik sistemi geliştirilmiş ve ilk olarak Banka çalışanlarından oluşan bir örnekleme üzerinde test edilmiştir. Eğitim programı ekibi, insan kaynakları alanında uzman bir danışmanlık firması ile işbirliği içinde, bankanın ana idari sınıflarının tüm unsurlarını değerlendirdi ve bu da bir grup genç ulusal unsurun ilk idari kademeler için ödenmesiyle sonuçlandı. İslami bankacılık sektöründe ve yükseköğretim kurumlarında çalışacak insan kadrolarının hazırlanması, kalifiye edilmesi ve eğitimi, bu rolü oynamak için aday gösterilen en önemli sektörlerden biridir[90].

Öte yandan, bankalar Şeriat Denetleme Kurulu'nun rolünü güçlendirmeli ve bankacılık işlerinin meşruiyetini sağlamak için kararlarına uymalı ve Şeriat Kurulu bankaların sosyal rolünü sürekli olarak izlemeli ve gözden geçirmelidir.

İslami bankalardaki uzmanlıklar da, özellikle küçük projeler tarafından sunulan fizibilite çalışmalarını değerlendirebilen teknik uzmanlıkların yanı sıra, bankaların bu tür programlara devam edebilmeleri için takip ödemelerinde uzman kadroların varlığı da değişmelidir.

[90]Muhammed Sabri Haroun ve Naima Ismail Al-Daiki - Libya'da İslami bankaların ortaya çıkmasındaki gecikmenin nedenleri ://kantakji.com/2511/

3.22.3. Eğitim Ve Tanıtım

Bu yönün gelişimi, İslami Bankaların tasarruf sahiplerine ve yatırımcılara, İslami Bankaların faize dayalı bankaların bir sonucu olarak küresel ekonominin en iyi seçeneği ve alternatifi olduğu gerçeğini ortaya çıkarmak için benimsediği bir medya stratejisine duyulan ihtiyaçtır ve bu stratejinin temeli, toplumun İslami Bankaların mesajını ve finansman formüllerinin ve kalkınma planlarının meşruiyetini hissetmesidir ve bu ancak İslami Bankaların nüfusun yoğunlaştığı tüm alanlara yayılmasıyla mümkün olacaktır, böylece insanların tasarruflarını çekmek ve sonuçlarını hissettikleri kalkınma projelerine yönlendirmektir. İslami Bankaların tanıtımı için basılı, görsel, görsel-elektronik veya kağıt gibi çeşitli mecralar kullanılmalıdır.[91]

[91]Sekreter Khalifa Al-Taweel Pratik araçlar İslami finans ve bankacılık hizmetlerinin İslam hukuku kurallarına uygun olarak tanıtılması ve uygulanması, Libya bankalarının deneyimi üzerine pratik bir çalışma, ikinci İslami finansal hizmetler konferansına giriş belgesi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
LİBYA İSLAMI BANKALARININ SWOT ANALİZİ

4.1. SWOT Analizi

SWOT analizi dört unsurdan oluştuğu için dörtlü analiz olarak adlandırılır çünkü bu unsurlara rehberlik ederek kuruluşun stratejilerini oluşturmasına ve kuruluşun mevcut alternatifler arasından en iyisini seçmesine yardımcı olur. Bu analiz, kuruluşun iç çevresindeki güçlü ve zayıf yönleri ile dış çevredeki fırsatları ve tehditleri gösterir. SWOT fikri, 1957'de Sielznich Philip tarafından kuruluşun veya şirketin çevresinin analiz edilmesi için bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Şirketin iç çevresindeki güçlü ve zayıf yönler ile dış çevredeki fırsatlar ve tehditler arasında uyum olması temeline dayanır. Bu analiz daha sonra Harvard Okulu profesörleri Andrews & Learned tarafından SWOT analizine stratejik terimi eklenerek geliştirilmiştir. Bu terim, stratejik anlamlar içerir: güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler. Analiz, şimdi stratejik yönetimin anahtarı olarak kabul edilmekte olup iç ve dış çevredeki değişimler ve gelişmelerle uyumlu stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olmak için sürekli olarak geliştirilmektedir. Bu nedenle, strateji oluşturulurken SWOT analizinin doğruluğu ve sonuçlarının hassasiyeti önemlidir. Stratejik yönetimin başarısı, analizin doğruluğuna bağlıdır ve bu başarı, kuruluşun misyonunu temsil eden stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Kuruluşun en iyi performansı elde etmesi, iç ve dış çevresini anlaması, hızlı değişimlere uygun şekilde yanıt vermesi ve bunları doğru bir şekilde kullanmasıyla mümkündür. Stratejik analizin amaçları aşağıda belirtilmiştir:

- Kuruluşun mevcut stratejisi ile güçlü ve zayıf yönleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi
- Kuruluşun rekabet avantajı elde etmesi için kullanması gereken strateji türü ve stratejik itici gücünün açıklanması

- Kuruluşun kaynakları ve yeteneklerine uygun stratejinin seçilmesi ve mevcut fırsatları değerlendirerek bunlardan yararlanması, aynı zamanda karşılaştığı tehditlerle başa çıkması ve zayıf yönlerini düzeltmesi
- Gelecekteki stratejik boşluğun tespit edilmesi, güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditlerin analizi ve buna göre geleceğin tahmin edilmesi, bu da gelecekteki hedefler ile tahmin edilen performans arasındaki boşluğun değerlendirilmesine yardımcı olur.
- Bu cümle, örgütün işleyişinin tüm yönleri için mantıklı bir çerçeve oluşturur ve örgütün rekabetçi durumunu belirleyerek örgütün işleyişine uygun stratejilerin belirlenmesine ve iç ve dış ortamı arasındaki uyumun sağlanmasına yol açar.

Temel bir prensibe dayalı olarak strateji oluşturma çabalarının SWOT'a odaklanması ve örgütün kaynaklarının ve yeteneklerinin dengesini yansıtan yeni uygunluk analizine dayanır. Bu analiz, örgütün rekabetçi konumunu yansıtan dışsal konumunu da içerir. Ayrıca, mevcut ve potansiyel rakiplerden gelen risklerin ve karşı karşıya kalınan tehditlerin sürekliliği ve miktarı da dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, en iyi stratejik alternatif, örgütün sahip olduğu kaynakları, yetenekleri ve fırsatları en iyi şekilde kullanarak riskler ve bunlarla ilişkili getirileri göz önünde bulundurarak belirlenmektir.

Stratejik analizin genel çerçevesi iç ve dış çevrenin unsurlarından oluşur:

Güçlü Yönler: Güçlü yönler, örgütün diğer organizasyonlara göre özellikle rakiplerine karşı avantaj sağlayan belirgin nitelikler veya yeteneklerdir. Şu anda veya gelecekte hizmet verdiği pazarın ihtiyaçlarını karşılama yeteneği ile ilgili kaynaklar, beceriler veya diğer avantajlar güçlü yönleri temsil eder.

Zayıf Yönler: İç çevrenin analizinde ikinci sonuç, örgütün fırsatları değerlendirmesini ve gelirini artırma yeteneğini sınırlayan eksiklikleri veya olumsuz yönleri temsil eder.

Fırsatlar: Dış çevre analizinin ilk unsuru olan fırsatlar, örgütün stratejik konumunu belirlemede odaklanır ve karlılık, büyüme ve gelişme açısından önceliklendirilir.

Tehditler: Dış çevrenin ikinci teşhisi olan tehditler, örgütün mevcut veya gelecekte karşılaşabileceği riskleri ve tehlikeleri temsil eder. Bu tehditler, yeni rakiplerin düşük maliyetle giriş yapması, tedarikçi ve müşteri müzakere gücünün artması veya ekonomik ve siyasi politikaların değişmesi gibi genel dış çevre faktörleri veya endüstri ortamının değişmesi nedeniyle ortaya çıkabilir.

Bu analizin sonucunda, örgütün iç ve dış çevresindeki unsurlar arasında en iyi uyumu sağlayan stratejik alternatiflerin formüle edilmesine olanak tanıyan bilgilere sahip olunur. Bu nedenle, örgütün güçlü yönleri veya zayıf yönleri ile mevcut fırsatlar veya tehditler arasında en iyi uyumu sağlayan en iyi alternatif seçilmelidir.

Organizasyon, SWOT analizden sonra bir strateji seçer:

- Saldırgan Strateji: Kuruluş, iç güçlü yönlerine sahip olduğu ve aynı zamanda pek çok fırsatın mevcut olduğu durumlarda bu stratejiyi izler. Güçlü yönlerini kullanarak mevcut fırsatları en üst düzeye çıkarmaya çalışır. Bu durum, kuruluşun ulaşmak istediği en iyi durumu temsil eder. Bu stratejiye göre, organizasyon en yüksek geliri elde eder ve en büyük sermaye payını alır.
- Çeşitlendirme Stratejisi: Kuruluş, iç güçlü yönlerine sahip olmasına rağmen dış çevresinde birçok tehditle karşılaştığında bu stratejiyi izler. Faaliyetlerini yönlendirmek için çeşitlendirme stratejisini izler ve güçlü yönlerini kullanarak karlılığı sürdürmeye ve müşteri güvenini kazanmaya çalışır.
- Dönüşüm Stratejisi: Kuruluş, iç zayıf yönleriyle karşı karşıya olduğu ve aynı zamanda dış çevresinde pek çok fırsatın bulunduğu durumlarda bu stratejiyi seçer. Bu fırsatları kullanarak zayıf yönleri üzerinde üstesinden gelmeye çalışır ve ürünlerini veya yatırımlarını bir alandan diğerine dönüştürerek gelir elde etmeye ve zayıf yönleri aşmaya çalışır.

- Savunma Stratejisi: Kuruluş, pazardaki konumunu korumak ve faaliyetlerine devam etmek için bu stratejiyi kullanır. Kar elde etmese bile maliyetlerini kapatmaya çalışır. Bu durum, iç çevresinde zayıf noktaları ve dış çevresinden tehditleri olan en kötü durumu temsil eder. Bu durum, kuruluşun piyasada durumunun kötüleştiğini gösterir.[92]

4.2. Libya İslami Bankalarındaki Güçlü ve Zayıf Yönleri, Zorlukları ve Fırsatları

Libya'da pazarın ve ekonomik ve siyasi ortamın değişen koşullarına uyumlu olacak şekilde, güçlü yönleri geliştirmek, zayıf noktaları iyileştirmek, fırsatları değerlendirmek ve olası tehditleri belirlemek için bu analizlerle stratejiler geliştirilebilir. Libya İslam Bankaları'nda stratejik analizimiz sonucunda aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- Libya İslam Bankası :

Libya İslam Bankası'nın zayıf yönleri: -Libya İslam Bankası'nın zayıf yönleri olarak kabul edilebilecek bazı yönleri belirlenebilir ve bunlar aşağıdaki gibidir: 1. Siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı: Libya'daki siyasi ve güvenlik durumu, bankanın performansını olumsuz etkileyebilir ve varlık yönetimi ve finansal risklerin yönetimini karmaşık hale getirebilir. 2. Mali ve ekonomik zorluklar: Banka, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar, enflasyon, para biriminin zayıflığı, ekonomik durgunluk gibi mali ve ekonomik zorluklarla karşı karşıyadır, bu durum performansını ve büyümesini olumsuz etkileyebilir. 3. Yasal kısıtlamalar ve düzenlemeler: Hükümetin yasal kısıtlamaları ve düzenlemeleri, Libya İslam Bankası'nın faaliyetlerine kısıtlamalar getirebilir ve bazı finansal hizmetlerin sunulmasını veya finansal faaliyetlerin genişletilmesini engelleyebilir. 4 .Güvenilirlik ve itibar: Banka, son zamanlarda bazı usulsüzlükler ve şüpheli işlemler nedeniyle bazı zorluklarla karşı karşıyadır, özellikle banka kredileri konusunda. 5 .İç zorluklar: İç zorluklar, varlık yönetimi ve borç yükümlülükleri, risk yönetimi, nitelikli insan kaynağı sağlama gibi konuları içerebilir, tüm bunlar başarı ve büyümenin sürdürülebilirliğini sağlamak için etkili bir şekilde ele alınması gereken zorluklardır. Bu, Libya İslam Bankası için potansiyel bir zayıflık olarak kabul edilebilecek bazı noktalardır ve performansının iyileştirilmesi ve finansal piyasada	Libya İslami Bankası'nın güçlü yönleri: -Libya İslami Bankası, Libya'da önemli bir finansal kuruluş olup, onu Libya mali ve ekonomik sistemde önemli kılan birkaç güçlü yönü bulunmaktadır: 1. İslami prensiplerle esneklik ve uyum: Banka, İslami hükümlere göre hizmet sunma yeteneğine sahiptir, bu da İslami finansmana ilgi duyan müşterilerin ihtiyaçlarını karşılar. 2 . Geniş şube ve hizmet ağı: Banka, Libya'nın çeşitli bölgelerinde entegre bir şube ve acenta ağı sağlayarak geniş bir erişim imkanı sunmaktadır. 3. Bireysel ve ticari finansman: Banka, İslami hükümlere göre kişisel ve ticari finansman hizmetleri sunarak ticaret, yatırım ve inşaat gibi çeşitli alanlardaki bireylerin ve şirketlerin ihtiyaçlarını karşılar. 4 .Finansal teknoloji: Banka, modern finansal teknolojiyi uygulayarak güvenli ve verimli bir şekilde transfer, ödeme ve hesap yönetimi işlemlerini kolaylaştırmaktadır. 5 .Uluslararası işbirliği: Banka, İslami finansal kuruluşlar ve uluslararası bankalarla işbirliğini genişleterek konumunu güçlendirmekte ve gelişme ve genişleme için yeni olanaklar açmaktadır. Bu, Libya İslami Bankası'nı ayıran ve Libya mali ve ekonomik sistemdeki önemli rolüne katkıda bulunan bazı güçlü yönlerdir.

[92]Talal Muhammed El-Hacavi, Irak'ın ticari bankalarının performansını değerlendirmek için stratejik analizi kullanma, İşletme Bilimleri Irak Dergisi, Cilt 9, Sayı 35.

konumunun güçlendirilmesi için ciddi bir şekilde ele alınması gereken konulardır.	
İslam bankaları Libya'da karşılaştığı zorluklar, diğer finansal kuruluşlar gibi çeşitli zorluklarla karşılaşabilir ve bu durum finansal piyasada performanslarını ve devamlılıklarını etkileyebilir. İşte Libya İslam bankalarının karşılaşabileceği bazı zorluklar: 1 .Siyasi ve güvenlik zorlukları: Libya'daki siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı, İslam bankalarının performansını olumsuz etkileyebilir. Bu kuruluşlar, istikrarsız bir ortamda çalışma riskiyle karşı karşıya kalabilir, bu da bankacılık sistemine olan güveni azaltabilir ve işlemleri karmaşık hale getirebilir. 2 .Yasal ve düzenleyici kısıtlamalar: Libya'daki İslam bankaları, finansal ve bankacılık yasaları ve düzenlemeleri konusunda, yenilikçi ve etkili mali ürünler ve hizmetler sunma yeteneklerini etkileyebilecek zorluklarla karşılaşabilir. 3 .Likidite zorlukları: Libya'daki İslam bankaları, müşteri ihtiyaçlarını karşılamak ve bankacılık işlemlerini finanse etmek için gerekli likidite çekme konusunda zorluklarla karşılaşabilir. Likidite eksikliği, müşterilere kredi ve finansman sağlama yeteneğini azaltabilir. 4. Yoğun rekabet: Libya'daki İslam bankaları, geleneksel ve İslam olmayan bankalardan yoğun rekabetle karşı karşıya kalabilir. Piyasadaki paylarını korumak için rekabetçi fiyatlarla yüksek kaliteli hizmetler sunma yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir. 5 .Teknoloji zorlukları: Finansal teknolojinin gelişimiyle birlikte, Libya'daki İslam bankalarının müşteri deneyimini iyileştirmek ve hizmetleri daha verimli ve hızlı bir şekilde sunabilmek için bilgi teknolojisi sistemlerine yatırım yapmaları gerekmektedir. 6 .Uyumluluk zorlukları: Libya'daki İslam bankaları, İslami şeriat ve yerel ve uluslararası mali düzenlemelere ve vergilere uyum konusunda zorluklarla karşılaşabilir. Gerekli standartlara ve düzenlemelere uyum sağlamak için altyapı ve eğitim konusunda büyük yatırımlar yapmaları gerekebilir. Bu, Libya'daki İslam bankalarının karşılaşabileceği bazı zorluklardır ve etkili planlama ve uygulama ile bu kuruluşların bu zorlukların üstesinden gelerek finansal piyasada başarı ve süreklilik elde etmeleri mümkündür.	Libya İslam Bankası için fırsat analizi, büyüme ve gelişme sağlamak için kullanılabilecek birkaç fırsata işaret etmektedir. İşte Libya İslam Bankası'nın karşılaşabileceği potansiyel fırsatlardan bazıları: 1 .İslami finansal hizmetlere olan talebin artması: Libya'da dini taahhütler ve İslami finansal ürünlere olan farkındalığın artması nedeniyle İslami finansal ürünler ve hizmetlere olan talebin artma fırsatı bulunmaktadır. Libya İslam Bankası, bu talepleri karşılayarak, yenilikçi ve şeriat'a uygun mali ürünler ve hizmetler sunarak daha fazla müşteri çekebilir. 2 . Coğrafi genişleme: Libya İslam Bankası, Libya içinde veya dışında yeni bölgelere genişleme fırsatını kullanabilir. Coğrafi genişleme, yeni müşterilere erişimi artırabilir ve gelir kaynaklarını çeşitlendirebilir. 3 .Dijital finansal teknoloji: Libya İslam Bankası, dijital finansal teknolojideki gelişmelerden faydalanarak mali hizmetlerini iyileştirebilir ve daha fazla müşteri çekebilir. Akıllı bankacılık uygulamaları ve çevrimiçi mali hizmetler gibi yenilikçi çözümler sunarak modern müşteri ihtiyaçlarını karşılayabilir ve deneyimlerini iyileştirebilir. 4. Uluslararası ortaklıklar ve işbirliği: Libya İslam Bankası, yurtdışındaki İslami finans kuruluşları ile ortaklıklar ve uluslararası işbirliği geliştirme fırsatını kullanabilir. Bu ortaklıklar, bilgi ve deneyim paylaşımına katkıda bulunabilir, uluslararası pazarlarda genişleme fırsatları sunabilir ve daha geniş bir ölçekte İslami mali hizmetler sunabilir. 5 .Gayrimenkul ve yatırım finansmanı: Libya İslam Bankası, şeriat'a uygun gayrimenkul ve yatırım finansmanı hizmetleri sunma fırsatını kullanabilir. Banka, Libya'da ekonomik kalkınmayı destekleyen gayrimenkul ve yatırım projelerini finanse etmede önemli bir rol oynayabilir. Bu fırsatları kullanarak ve uygun stratejiler geliştirerek, Libya İslam Bankası'nın sürdürülebilir ve yenilikçi bir şekilde mali piyasada büyüme ve devamlılık sağlaması mümkün olacaktır.

- Al Yaqeen Islamic Bank:

Zayıf Yönleri:	Güçlü Yönleri:
Başarı ve üstünlüğe rağmen, Al Yaqeen İslami bankaları, performanslarını iyileştirmek ve Libya bankacılık pazarındaki rekabet güçlerini artırmak için ele alınması gereken bazı zayıflıklarla karşı karşıya	Libya Al Yaqeen Islamic Bank, onu Libya bankacılık piyasasında farklı ve seçkin kılan çeşitli güçlü yönlere sahiptir ve bu noktalar şunları içerebilir: 1 .Şeriat ilkelerine uygunluk: Al Yaqeen Islamic Bank, işinin her alanında Şeriat ilkelerine güçlü bir

kalabilir. Kesinlik bankasının zayıf yönleri olarak kabul edilebilecek bazı noktalar şunlardır: 1 .Mevzuat ve düzenlemelerin kısıtlamaları: Al Yaqeen İslami bankaları, belirli finansal hizmetleri sağlama veya faaliyetlerini genişletme yeteneklerini engelleyebilecek yasal kısıtlamalar ve bankacılık düzenlemelerinden kaynaklanan zorluklarla karşılaşabilir. 2. Likidite zorlukları: Al Yaqeen bankaları, müşteri ihtiyaçlarını karşılamak ve bankacılık operasyonlarını finanse etmek için gereken likiditeyi çekmekte zorluk çekebilir ve bu da yeterli kredi ve finansman sağlama yeteneklerini etkileyebilir. 3. Rekabetçi fiyatlar: Al Yaqeen bankaları, geleneksel ve İslami olmayan bankalara kıyasla rekabetçi oranlarda hizmet sunma zorluğuyla karşı karşıya kalabilir ve bu da bazı müşterilerin kaybına veya kar marjlarının düşmesine neden olabilir. 4 .Bilgi Teknolojisi ve Dijital Dönüşüm: Al Yaqaeen bankaları, müşteri deneyimini iyileştirmek ve hizmetleri daha verimli ve hızlı bir şekilde sunmak için bilgi sistemlerini ve modern teknolojiyi benimseme ve geliştirme konusunda zorluklarla karşı karşıya kalabilir. 5 .Ekonomik ve politik zorluklar: Libya'daki ekonomik ve politik oynaklık, bankacılık sistemine olan güvenin azalmasına ve operasyonlarının karmaşıklığına yol açabilecek kesinlik bankalarının performansını etkileyebilir. Al Yaqeen Bank, bu zayıflıkları ele almaya ve uygun stratejiler geliştirmeye odaklanarak performansını artırabilir ve Libya bankacılık pazarındaki konumunu güçlendirebilir.	bağlılığa sahiptir ve bu da onu dini değerleriyle uyumlu finansal ürün ve hizmetler arayan müşteriler için bir mıknatıs haline getirmektedir. 2. Stratejik yön ve net vizyon: Al Yaqeen Bank, yenilikçi İslami finansal çözümler sunmaya ve müşteri ihtiyaçlarını sürdürülebilir bir şekilde karşılamaya odaklanan net bir vizyona ve stratejik yöne sahiptir. 3. Kapsamlı şube ağı: Al Yaqeen Bank, Libya'nın çoğunu kapsayan geniş bir şube ve acente ağına sahiptir, bu da müşterilerin hizmetlerine doğrudan erişmesini kolaylaştırır ve yerel topluluğa kapsamlı bankacılık hizmetleri sunma yeteneğini artırır. 4 . Ürün ve hizmetlerde yenilik ve çeşitlilik: Al Yaqeen Bank, mevduat, finansman ve yatırım hizmetleri dahil olmak üzere çok çeşitli İslami finansal ürün ve hizmetler sunarak müşterilerin farklı finansal ihtiyaçlarını karşılayan çeşitli seçenekler arasından seçim yapmalarına olanak tanır. 5. Teknoloji ve Yenilik: Al Yaqeen Bank, müşteriler için transferleri ve finansal işlemleri kolaylaştıran akıllı bankacılık uygulamaları ve çevrimiçi bankacılık hizmetleri de dahil olmak üzere bankacılık hizmetlerini sağlamak için modern teknolojiye güveniyor. Bunlar, Libya'daki Al-Yaqeen Islamic Bank'ın bankacılık pazarındaki başarısına ve üstünlüğüne katkıda bulunan güçlü yönlerinden bazılarıdır.
Zorluklar: Tabii ki, Libya'daki Al-Yaqeen Islami Bank'ın karşılaşabileceği çeşitli zorluklar var: 1. Siyasi ve güvenlik zorlukları: Libya'daki siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı, bankanın performansını olumsuz etkileyebilir ve operasyonlarının yürütülmesini etkileyen ve iş risklerini artıran güvenlik tehditlerine maruz kalabilir. 2. Ekonomik zorluklar: Libya'daki petrol ve döviz fiyatlarındaki dalgalanmalar gibi ekonomik dalgalanmalar, müşterilerin finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetlerini etkileyerek kredilerde ve finansmanda temerrüt riskini artırabilir. 3. Düzenleyici Zorluklar: Yerel ve uluslararası bankacılık yasa ve yönetmeliklerindeki değişiklikler, Al Yaqeen Bank'ın finansal ve düzenleyici standartları ve uygulamaları uygulamasında zorluk çıkarabilir. 4. Likidite Zorlukları: Banka, özellikle zorlu ekonomik koşullar ve piyasa oynaklığı ışığında, müşteri ihtiyaçlarını karşılamak ve faaliyetlerini finanse etmek için yeterli likiditeyi çekmekte zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Al Yaqeen Bank'ın proaktif adımlar atmasını ve bunlarla başa çıkmak için operasyonel verimliliği artırmaya ve müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ve rekabet gücünü artıran yeni ürün ve hizmetler geliştirmeye	Fırsatlar: Libya'daki Al Yaqeen Islamic Bank için, büyümesini hızlandırmak ve bankacılık piyasasında başarıya ulaşmak için kullanılabilecek çeşitli fırsatlar var. İşte bazı potansiyel fırsatlar: 1. İslami finansal hizmetlere olan talebin artması: Libya, dini taahhütler ve Şeriat uyumlu finansal ürünlere ilişkin artan farkındalığın bir sonucu olarak İslami finansal hizmetlere olan talepte bir artışa tanık oluyor. Al Yaqeen Bank, bu fırsatı müşteri tabanını genişletmek ve pazar payını artırmak için kullanabilir. 2. Coğrafi genişleme: Al-Yaqeen Bank, Libya içinde yeni alanlara açılma fırsatından yararlanabilir ve hizmetlerini daha önce güçlü bir varlığa sahip olmadığı şehirlerde ve bölgelerde sunabilir. 3. Ortaklıkların ve işbirliğinin güçlendirilmesi: Al Yaqeen Bank, bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak, yeni ürün ve hizmetler geliştirmek ve operasyonları genişletmek için uluslararası ve yerel finans kurumlarının yanı sıra diğer şirket ve kurumlarla ortaklıklar kurabilir. 4. KOBİ Finansman Hizmetlerinin Sağlanması: Al Yaqeen Bank, KOBİ'lere finansman hizmetleri sunma, büyüme ve gelişmelerini destekleme, böylece yerel ekonominin güçlenmesine ve iş fırsatları yaratılmasına katkıda bulunma fırsatını kullanabilir.

odaklanmak da dahil olmak üzere uygun stratejiler geliştirmesini gerektiriyor.	Al Yaqeen Bank, bu fırsatlardan yararlanarak ve uygun stratejiler geliştirerek Libya bankacılık pazarında başarı ve sürdürülebilir büyüme sağlayabilir.

- Andalus Bank:

Zayıf Yönleri: Andalus Bank, güçlü yönlerine rağmen, performansını iyileştirmek ve rekabet gücünü artırmak için odaklanması gereken bazı zayıflıklarla karşı karşıya kalabilir. Alandalus Bank'ın zayıf yönleri olarak kabul edilebilecek bazı noktalar şunlardır: 1. Siyasi ve ekonomik zorluklar: Libya'daki siyasi ve ekonomik durumdaki dalgalanmalar bankanın performansını olumsuz etkileyebilir, stratejik planlamayı zorlaştırabilir ve yatırım çekme ve büyüme sağlama kabiliyetini etkileyebilir. 2. Düzenleyici Zorluklar: ALANDALUS Bank, esnekliğini ve bazı yenilikçi finansal hizmetler sunma kabiliyetini etkileyebilecek düzenleyici kısıtlamalar ve bankacılık mevzuatından kaynaklanan zorluklarla karşı karşıya kalabilir. 3. Likidite zorlukları: Bankalar, özellikle zorlu ekonomik koşullar ve piyasa oynaklığı ışığında, müşteri ihtiyaçlarını karşılamak ve faaliyetlerini finanse etmek için yeterli likiditeyi çekmekte zorluklarla karşılaşabilirler. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Andalus Bank'ın proaktif adımlar atmasını ve operasyonel verimliliği artırmak ve müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ve rekabet gücünü artıran yeni ürün ve hizmetler geliştirmek de dahil olmak üzere bunları ele almak için uygun stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir.	Güçlü Yönleri: Andalus Bank, onu farklı kılan ve bankacılık pazarındaki başarısına ve mükemmelliğine katkıda bulunabilecek çeşitli güçlü yönlere sahiptir: 1. Şeriat ilkelerine uygunluk: Al Andalus Bank, işinin her alanında Şeriat ilkelerine güçlü bir bağlılık ile karakterize edilir ve dini değerleriyle uyumlu finansal ürün ve hizmetler arayan müşterileri cezbeder. 2. Kapsamlı finansal ürün ve hizmetler sunmak: Al Andalus Bank, mevduat, finansman, yatırım ve sigorta dahil olmak üzere farklı müşteri ihtiyaçlarını karşılayan çeşitli finansal ürün ve hizmetler sunmaktadır. 3. Güvenilirlik ve güven: Andalus Bank, bankacılık hizmetlerinin sağlanmasında kalite standartlarına ve şeffaflığa olan bağlılığı nedeniyle iyi bir itibara ve müşteri güvenine sahiptir ve bu da onu Libya'daki birçok müşteri için güvenilir bir yer haline getirmektedir. Bunlar, Andalus Bank'ın bankacılık pazarındaki başarısına ve mükemmelliğine katkıda bulunan güçlü yönlerinden bazılarıdır.
Zorluklar: Tabii ki, Libya'da Alandalus Bank'ın karşılaşabileceği çeşitli zorluklar var: 1. Siyasi ve Güvenlik Sorunları: Libya'daki siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı, Banka'nın performansını ve operasyonlarını olumsuz etkileyebilir ve iş ve operasyonel riskleri artırabilir. 2. Rekabet Zorlukları: Banka, bankacılık piyasasında geleneksel bankalar ve diğer İslami bankalar arasındaki yoğun rekabetten kaynaklanan zorluklarla karşı karşıya kalmakta ve bu da pazar payını korumak için rekabetçi stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir. 3 . Teknolojik zorluklar: QIB, dijital bankacılıktaki hızlı teknolojik gelişmelere ayak uydurmalı ve müşterilere güvenli ve güvenilir bankacılık platformlarının sunulmasını sağlamalıdır. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Andalus Bank'ın proaktif adımlar atmasını ve operasyonel verimliliği artırmak ve müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ve rekabet gücünü artıran yeni ürün ve hizmetler geliştirmek de dahil olmak üzere bunları ele almak için uygun stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir.	Fırsatlar: Libya'daki Alandalus Bank için, büyümesini artırmak ve bankacılık piyasasında başarıya ulaşmak için yararlanılabilecek çeşitli fırsatlar vardır: 1. İslami finansal hizmetlere olan talebin artması: Libya, dini taahhütler ve Şeriat uyumlu finansal ürünlere ilişkin artan farkındalığın bir sonucu olarak İslami finansal hizmetlere olan talepte bir artışa tanık oluyor. Andalus Bank bu fırsatı müşteri tabanını genişletmek ve pazar payını artırmak için kullanabilir. 2. Ortaklıkların ve işbirliğinin güçlendirilmesi: ALANDALUS Bank, bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak, yeni ürün ve hizmetler geliştirmek ve operasyonlarını genişletmek için uluslararası ve yerel finans kurumlarının yanı sıra diğer şirket ve kurumlarla ortaklıklar kurabilir. 3. .Küçük ve Orta Ölçekli Finansman Hizmetleri Sağlamak: Andalus Bank, KOBİ'lere finansman hizmeti sunma, büyüme ve gelişmelerini destekleme, böylece yerel ekonominin güçlenmesine ve iş fırsatları yaratılmasına katkıda bulunma fırsatını kullanabilir. Al Andalus Bank, bu fırsatlardan yararlanarak ve uygun stratejiler geliştirerek Libya bankacılık

	pazarında başarı ve sürdürülebilir büyüme sağlayabilir.

- Al Nooran Bank:

Zayıf Yönleri: Güçlü yönlerine rağmen, Al Nooran Bank, performansını iyileştirmek ve rekabet gücünü artırmak için odaklanması gereken bazı zayıflıklarla karşı karşıya kalabilir. Al Nouran Bank'ın zayıf yönleri olarak kabul edilebilecek bazı noktalar şunlardır: 1. Rekabet zorlukları: Banka, bankacılık piyasasında konvansiyonel bankalar ve diğer İslami bankalar arasındaki yoğun rekabetten kaynaklanan zorluklarla karşı karşıya kalmakta ve bu da pazar payını korumak için rekabetçi stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir. 2. Teknolojik zorluklar: Al Nooran Bank, modern teknolojiyi uygulama, verileri güvence altına alma ve artan siber tehditlerden koruma konusunda zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Al Nooran Bank'ın proaktif adımlar atmasını ve operasyonel verimliliği artırmak ve müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ve rekabet gücünü artıran yeni ürün ve hizmetler geliştirmek de dahil olmak üzere bunları ele almak için uygun stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir.	Güçlü Yönleri: Al Nouran Bank, Libya'daki bankacılık hizmetleri pazarındaki başarısına ve mükemmelliğine katkıda bulunan çeşitli güçlü yönlere sahiptir. İşte Al Nouran Bank için bir güç olarak kabul edilebilecek bazı noktalar: 1. Şeriat ilkelerine uygunluk: Al Nooran Bank, işinin her alanında İslami Şeriat ilkelerine güçlü bir bağlılık ile karakterize edilir ve dini değerleriyle uyumlu finansal ürün ve hizmetler arayan müşterileri cezbeder. 2. .Ürün ve hizmet çeşitliliği: Al Nooran Bank, müşterilerin farklı ihtiyaçlarını karşılayan mevduat, finansman, yatırım ve sigorta dahil olmak üzere kapsamlı bir bankacılık ürün ve hizmetleri yelpazesi sunmaktadır. 3. İnovasyon ve Geliştirme: Al Nooran Bank, ürün ve hizmetlerinde sürekli olarak gelişmeye ve yenilik yapmaya ve müşteri deneyimini iyileştirmek ve bankacılık işlemlerini kolaylaştırmak için modern teknolojiyi kullanmaya çalışmaktadır. 4. Güvenilirlik ve güven: Al Nouran Bank, kalite standartlarına olan bağlılığı ve bankacılık hizmetlerinin sağlanmasındaki şeffaflığı nedeniyle iyi bir itibara ve müşteri güvenine sahiptir ve bu da onu Libya'daki birçok müşteri için güvenilir bir yer haline getirmektedir. Bu noktalar, Al-Nouran Bank'ın Libya bankacılık pazarındaki konumunu güçlendirmekte ve başarıya ve sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunmaktadır.
Zorluklar: Elbette, Al Nouran Bank Libya'daki bankacılık piyasasında çeşitli zorluklarla karşılaşabilir. İşte bu zorluklardan bazıları: 1. Ekonomik zorluklar: Libya'daki ekonomik dalgalanmalar ve enflasyon, Al-Nouran Bank'ın performansını ve gerekli finansal getirileri elde etme kabiliyetini etkileyebilir. 2. Düzenleyici Zorluklar: Al Nooran Bank, düzenleyici ortamda devam eden değişiklikler göz önüne alındığında zorlayıcı olabilecek yerel ve uluslararası bankacılık yasa ve düzenlemelerine uymalıdır. 3. Rekabet zorlukları: Al Nooran Bank, bankacılık piyasasında geleneksel bankalar ve diğer İslami bankalarla sıkı bir rekabetle karşı karşıyadır ve pazar payını korumak için rekabetçi stratejiler geliştirmelidir. 4. Güvenlik zorlukları: Al Nooran Bank ve diğer finans kurumları, gelişmiş güvenlik teknolojisi ve etkili önleyici tedbirler gerektiren siber saldırılar ve dolandırıcılık gibi artan güvenlik tehditlerine maruz kalmaktadır. 5. Dil ve kültürel zorluklar: Al Nouran Bank, Libya'daki farklı kültür ve dillerden müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerini anlamada zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Al Nooran Bank'ın proaktif adımlar atmasını ve operasyonel verimliliği artırmak ve müşteri	Fırsatlar: Al Nouran Bank, Libya'daki bankacılık piyasasında büyümesini hızlandırmak ve performansını artırmak için çeşitli fırsatlardan yararlanabilir. Al Nouran Bank'ın yararlanabileceği fırsatlardan bazıları şunlardır: 1. İslami finansal hizmetlere artan talep: İslami finansal hizmetler pazarı Libya'da sürekli büyümeye tanık oluyor ve Al Nouran Bank bu fırsatı operasyonlarını genişletmek ve pazar payını artırmak için kullanabilir. 2 .Gayrimenkul ve yatırım finansmanının genişletilmesi: Al Nooran Bank, Şeriat uyumlu gayrimenkul ve yatırım finansmanı hizmetleri sunma ve müşterileri gayrimenkul ve gayrimenkul yatırımları satın alma konusunda destekleme fırsatını kullanabilir. 3. Dijital Fintech: Al Nooran Bank, müşteri deneyimini iyileştirmek ve operasyonların verimliliğini artırmak için mobil uygulamalar ve çevrimiçi bankacılık gibi dijital fintech'teki son gelişmelere yatırım yapabilir. 4. Coğrafi genişleme: Al-Nouran Bank, Libya içinde yeni alanlara açılma fırsatından yararlanabilir ve daha önce güçlü bir varlığa sahip olmadığı şehir ve bölgelerde hizmet verebilir. Al Nouran Bank, bu fırsatlardan yararlanarak ve uygun stratejiler geliştirerek Libya'daki bankacılık hizmetleri pazarında başarı ve büyüme sağlayabilir.

ihtiyaçlarını karşılayan ve rekabet gücünü artıran yeni ürün ve hizmetler geliştirmek de dahil olmak üzere bunları ele almak için uygun stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir.	

4.3. Literatür Özeti

- Abdel Moneim Ali (İslami bankalar ve Libya Merkez Bankası arasındaki ilişki, 2017) Bu çalışma, Libya'daki İslami bankaların ve merkez bankalarının yasalarını bilmeyi ve açıklamayı amaçlamıştır. Merkez Bankası ile İslami bankalar arasındaki ilişki, özellikle Libya'daki İslami bankaların karşılaştığı zorluklar üzerinden de incelenmiştir.
- Ahmed Al-Mabrouk (İslami Bankalarda Risk Yönetimi ve Zorluklar "Örnek Olarak Libya"2017) İslami bankaların karşılaştığı en önemli zorluklardan biri risk yönetimidir, bu nedenle bu çalışmanın amacı, Libya bankalarını ve likiditeyi ve operasyonel riskleri inceleyerek İslami bankaların karşılaştığı zorlukları ve risk yönetimini analiz etmektir. Ek olarak, Mabruk, Libya'daki bankacılık sisteminin mevcut olgunluğunu ve İslami bankacılık sektöründeki eğilimleri incelemektedir. İslami bankacılığın gelişimini sürdürmek için çözülmesi gereken konulara odaklanmaktadır.
- Sabri Al-Masouri (Libya'da Türk İslami Bankacılık Sistemi 2018) Bu çalışma, İslami bankaların önemini ve farklı ülkelerdeki operasyonlarını belirlemeyi amaçlamış ve bu bankalar işlemleri ve karşılaştıkları sorunlar, bu bankaların büyüdüğü ortam ve bu ortamın parasal ve ekonomik büyümeye ve istikrara nasıl katkıda bulunduğu açısından tanımlanmıştır. Bu çalışmada, Libya ve Türkiye'deki İslami bankacılık deneyimi ve iş yapış yöntemlerine genel bir bakış sunulmaktadır. Libya ve Türkiye arasındaki İslami ve ticari bankaların çalışmaları da karşılaştırdı.
- Osama Al-Ani (Libya İslami Bankacılığının Zorlukları, 2017) Çalışma, bankacılığın gelişmesine yönelik beklentileri bilmenin yanı sıra, bankaların iç düzeyi ve finansman

ve finansal türevler için ayrılan miktarlar açısından zorlukları ortaya koyarak İslami bankacılığın karşılaştığı zorlukları belirlemeyi amaçlamıştır.

- Mohamed Abdel Rahim (Libya'da Ticari Bankaları İslami Bankalara Dönüştürmek: Sorunlar ve Zorluklar) Bu çalışma, Libya'daki en önde gelen banka yöneticileriyle yapılan kişisel görüşmeler yoluyla Libya'da Ticari bankaların İslami bankalara dönüştürülmesine yönelik ilkeleri araştırmayı ve İslami bankacılığa geçişle ilgili olarak Libya bankacılık sektörünün karşılaştığı en belirgin sorunları incelemeyi amaçlamıştır.
- Hatice Nermin Yılmaz (Türkiye'deki Katılımcı Bankalardaki Gelişmeler ve Katılımcı Bankalarda Müşteri Memnuniyeti) Bu çalışma ile dünyada ve Türkiye'de İslami bankaların gelişimi ve Türkiye'de bankaların sunduğu hizmetlerin kalitesi incelenmiş, bankacılık hizmetlerinde müşteri memnuniyeti de incelenmiş ve bu çalışmada Türkiye'deki Türkiye Finans Bankası üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmayı diğerlerinden ayıran şey, Libya İslami bankalarının entegre bir şekilde analiz edilmesi ve bankaların güçlü ve zayıf yönlerinin ve İslami bankaların iç ve dış olarak karşılaştıkları zorlukların ve tehditlerin belirlenmesidir, çünkü Usame Al-Ani'nin çalışması bankaların iç zorluklarının analizine ve incelenmesine dayanmaktadır.

Araştırmacı ayrıca Libya Merkez Bankası tarafından yayınlanan gerçek verileri ve İslami bankaların yıllık raporlarını topladı ve bu veriler bankaların varlıklarını ve sermayelerini ve geleneksel bankalardaki İslami pencerelere ek olarak şube sayısının bir beyanını içermektedir.

4.4. Çalışmanın Amaçları ve Önemi

Çalışma problemi:

İslami bankacılık hizmetleri Libya'da büyümüş, ancak yavaş büyümüş ve Türkiye, Malezya ve Sudan gibi diğer ülkelerde İslami bankacılık hizmetlerinin gerisinde kalmıştır ve bu yavaş büyüme, aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır:

- Libya'daki vatandaşlar arasında İslami bankacılık kavramının farkındalık düzeyi düşüktür
- Merkez Bankası içindeki bazı siyasi sorunlar ve bölünmeler, İslami bankalar için tehditlere ve zorluklara neden olmuştur.
- Libya'daki İslami bankaların Murabaha formülüne bağımlılığı, bu bankaların zayıflamasına neden olan İslami finansman formüllerinin geri kalanının ihmal edilmesiyle önemli ölçüde arttı.
- Bazı banka ve şirketlerde İslami bankacılığın gerektiği gibi uygulanmaması.

Çalışmanın Önemi :

Bu çalışma, İslami bankaların performansını ve büyümesini etkileyen faktörler, bankaların güçlü ve zayıf yönlerini ve iyileştirilmesi gereken alanları belirleyerek Libya'daki İslami bankaların anlaşılmasına ve analiz edilmesine yardımcı olur, bu da bankaların gelecekteki performanslarını geliştirmelerine ve daha fazla başarı ve sürdürülebilirlik elde etmelerine yardımcı olur, bankaların stratejileri de analiz edilerek ve müşterilerle aralarındaki güveni artırarak geliştirilebilir.

Araştırma aynı zamanda önemini şu kaynaklardan alır:

- İslami bankacılık sektöründeki çalışanlara ve müşterilere İslami bankalar, ne oldukları, güçlü ve zayıf yönleri hakkında akademik olarak bilgi edinme fırsatı sağlar
- Libya İslami bankalarının ortaya çıkışlarından bu yana elde ettikleri büyümeyi bilin ve İslami bankaların karşı karşıya olduğu tehditleri belirler
- Libya İslami bankalarının ve Libya ekonomisindeki rollerinin yanı sıra faaliyet gösterdikleri ürün ve yatırım formüllerinin analizi

Çalışmanın amaçları:

Bu çalışmanın amacı, Libya'daki İslami bankaların yavaş büyümesini SWAT analizi yoluyla analiz etmek ve bu çalışma aşağıdaki hedefleri içermektedir:

- Libya'da İslami bankacılığın güçlü yönlerini belirler
- Libya'daki İslami bankaların ürün ve hizmetlerindeki zayıflıkları tespit eder
- Libya'daki İslami bankalar için fırsatları belirler
- Siyasi istikrarsızlık gibi Libya'daki İslami bankaların karşı karşıya olduğu tehditleri belirler
- Libya'da İslami bankaların ve hizmetlerin büyümesi için stratejiler önerir.

Çalışmanın amaçlarına ulaşarak, Libya'da İslami bankacılığın yavaş büyümesini etkileyen faktörlerin kapsamlı bir analizi sağlanabilir ve gelişimini teşvik etmek için pratik öneriler de bulunulabilir.

Çalışma Soruları:

- Libya İslami bankalarının güçlü yönleri nelerdir?
- Libya İslami bankalarının zayıf yönleri nelerdir?
- Libya İslami bankalarındaki fırsatlar ve tehditler nelerdir?
- Libya İslami bankalarının yavaş büyümesinin nedenleri nelerdir?

4.5. Kullanılan Çalışma Yöntemi ve Çalışma Örneklemi

Bu çalışma, betimsel analitik yaklaşım kullanılmıştır ve Libya'daki İslami bankaların karşılaştığı güçlü, zayıf yönleri, fırsatları ve zorlukları analiz etmek için SWOT analizi ve İslami bankaları analiz etmek için literatür taraması kullanılacaktır.

1 Araştırma Popülasyonu Ve Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Libya İslami bankaları oluşturmaktadır

2 Veri Kaynakları

Birincil kaynaklar: Libya'daki bankalara kişisel görüşmeler ve saha ziyaretleri

İkincil kaynaklar: Araştırma konusu ile ilgili kurum, şirket ve merkezler tarafından çıkarılan kitap, bülten, süreli yayın ve istatistiklere ek olarak, hakemli bilimsel ve mesleki

dergilerde yayımlanan tezler, üniversite araştırmaları, çalışmalar, makaleler ve çalışma kağıtları.

3 Konu Özellikleri

Araştırmacı, Libya'daki İslami bankaların görüşlerini temsil eden bireyleri, aşağıdaki özelliklerin mevcudiyetine dayanarak seçmeye çalıştı:

Birincisi: İş rütbesi, mülakatı organizasyon yapısında önemli pozisyonlarda bulunan taraflara (Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Genel Müdür Yardımcısı, Bölüm Başkanı) yönlendirerek

İkincisi: Pratik deneyim, bu deneyimin çalışanın çalıştığı bankada mı yoksa başka bir bankada mı kazanıldığı.

Üçüncüsü: Akademik başarı, araştırmacı, birinci üniversite derecesinin ötesinde üniversite başarısına sahip, kamu yönetiminde belirli bölümlerin başkanlarının pozisyonlarını işgal eden ve on yıldan fazla deneyime sahip çalışanların görüşlerini araştırmaya başvurdu.

4.6. Görüşme Sonuçlarının Analizi (Kişisel Görüşme Sonuçları)

Bu bölüm, çalışmanın bulgularını vurgulamayı ve yorumlamayı ve çalışma örneklemeyi Libya İslami bankalarının güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve zorlukları hakkındaki görüşlerini netleştirmeyi amaçlamaktadır.

Görüşme Libya'daki 4 İslami bankaya dayandırılmış ve örnekleme çalışmanın konusu ile ilgili 12 katılımcıdan oluşmuş ve çalışma kişilikleri, idari niteliklerinin mevcudiyeti temelinde tabakalı bir şekilde seçilmiş ve bu bankalarda idari ve önemli pozisyonlarda yer almaktadırlar. Bu çalışma 2023-2024 yılları arasında gerçekleştirilmiş olup, 2013-2023 yılları arasındaki İslami bankalara ilişkin finansal veri ve göstergeleri içermektedir

Görüşme ve 10 açık sorunun benimsenmesi için bir form tasarlanmış ve bu bölümde, gözden geçirilen teorik çerçeve ile tutarlı sonuçlara ulaşmak için ana eksenler ayrı ayrı gözden geçirilerek, sınıflandırılarak ve yorumlanarak saha çalışmasının sonuçları sunulmuş ve analiz edilmiştir.

Bu çalışmada Libya'daki İslami bankalarla ilgili bir dizi soru hazırlanarak açık görüşmeler kullanılmış ve örneklem üyeleri araştırmacı tarafından hazırlanan bu soruları özgürce cevaplamış ve araştırmacı bu verileri toplayarak manuel olarak yazmıştır

Kişisel görüşme verileri, araştırmacının veri ve bilgileri sınıflandırdığı, düzenlediği ve çalışmaya eklendiğinden emin olduğu manuel yöntemle analiz edilmiştir

İlk soru:

2013 tarihli 1 sayılı Kanun'un Libya'daki İslami bankaların çalışmalarını desteklemeye katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz?

Al-Yaqeen Bank Genel Müdür Yardımcısı, Libya'daki 2013 tarihli 1 sayılı Kanunun, düzenleme eksikliği nedeniyle İslami bankaları desteklemede etkili olmadığını söyledi. İslami finans sektörünü düzenlemek, istikrarını ve büyümesini sağlamak için çok önemli olabilir. Bu düzenleme eksikliği, İslami bankaların etkin bir şekilde faaliyet göstermesini ve müşteri

ihtiyaçlarını yeterince karşılamasını engellemiş olabilir. Düzenleme eksikliği varsa, Libya'daki İslami bankaların iş ortamını iyileştirmek için yasal reformlar veya değişiklikler gerekebilir.

Ayrıca, bu yasanın Libya ticari bankalarında kredilerle uğraşmayı yasakladığını, ancak düzenlenmesi gereken bir yasa olduğunu ve genel olarak Libya'daki bankaları, özellikle ticari bankaları desteklemediğini, çünkü bu bankaların çalışmalarını, tefeci işlemlerden durdurduğunu ve ayrıca müşterilere başka hizmetler sunmak için düzenlenen öneri ve direktifleri sağlamadığını da sözlerine ekledi.

Al-Yaqeen Bank'ın Yasal Uyum Departmanı Başkanı ve Al-Andalus, Al-Nouran ve Libyan Islami Bankadaki diğer örnek üyeler de bu yasanın Libya'daki İslami bankaları canlandıran şey olduğuna dikkat çekti ve bu yasa kapsamında Libya'daki İslami bankaların desteklenmesine yardımcı olan yönler arasında Mudaraba, Murabaha, Kiralama ve diğerleri gibi İslami finansal sözleşmeleri yöneten kurallar ve mevzuat yer alıyor. Kanun ayrıca İslami finans kurumları için vergi kolaylıkları içermekte ve bu da onları yatırımcılar ve müşteriler için daha çekici hale getirmektedir.

Bununla birlikte, 2013 tarihli 1 sayılı Kanun'un etkisi ve katkısı, fiili duruma ve pratik uygulamasına ve Libya'daki düzenleyiciler ve finans kurumları tarafından nasıl uygulandığına bağlıdır.

İkinci soru:

Libya'daki İslami bankalar diğer ülkelerdeki diğer İslami bankalara kıyasla yavaş mı büyüyor? Yoksa İslami bankalardaki yavaş büyümenin nedenlerinden biri personel mi?

Libya İslami bankalarındaki çoğu yetkili ve çalışan, Libya'daki İslami bankaların büyümesinin, bazıları aşağıdaki gibi belirtilen birçok zorluk nedeniyle yavaş bir büyüme olarak kabul edildiğini söyledi:

- Siyasi ve güvenlik kargaşası: 2011'deki devrimden bu yana Libya, genel olarak bankacılık sistemine olan güveni etkileyen ve insanların İslami bankalara geçme isteğini azaltan sürekli siyasi ve güvenlik kargaşasından muzdariptir ve bu bankaların yavaş büyümesine sebebtir.

- İslami finansal okuryazarlık eksikliği: Libya'daki nüfus arasında İslami finansal ürün ve hizmetler konusunda farkındalık eksikliği var, bu da onlara olan talebi azaltıyor ve bu bankacılık sektörünün büyümesini engelliyor
- Düzenleyici ortam ve mali mevzuat: Libya'daki İslami bankalar, faaliyetlerini genişletme ve ürünlerini daha geniş bir şekilde sunma yeteneklerini engelleyen finansal düzenleme ve mevzuat alanında zorluklarla karşı karşıyadır.
- Finansal altyapı: Libya'nın finansal altyapısının sınırlı olması, İslami bankaların operasyonlarını büyütmelerini ve etkin bir şekilde hizmet sunmalarını zorlaştırmaktadır.

Ancak Al-Yaqeen Bank'ın yasal uyum departmanı başkanı, Libya'daki İslami bankaların iyi büyüdüğünü ve yalnızca hükümet ve ilgili makamlar tarafından ekonomik ve siyasi istikrarı artırmak, İslami finans bilincini artırmak ve gerekli finansal altyapıyı sağlamak için önlemler alarak büyümeyi teşvik etmeleri gerektiğini söyledi. Libya İslami bankaları, Malezya ve Türkiye gibi diğer ülkelerdeki İslami bankalara rakip olacak.

Personele gelince, örneklemin çoğunun cevabı evet idi, çünkü personel Libya'da ve başka herhangi bir ülkede İslami bankaların büyümesinde etkili bir faktör olarak kabul edildi ve personelin Libya İslami bankalarının yavaş büyümesine katkıda bulunmasına neden olan nedenlerden bazıları belirtildi.

- İslami finans alanında deneyim ve eğitim eksikliği: İşlevsel kadrolar arasında İslami finans alanında deneyim ve eğitim eksikliği bulunmakta ve bu da İslami finansal hizmetleri verimli ve etkili bir şekilde sunma yeteneklerini azaltmaktadır.
- İslami finansal ürünlerle uğraşmada verimlilik eksikliği: Personel, İslami finans ve İslami finansal ürünleri ve bunları müşterilere nasıl etkili bir şekilde sunacağını ve pazarlayacağını anlamak için daha fazla eğitim ve öğrenmeye ihtiyaç duyabilir

- İslami risk yönetiminde etkinlik eksikliği: İslami bankalar konvansiyonel bankalardan farklı bir şekilde kendi risk yönetimlerini talep etmekte ve fonksiyonel kadrolar arasında bu konuda bir verimlilik eksikliği bulunmaktadır
- Uzmanlık ve becerilerde çeşitlilik eksikliği: İslami bankalarda İslami finansal ürün ve hizmetlerde yenilik ve gelişmeyi engelleyen fonksiyonel kadrolar arasında uzmanlık ve beceri eksikliği vardır
- Konvansiyonel bankalardaki personelin deneyimi: Libya'daki İslami bankaların büyümesinin olmamasının en önemli nedenlerinden biri, İslami bankaların çalışanlarının çoğunun konvansiyonel bankalarda uzun pratik deneyime ve büyük deneyime sahip olması ve hala konvansiyonel bankaların düşüncesini taşıması nedeniyle personelin önceki çalışma ortamıdır

Al-Andalus Bank'taki Yasal Uyum Departmanı Başkanı ve aynı zamanda Al-Yaqeen Bank'taki Uyum Departmanı Başkanı, örneklemin geri kalanının görüşüne itiraz etti ve personelin Libya'daki İslami bankaların yavaş büyümesinin nedenlerinden biri olduğuna inanmıyor, ancak personel Libya'daki İslami bankaların büyümesinde önemli bir unsur olarak kabul ediliyor ve eğitim ve yeterlilik seviyesi iyileştirildi ve bankacılık operasyonlarında inovasyon ve sürekli gelişimin teşvik edilmesi iyileştirildi, bu da personelin İslami bankaların büyümesini desteklemedeki rolünün artırılmasına katkıda bulundu

Üçüncü soru:

Libya Merkez Bankası'nın yayınladığı direktifler İslami bankaların çalışmalarını karıştırıyor mu?

Aday üyeler, Libya Merkez Bankası'nın İslami bankalara kısıtlamalar getirdiği, bunun da hizmet sunma ve müşterilerin ihtiyaçlarını tam olarak karşılama yeteneklerini azalttığı ve Libya'daki İslami bankaların modern olması nedeniyle bu direktiflerin düzenlemeden yoksun olduğu konusunda bir anlaşma ile yanıt verdi. Al-Yaqeen Bank Genel Müdür Yardımcısı, Libya

Merkez Bankası'nın Libya'daki İslami bankaların çalışmalarını, bankaların kabiliyetini olumsuz yönde etkileyen istisnaa, Musharaka ve diğerleri gibi finansmana izin vermediği için finansman formüllerinin çalışması için sağlanan direktifler açısından kısıtladığını da sözlerine ekledi İslami bu hizmetleri tercih eden müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Bu kısıtlamalar, Libya'da sunulan İslami finans ürünlerinde çeşitlendirme ve inovasyon için bir zorluk oluşturabilir ve bu nedenle genel olarak sektörün büyümesini azaltabilir. Ancak bu kısıtlamaların Libya'daki maliye politikaları veya ekonomik veya yasal koşullarla ilgili nedenleri de olabilir.

Genel olarak araştırmacı, Libya Merkez Bankası tarafından yayınlanan direktiflerin, direktiflerin niteliğine ve İslami bankalar tarafından nasıl uygulandığına ve bunlara nasıl uyulduğuna bağlı olarak İslami bankaların çalışmalarını olumlu veya olumsuz etkileyebileceğine inanmaktadır.

Dördüncü soru:

Libya'daki İslami bankaların önündeki en büyük engellerden biri siyasi ve güvenlik sorunları mı?

Genel olarak, siyasi ve güvenlik sorunları Libya'daki İslami bankaların karşılaştığı en büyük engeller arasında olabilir. Ankete katılanlar, bu sorunların İslami bankaların performansını olumsuz etkilemesinin nedenlerinden bazılarını ekledi.

Al-Yaqeen Bank'ın bilgi departmanı başkanı, Libya'daki siyasi istikrarsızlık ve iç çatışmalar ve güçlü bir merkezi hükümetin olmaması gibi devam eden siyasi sorunların, yatırımcı güvenini etkileyen ve genel olarak bankacılık sektöründeki yatırımları azaltan istikrarsız bir ortam yarattığını da sözlerine ekledi.

Al-Yaqeen Bank Müdür Yardımcısı, terör saldırıları ve silahlı çatışmalar gibi güvenlik olaylarının bankacılık operasyonlarının aksamasına yol açtığını ve çalışanların ve müşterilerin hayatlarını tehlikeye attığını ve bunun bankacılık sektöründeki en büyük engellerden ve

zorluklardan biri olduğunu ve siyasi ve güvenlik istikrarsızlığının yatırımcılar ve müşteriler arasında endişe yarattığını ve bu nedenle İslami bankalarla iş yapmak veya onlara yatırım yapmak konusunda isteksiz olabileceklerini söyledi.

Libya İslam Bankası Genel Müdürü, zayıf veya istikrarsız hükümet politikalarının İslami bankaların çalışmalarını etkileyerek büyüme ve gelişmede ek engeller yarattığını da sözlerine ekledi. Genel olarak, siyasi ve güvenlik sorunları Libya'daki İslami bankaların büyümesi ve istikrarı için önemli engeller olabilir. Bu engellerin üstesinden gelmek için bankacılık sektörünün siyasi ve güvenlik istikrarını yeniden sağlaması, yatırım ortamını iyileştirmesi ve yatırımcılar ile müşteriler arasındaki güveni artırması gerekmektedir

Beşinci soru:

Libya'Nin bankacılık sektöründeki bölünmeler İslami bankalar için zorluklara neden oldu mu?

Ülkedeki siyasi ve ekonomik bölünmeler, istikrarsızlık, piyasa oynamalara ve diğer yasal ve siyasi zorlukların bir sonucu olarak İslami bankalar ve finansal hizmetlerin etkin bir şekilde sağlanması için komplikasyonlara neden olabilir.

Al Nouran Bank Genel Müdürü, bankacılık sektöründeki bölümlerin ülke içindeki finansal işlemlere kısıtlamalar getirebileceğini, bunun da İslami bankaların finansal işlemleri yürütme ve hizmetleri verimli bir şekilde sunma kabiliyetini etkileyebileceğini ve İslami bankaların stratejilerini belirleme ve uygun finansal kararlar alma kabiliyetini etkileyebileceğini de sözlerine ekledi.

Alandalus Bank Genel Müdür Yardımcısı, bankacılık sektöründeki bölünmelerin finansal piyasada oynaklığa ve düşük güvene yol açtığını, bunun da İslami bankaların mevduat çekme ve finansal hizmetler sunma kabiliyetini etkileyebileceğini söyledi

Altıncı soru:

İslami bankaların Libya'da ekonomiyi canlandırmaya yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz? Ve Libya'daki KOBİ'ler bu yıl İslami bankalar tarafından finanse edildi mi?

Aday üyeleri bu soruya evet cevabını verdiler, çünkü İslami bankalar Libya'da ekonominin çarkını hareket ettirmeye önemli ölçüde katkıda bulunuyor ve bu bankalar ekonomik büyümeyi artırabilecek ve ülkenin kapsamlı kalkınmasına katkıda bulunabilecek çeşitli finans ve yatırım hizmetleri sunuyor, çünkü ekonomik projeler küçük, orta ve büyük işletmeler için Şeriat uyumlu finansman sağlayarak finanse edildi, bu da iş sektörünü desteklemeye ve ekonomik aktiviteyi teşvik etmeye katkıda bulunuyor.

İslami bankalar ayrıca Şeriat ilkelerine uygun olarak gayrimenkul finansmanı ve bireysel kredi hizmetleri sunarak gayrimenkul sektörünü canlandırmaya ve bireylerin finansal hedeflerine ulaşmalarına destek olmaya katkıda bulunur.

Al-Nouran Bank Genel Müdürü, Libya'daki İslami bankaların, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden ve toplumdaki yaşam kalitesini artıran projelere yatırımı teşvik eden sürdürülebilir yatırım ve sosyal sorumluluk ilkelerine güvendiğini de sözlerine ekledi.

Böylece İslami bankalar, Libya ekonomisini canlandırmada, ülkede sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi teşvik etmede ve ekonomiyi ileriye taşımada önemli bir rol oynayabilir.

Yedinci soru:

Libya İslami bankalarında elektronik hizmetlerin gelişimi nedir? Banka doğrudan yabancı bankalara para transfer edebilir mi?

Al-Yaqeen Bank Genel Müdürü, Libya'daki İslami bankalardaki elektronik hizmetlerin son yıllarda geliştiğini, ancak teknolojik yatırımlara ve bu hizmetlerin geliştirilmesine olan ilgiye bağlı olarak gelişme seviyelerinin bir bankadan diğerine değişebileceğini söyledi. Aşağıdakiler de dahil olmak üzere Libya'daki İslami bankalarda bulunan bazı elektronik hizmetlerden bahsetti:

- Çevrimiçi Bankacılık: Çevrimiçi Bankacılık, müşterilerin para yatırma, transferler, ödemeler ve diğer hizmetler dahil olmak üzere çevrimiçi banka hesaplarını yönetmelerine olanak tanır
- Akıllı Bankacılık Uygulamaları: Bazı İslami bankalar, akıllı telefonlar için müşterilerin mobil bankacılık işlemleri yapmalarına olanak tanıyan, hesaplarına her zaman ve her yerden erişmelerine olanak tanıyan akıllı bankacılık uygulamaları sunar
- Elektronik ödeme ve dijital cüzdanlar: Bazı İslami bankalar elektronik ödeme hizmetleri sağlayabilir ve finansal işlemleri hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştirmek için dijital cüzdanları kullanabilir
- Sosyal Ağ Bankacılığı: Bazı bankalar sosyal medya platformları üzerinden bankacılık hizmeti sunarak müşterilerin banka ile iletişim kurmasını ve bu kanallardan yardım almasını kolaylaştırmaktadır

Al-Nouran Bank Müdür Yardımcısı, Libya'daki birçok İslami bankanın müşteri deneyimini iyileştirmeye ve internet ve cep telefonları aracılığıyla güvenli ve esnek bankacılık hizmetleri sunmaya odaklandığını ve bu gelişmenin müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için zaman içinde devam etmesinin beklendiğini sözlerine ekledi

Alandalus Bank Uyum Departmanı Müdür Yardımcısı, bazı İslami bankaların uluslararası para transferleriyle ilgili yerel ve uluslararası politika ve düzenlemelere uygun olarak Libya'daki yabancı bankalara doğrudan para transferi hizmeti sunduğunu da sözlerine ekledi. Bununla birlikte, siyasi ve güvenlik kargaşası ve ekonomik istikrarsızlık, finansal altyapının iyileştirilmesine ve elektronik bankacılık hizmetlerinin geliştirilmesine engel teşkil ettiğinden, ekonomik ve politik koşulların ülkedeki finansal ve teknolojik altyapının gelişimi üzerindeki etkisi nedeniyle, Libya'daki İslami bankalardaki para transferi ve elektronik hizmetler hala en az gelişmiş olarak kabul edilmektedir.

Libya İslam Bankası Genel Müdürü, müşteriler arasında teknolojik farkındalık eksikliği ve insanları elektronik bankacılık hizmetlerini kullanmaya iten finansal okuryazarlık eksikliği olduğunu ve halk arasında farkındalık ve eğitimin artırılmasının elektronik bankacılık hizmetlerine olan bağımlılıklarını artırmak için ek çabalar gerektirebileceğini belirtti.

Engellerin üstesinden gelmek ve bu sektördeki gelişmeyi teşvik etmek için teknolojik altyapının iyileştirilmesi ve devlet sektörü, bankacılık sektörü ve sivil toplum arasında finansal okuryazarlık ve teknolojik farkındalığın artırılması gerektiğini vurguladı

Sekizinci Soru:

Libya'daki İslami bankalar neden yıllık raporlarını bültenlerde, dergilerde ve web sitelerinde yayınlamıyor?

Libya'daki İslami bankaların yıllık raporlarını bülten ve dergilerde ve web sitelerinde kamuya açık olarak yayınlamamalarına yol açan birkaç neden vardır ve bu nedenlerden bazıları aday üyeler tarafından aşağıda maddeler halinde belirtildiği gibidir:

- Şeffaflık ve finansal raporlama kısıtlamaları: İster hükümet tarafından getirilen kısıtlamalar ister İslami bankaların kendi düzenlemeleri olsun, finansal bilgilerin kamuya açıklanmasını engelleyen yasal kısıtlamalar veya düzenleyici mevzuat olabilir
- Rekabet edebilirlik ve ticari gizlilik: Bazı İslami bankalar, yıllık raporlarını kamuya açık olarak yayınlamanın, pazardaki rekabetçi konumlarını etkileyebilecek hassas ticari bilgileri ortaya çıkarabileceğini iddia edebilir.

Bu nedenler, Libya'daki İslami bankaların izlediği belirli bir stratejinin veya politikanın parçası olabilir, ancak bu politikalar kendi düşüncelerine ve faaliyet gösterdikleri düzenleyici ve kültürel ortama göre bir bankadan diğerine değişebilir.

Dokuzuncu Soru:

Neden banka çalışanlarının çoğu Libya (konvansiyonel) ticari bankalarında daha önce deneyime sahip ve bankanın bazı çalışanlarının yetenekleri ve teknik becerileri ile sınırlı?

İslami bankalarda daha önce ticari bankalarda deneyime sahip çalışanların varlığı, bazıları belirtilen çeşitli nedenlerden kaynaklanıyor olabilir:

- Nitelikli personel eksikliği: Ticari bankacılık sisteminin güçlü olduğu ülkelerde İslami finansal yapıda nitelikli ve deneyimli eleman bulmak bazen zor olabilmektedir. Bu nedenle, gerekli yetkinlikleri sağlamak için ticari bankalardan çalışanlar işe alınabilir.
- Eğitim ve kalifikasyon: Ticari bankalarda daha önce deneyime sahip çalışanları, Şeriat koşulları ve kontrolleri de dahil olmak üzere İslami bankacılığın temelleri ve kavramları konusunda eğitmek kolay olabilir.
- Önceki deneyimlerden yararlanma: Ticari bankalardaki çalışanların deneyimi, İslami bankalardaki operasyon ve hizmetlerin geliştirilmesinde ve iyileştirilmesinde büyük değer taşıyabilir, çünkü bu deneyim en iyi uygulamaları geliştirmek ve müşteri deneyimini iyileştirmek için kullanılabilir.
- Beceri çeşitliliği: Ticari bankalarda farklı deneyimlere sahip çalışanlara sahip olmak, İslami banka içinde beceri ve uzmanlık çeşitliliğinin sağlanmasına katkıda bulunabilir ve bu da işte verimlilik ve yeniliğe katkıda bulunabilir.

Elbette İslami bankalar, yeni çalışanların İslami ilkeleri ve bunları bankacılıkta nasıl uygulayacaklarını tam olarak anlamalarını sağlamak için gerekli eğitim ve nitelikleri sağlamalıdır.

İslami bankalardaki çalışanların yeteneklerine gelince ve aday üyelerinin cevabı ile 10 İslami bankalardaki bazı çalışanların yetenek ve becerilerinin biraz sınırlı olduğunu ve bunun aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerden kaynaklandığını söyledi:

- Sürekli eğitim ve gelişim eksikliği: Bazı banka çalışanları, bankacılığın zorlukları ve modern gereksinimleriyle başa çıkmada sınırlı yeteneklere yol açan uygun eğitim ve becerilerinin sürekli gelişimi eksikliği ile karşı karşıya kalabilir
- Kaynak ve altyapı kısıtları: Bankaların elindeki kaynaklarda, ister insan ister teknolojik kaynak olsun, çalışanların becerilerini geliştirme ve performanslarını artırma yeteneklerini etkileyen kısıtlamalar olabilir
- Deneyim sağlayın: Bazı banka çalışanları bankacılıkta sınırlı deneyime sahip olabilir, bu da bazı teknik ve uzmanlık alanlarında sınırlı yeteneklere yol açabilir
- İdari ve liderlik desteğinin eksikliği: İdari ve liderlik desteğinin olmaması, çalışanların yeteneklerinden en iyi şekilde yararlanma ve bunları geliştirme yeteneklerini etkileyerek kurumsal hedeflere ulaşmada sınırlı yeteneklere yol açabilir

Bankaların, çalışanlarına teknik yetenek ve becerilerinin geliştirilmesini ve iyileştirilmesini sağlamak için uygun destek ve eğitimi sağlamayı taahhüt etmeleri ve yönetimin çalışanların öğrenmesini ve mesleki gelişimini teşvik eden uygun ortamı sağlamaya hazır olması önemlidir.

Al-Yaqeen Bank ve Al-Andalus Bank Müdür Yardımcısı, banka içindeki çalışanların yetenek ve becerilerinin iyi olduğuna inandıkları için geri kalanların görüşlerini reddettiklerini ve bunun çalıştıkları bankalardaki performans ve verimlilik düzeyine ilişkin görüşlerini yansıttığını ekledi.

Bu kendi görüşü olabilir, örneğin;

- İç değerlendirme: Çalışanların performans ve becerilerine ilişkin bir iç değerlendirme, onları işin kalitesini ve verimliliğini vurgulamaya sevk eden olumlu sonuçlar vermiş olabilir
- Örgüt kültürü: Örgütte, çalışanların yetenek ve becerilerine olan güveni artıran, çalışmalarını desteklemelerini ve takdir etmelerini teşvik eden bir kültür olabilir

Sebepleri ne olursa olsun, çalışanların beceri ve yetkinliklerinin geliştirilmesi ve performanslarının artırılması için çalışmaların sürdürülmesi, bankaların başarısının sürekliliğini ve hedeflerine etkin bir şekilde ulaşmasını sağlamak için önemlidir.

Onuncu soru:

Banka büyük ölçüde Murabaha formülüne güveniyor mu? Ve neden?

Ankete katılanların çoğu evet cevabını verdi, çünkü Murabaha, Libya'daki ve İslam dünyasındaki İslami bankalar tarafından benimsenen ana formüllerden biri; Bunun nedeni, aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır:

- Şeriat'a uygunluk: Murabaha, Şeriat hükümlerine uyumu ve tefeci çıkarların yokluğunu sağlayacak şekilde tasarlandığı için İslam Şeriatı ile uyumlu en önemli finansal formüllerden biridir.
- İşbirliğini ve risk dağılımını teşvik etmek: Murabaha, kar ve zararın iki taraf arasında paylaşıldığı, banka ile müşteri arasındaki işbirliği kavramına dayanır. Bu da aralarındaki risk dağılımına katkıda bulunarak bu formülün birçok kişi ve şirket tarafından tercih edilmesini sağlıyor.
- Yatırımın teşvik edilmesi ve ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi: İslami bankalar, Murabaha yoluyla finansman sağlayarak, fonlar ekonomik büyümeyi teşvik eden proje ve faaliyetlere yönlendirildiğinden, yatırımın teşvik edilmesine ve ekonomik faaliyetlerin desteklenmesine katkıda bulunur.
- Şeffaflığı ve adaleti teşvik etmek: Murabaha sözleşmeleri, sözleşme ayrıntılarında ve hüküm ve koşullarında tam şeffaflık gerektirir ve bu da onu iki taraf arasında şeffaflığı ve adaleti artıran bir finansal formül haline getirir

Murabaha, İslami Şeriat ile uyumluluğu ve ekonomiyi canlandırma ve finans ve yatırım faaliyetlerini desteklemedeki rolü nedeniyle Libya'daki İslami bankalar için önemli ve faydalı bir finansal formül olarak kabul ediliyor.

Araştırmacı, Libya'daki İslami bankalardaki bazı Murabaha operasyonlarının tefecilikle başa çıkmak için dolaylı ve şüpheli olarak kullanılabileceğine ve bazı işlemlerin nihai sonuçlar açısından tefeciliğe benzer olabileceğini, tefeciliğin faydalarına benzer şekillerde kâr elde edildiğini, ancak Şeriat yasalarından kaçınmak için farklı şekillerde olduğuna inanmaktadır

İslami bankalar, Murabaha sözleşmelerinde en yüksek şeffaflık, dürüstlük ve mükemmellik standartlarına bağlı kalmalı ve İslami finansal kurallara ve mevzuata uyumu sağlamak için Murabaha operasyonlarını izlemek ve değerlendirmek için sıkı kontrol prosedürleri olmalıdır. Uygunsuz davranışla ilgili meşru endişeler olduğu tespit edilirse, konu araştırılmalı ve harekete geçilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Libya İslam bankaları için SWOT analizi, bu finansal sektörün Libya'da karşılaştığı güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve zorluklarına ışık tutan önemli sonuçlar ortaya koymuştur.

Sonuçlar, Libya İslam bankalarının güçlü yönlerinin, finansal hizmetler sunarken İslam hukuku prensiplerine bağlı kalma ve yasal uyum konusundaki yönelimlerinde yattığını göstermektedir. Ayrıca bu bankaların, İslami bankacılık prensiplerini benimseyen yerel toplumdan geniş bir müşteri tabanına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer yandan, analiz sonuçları, Libya'daki İslam bankalarının karşılaştığı bazı zayıf noktaları ortaya koymuştur. Bunlar arasında, bazı finansal ve yatırım alanlarında deneyim eksikliği ve bankacılık hizmetlerinin sunumunda kullanılan teknolojinin zayıflığı bulunmaktadır. Ayrıca, finansal farkındalık düzeyinde ve banka operasyonlarında şeffaflıkta zayıflık olduğunu göstermiştir.

Fırsatlar açısından, SWOT analizi, Libya'daki İslam bankalarının karşılaşabileceği büyük fırsatların olduğunu göstermektedir. Bu fırsatlar arasında, toplumun bu yöntemleri tercih etmesi ve önemini fark etmesi nedeniyle İslami finansal hizmetlere olan talebin artması gibi durumlar bulunmaktadır. Ayrıca, bankaların büyümesini destekleyen ve finansal hizmetler pazarındaki konumlarını güçlendiren yeni alanlarda yatırım ve genişleme fırsatları bulunmaktadır.

Tehditler açısından, analiz, Libya'daki İslam bankalarının karşılaşabileceği siyasi ve ekonomik değişiklikler gibi zorlukları ortaya koymuştur. Ayrıca, geleneksel ve İslami olmayan bankalarla rekabetten kaynaklanabilecek potansiyel tehditler ve bankacılık faaliyetlerini etkileyebilecek yasal düzenlemeler ve finansal baskılar gibi durumlar da vurgulanmıştır.

Çalışma, İslami finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilmesinin önemine ulaşmıştır. Bu ürünlerin inovatif ve gelişmiş olması, müşteri ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak ve finansal hizmetler piyasasında rekabeti artırmak için gereklidir. Bu gelişme kapsamında, bankaların

yerel piyasa ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şekilde İslami finansman çözümlerini geliştirmeye özel bir önem vermeleri gerekmektedir.

Sonuçlar ayrıca, Libya'daki İslami bankaların ilgili kuruluşlarla iç ve dış işbirliğini güçlendirmeye acil ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu işbirliği sayesinde deneyim ve bilgi paylaşımı yapılarak, mevcut fırsatları değerlendirme ve karşılaşılan zorluklarla baş etme kapasitelerini artırma imkanları bulunmaktadır.

Bu sonuçların elde edilmesi, ilgili tüm tarafların ortak çabalarını gerektirmekte ve Libya'da sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen İslami bankaların rolünün tam anlamıyla farkında olunmasını gerektirmektedir.

Bu sonuçlara dayanarak, Libya'daki İslami bankaların bu analizleri dikkate alarak güçlü yönleri güçlendirmek ve zayıf noktalarla başa çıkmak için uygun stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, fırsatları kullanma ve zorluklarla mücadele etme konusunda adımlar atarak, Libya ekonomisini destekleme ve yerel topluma daha iyi hizmet etme konusunda katkıda bulunabilirler.

KAYNAKÇA

16 Ağustos 2010 tarihinli 9/2010 Sayılı Genelge: Libya'daki Ticari Bankalarda İslami Şeriat Hükümlerine Uygun Alternatif Ürünlerin Sağlanmasının Kontrolleri ve Esaslarına İlişkin Genelge (Çevrimiçi) https://lawsociety.ly/legislation, 15 Ocak 2024.

2010 "Büyük Sosyalist Halkın Libya Arap Cemahiriyesi'nde Para ve Bankacılık Politikasının Gelişimi", **Bankalar, Merkez Bankaları ve Arap Para Kurumları Guvernörler Konseyi'nin Otuz Dördüncü Olağan Oturumuna Sunulan Bildiri**, Trablus, 16 Eylül 2010.

2005 **ESCWA Bölgesinde Ekonomik Eğilimler ve Etkiler**, New York, Birleşmiş Milletler.

2005 Tarihli 1 Sayılı Bankacılık Kanunu: 2012 Tarihli 46 Sayılı Kanun, Mükerrer 100 Madde, 1 No'lu Paragraf ile değiştirilmiştir. https://cbl.gov.ly/laws//15 Ocak 2024.

AL-ANDALUS BANK (Çevrimiçi) https://www.andalusbank.com, 15 Ocak 2024.

AL-ANI, O.: 2019 "Libya'da Ticari Bankaları İslami Bankalara Dönüştürme", **Bait Al-Mashura Dergisi.**

AL-BAALI, A.M. "İslami Bankalar ve Finans Kurumlarının Küçük ve Orta Ölçekli Projelerin Finansmanındaki Rolü: Finansman Yöntemlerinin, Araçlarının ve Yeni Süreçlerin Yaratılabilirliği".

Al-DULAIMI, K.S.: 2002 "Arap İslam Bankalarından Bir Örneklemle Karşılaştırmalı Analitik Bir Çalışma: İslami Bankaların Ekonomik Verimlilik ve Etkinlik Performansının Değerlendirilmesi", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mustansiriya Üniversitesi İktisat ve İşletme Fakültesi, Bağdat.

AL-GHARIB, N.: 2002 **İslami Bankaların Entelektüel Temelleri ve İslami Finansta Katılım ve Satış Formülleri Kitap: Konvansiyonel ve İslami Bankacılıkta Varlık Yönetimi ve Finans Riski,** Beyrut, Al-Haded Arab Banks.

AL-HASSI, A.H.: 2020 **Libya'da Ekonomi Üzerine Bir Ön Çalışma: Gerçeklik, Zorluklar ve Beklentiler,** Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCWA).

ALI, A. A.: 2001 "Şeriat Kurumları ile Merkez Bankaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *İslami Finans Kurumları Birinci Şeriat Kurulları Konferansı'nda sunuldu,* s. 2-3, İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu.

AL-JIBANI, S., A. AL-TURKAWI — “Libya'da Para, Bankalar ve Para Politikasındaki Gelişmeler: 1952-2020 Döneminde Analitik Bir Çalışma”.

AL-MASURI, S.: 2018 — “Libya'da Türk İslami Bankacılık Sistemi”, Karbock Üniversitesi.

AL-NOURAN BANK — (Çevrimiçi) https://nub.ly/, 15 Ocak 2024.

AL-SALMAN, M.A.M.: 2016 — **GSYİH Kavramı**, Suudi Arabistan Para Ajansı.

AL-TAWEEL — “Pratik Araçlar İslami Finans ve Bankacılık Hizmetlerinin İslam Hukuku Kurallarına Uygun Olarak Tanıtılması ve Uygulanması”, **Libya Bankalarının Deneyimi Üzerine Pratik Bir Çalışma, Ikinci İslami Finansal Hizmetler Konferansına Giriş Belgesi**.

AL YAQEEN BANK — (Çevrimiçi) https://yaqeenbank.ly/, 15 Ocak 2024.

ATTARAD, I.I., S.R. AL-HOUTI — “İslami Bankalarla Merkez Bankası Arasındaki İlişkiyi Düzenleyen Yasalar ve Prosedürler: Ürdün ve Libya Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, **İkinci Uluslararası İslami Finans Hizmetleri Konferansı'na Sunulan Bir Bildiri.**

EKONOMI BÜLTENI, — Libya Merkez Bankası 2024, Cilt 64.

El-HACAVI, T. — “Irak'ın Ticari Bankalarının Performansını Değerlendirmek Için Stratejik Analizi Kullanma”, **İşletme Bilimleri Irak Dergisi.**

HAFEEZ AL-MAGHOUBOUB, M.A. — İslami Bankalar - Dezavantajlar - Zorluklar ve Haklar - İkinci İslami Finansal Hizmetler Konferansı'na Sunulan Bildiri.

HARUN, M.S., N.İ. AL-DAIKI — “Libya'da İslami Bankaların Kuruluşunun Gecikmesinin Nedenleri”, **Uluslararası İslam Ekonomisi Elektronik Dergisi.**

İslami Bankalara İlişkin 2009 Tarihli (16) Sayılı Kanun ile Değiştirilen 1996 Tarihli (21) Sayılı Kanun.

LİBYA BANKASI YÖNETİM KURULU, 2013 — 25 Aralık 2013 Tarihli 42 Numaralı Kararı ve 11 Kasım 2014 Tarihli 25 Numaralı Kararı.

LİBYA İSLAM BANKASI — (Çevrimiçi) https://lib.com.ly/, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI — **Libya Dış Ticaret Raporu 2019-2022**, Araştırma ve İstatistik Dairesi Başkanlığı.

LİBYA MERKEZ BANKASI "Libya Ticari Bankalarının En Önemli Finansal Veri ve Göstergelerinin Geliştirilmesi 2008-2016", (Çevrimiçi) https://cbl.gov.ly/research_and_studies, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI "Libya'daki Önemli Ticari Bankalar Hakkında Bir Rapor, Araştırma ve İstatistik Yönetimi", (Çevrimiçi) cbl.gov.ly, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2012 Libya Merkez Bankası Başkanı'nın 2 Ocak 2012 Tarih ve 2012 Tarih ve 3 Sayılı Bir Komite Oluşturma ve Yetkilerini Belirleme Kararı.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2016 "Libya Merkez Bankası Denetim ve Para Dairesi", İslami Bankacılığa Geçişin Değerlendirilmesi Çalıştayı.

LİBYA MERKEZ BANKASI DENETIM VE PARA DAIRESI BAŞKANLIĞI, 2012 (Çevrimiçi) https://cbl.gov.ly/reports/supervisory-reports/, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI İSLAM BANKACILIĞI DANIŞMA KOMİTESİ, 2012 İslami Bankacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Ilişkin Kurallar ve Prensipler.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2012 Libya Merkez Bankası Para Politikası Kurulu Açıklaması.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2016 Libya Merkez Bankası Raporu, 2016, Döviz Kontrol Dairesi Raporu

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2017 Libya Merkez Bankası Raporu, 2017

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2012 Libya Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 29 Ağustos 2013 Tarihinde Yayınlanan Merkezi Şeriat Denetleme Otoritesinin Oluşturulmasına Ilişkin 2013 Tarih ve 26 Sayılı Kararı.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2013 13 Mart 2013 Tarihli 6 Numaralı Kararı ile Kurulan Merkezi Şer'i Denetleme Kurulu.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2022 "Tüketici Fiyat Endeksi ve Enflasyon Raporu 2022", (Çevrimiçi) https://cbl.gov.ly/research_and_studies, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI "Aralık Gelir ve Gider Raporu", (Çevrimiçi) \https://cbl.gov.ly/revenue_and_expendit/, 15 Ocak 2024.

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2014 Libya Merkez Bankası'nın Yıllık Raporu, 2014, s: 42 https://cbl.gov.ly/reports/annual-reports

LİBYA MERKEZ BANKASI, 2004	Lübnan'da İslami Bankaların Kuruluşu Hakkında 575 sayılı 2004/2/11 tarihli kanunun 3. maddesi.
LİBYA MERKEZ BANKASI, 2012	Madde Yüz Bölüm IV - Lübnan İslami Bankaların Kurulmasına İlişkin 2012 Yasasının 46 Sayılı Kanun
MAGDY, N.: 2021	Arap Para Fonu, Temel Ekonomik Kavramlar.
MISHAL, A.	İslami Finans Kuruluşları İçin Muhasebe, Denetim, Yönetişim ve Etik Standartları.
MOHAMMED FARHAN, M.A.	"Küçük Projelerin İslami Finansmanı: Finansman Kaynaklarının Analizi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arap Finans ve Bankacılık Akademisi, Ürdün.
SALAH SAEED ABDULLAH, M.	"Mülkiyetle Biten Şirket ve İslami Bankalardaki Uygulamaları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yermuk Üniversitesi Şeriat Fakültesi, Ürdün.
SHABIR, M.O.: 2007	İslam Hukukunda Çağdaş Finansal İşlemler.
SIRAJ, M.A.: 1989	**İslami Bankacılık Sistemi,** Kahire, Kültür Yayınları.
SUAD SALEH, O.	"Libya'da Enflasyonun Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi (1990-2020)", Derna Üniversitesi.
THAOUB, H.A.	"Dönem Boyunca Libya Ekonomisinde Işsizliğin Azaltılmasında Eğitime Yapılan Yatırımın Rolü (1962-2022)" **Dördüncü Yıllık Bilimsel Konferansı**, Al-Asmaria İslam Üniversitesi.
THE WORLD BANK GROUP	(Çevrimiçi) https://data.worldbank.org/, 15 Ocak 2024.
ZANKARI MILOUD, R.H.	"Arab Maghreb Ülkelerinde İslami Bankacılık: Durum, Zorluklar ve Gelişme Yolları", **Dokuzuncu Uluslararası Bilimsel Konferansı.**
ZUHAIR, Ö.	"Çağdaş Zorluklar Karşısında İslami Bankalar", (Çevrimiçi) https://iefpedia.com/arab/?p=16681, 15 Ocak 2024.